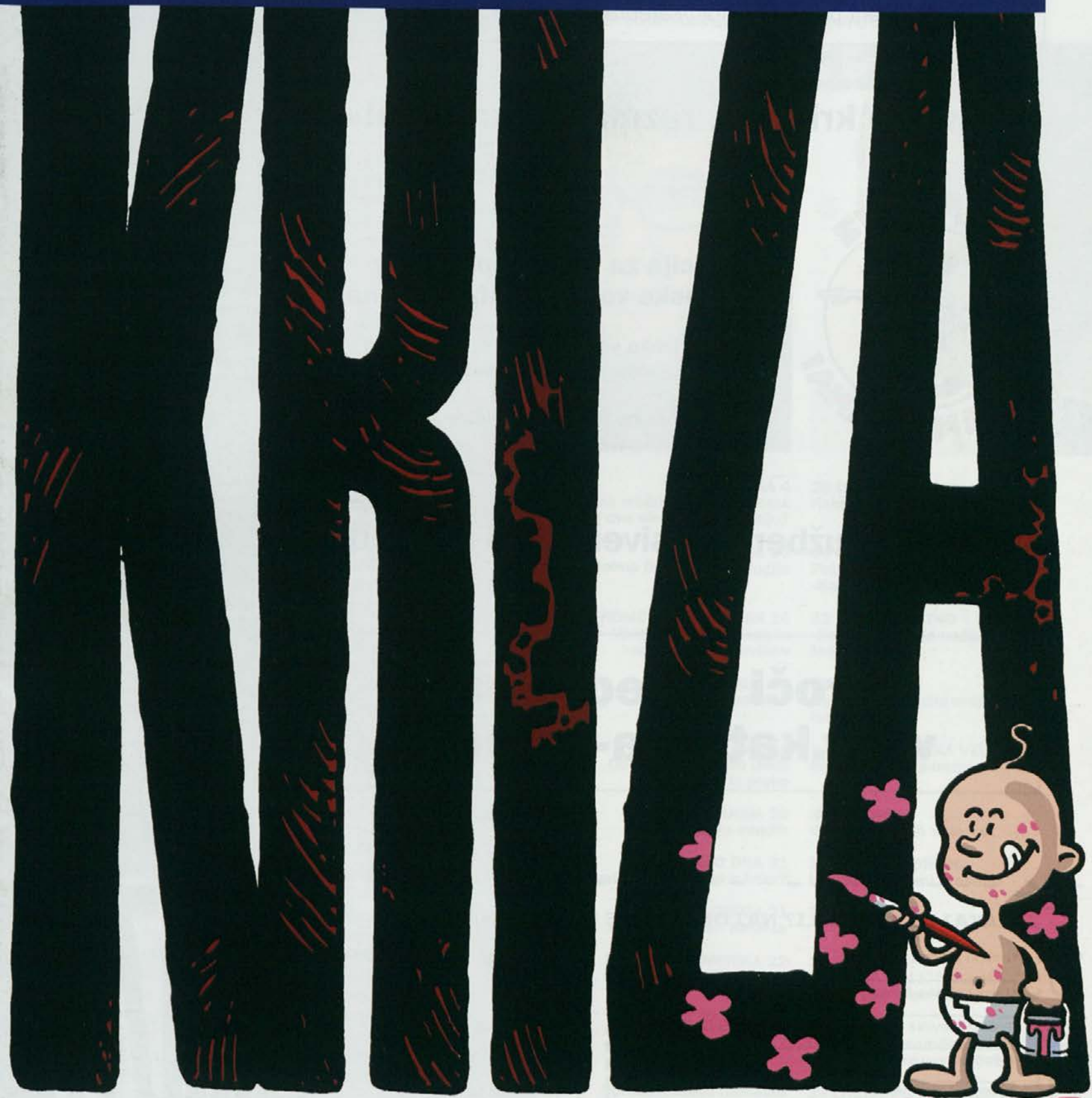

Katedra

Boris Vežjak: Politiki paranoje je treba reči ne | Sodobna finančna mitologija
Uporniki brez razloga in razlogi brez upornikov | Amerika: Propad imperija

letnik 6
številka 3
marec 2011
cena 2 EUR

»Dokler ne bo prišlo do individualne katarze zahodnega subjekta resničen izhod iz krize ni mogoč.«

Andrej Fištravec

Iščejo se (aktivni) študentje z novinarsko žilico in s smislom za pisanje, ki jih zanima politično, družbeno in kulturno dogajanje v Sloveniji ter po svetu.

Iščejo se likovno nadarjeni študentje, ki bi likovno popestrili Katedro s svojimi ilustracijami.

Pošljite nam svoje reference ter postanite sodelavci Katedre.

Vsi zainteresirani pišite na info@katedra-on.net

»Stanje je kritično, razmišljaj kritično!«

Peticija za umik pripadnikov Slovenske vojske iz Afganistana

Peticijo lahko podpišete na spletni strani www.katedra-on.net

Priporočamo tudi ogled spletne strani www.afgana.si

»Ne bodi družbeno pasiven, bodi aktiven!«

Naroči Katedro na www.katedra-on.net

KOLOFON

Slovenski akademski in študentski časopis Katedra

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor

Uredništvo

GSM: 031 731 192
info@katedra-on.net

Odgovorni urednik

Aleš Kustec
ales.kustec@katedra-on.net

Glavna urednica

Daša Purgaj

Sodelavci

Samo Bohak, Gregor Kuhar, Andrej Adam, dr. Boris Vezjak, Karolina Babič, Rok Kralj, Jasmina Godec, Igor Mekina, Dario Svetelj, Sami Al-Daghistani, Lior Volnejc, Špela Gašparič, Kristijan Jejčič, Igor Bašin, Peter Kumer, Simon Rajbar, Monika Horvat, Jasmina Založnik, Aljaž Selinšek in Gregor Lozar.

Fotografije

Matic Štojs

Ilustracije

Dejan Kralj in Matija Medved

Lektoriranje

Mateja Pučko, Tina Sovič in Barbara Ojsteršek

Marketing

Peter Vrtič
GSM: 064 116 740
info@katedra-on.net

Naklada: 2.500 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

Katedra je sofinancirana s strani Študentskega sveta Univerze v Mariboru in Ministrstva za Kulturo RS.

ZAKAJ BI JO ISKALI? NAJ ONA NAJDE VAŠ NABIRALNIK.

*Ime in priimek:

*Ulica in hišna številka:

*Poštna številka in kraj:

E-pošta:

Telefon:

Podatki označeni z * so obvezni.

Katedra izhaja drugo sredo v mesecu. Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov založnika; Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, SI-2000 Maribor.

Splošni pogoji: Izvod časopisa se na naslov naročnika dostavi na dan izida. Rok za plačilo naročnine je najkasneje 14 dni po prejemu prve številke. Društvo študentov in podiplomcev Slovenije se zavezuje, da bo vse naročniške podatke varovalo v skladu z veljavnimi zakonskimi določili.

Naročam se na mesečni časopis Katedra.

5 številc - 8,5€

10 številc - 15€

Študenti imajo 30 % popusta pri naročnini.

Sem študent/ka.

Za upoštevanje popusta morajo študentje z naročilnico postati tudi potrdilo o vpisu. Upoštevamo tudi skenirane študentske izkaznice, ki bodo poslani na info@katedra-on.net

Poštnina in DDV sta vključena v ceno.

KATEDRA, MOČ BESED

Naslovnica in ilustracija pri peticiji:
Zoran Smiljanič

NAROČILNICA

Vstaja, ki je več kot to

Aleš Kustec

Arabska pomlad je prišla kot prvi zvonček po dolgotrajni krizni zimi. Vsaj v Tuniziji in Egiptu so vstajo začeli mladi izobraženi ljudje, ki praviloma niso imeli služb in so zato imeli čas. Za vstajo namreč potrebuješ čas. Ob dveh službah, družini in otrocih jo je težko izvesti. Druga pomembna komponenta vstaje je omrežna tehnologija v obliki raznoraznih socialnih omrežij. Istomisleči ljudje z obilico časa so se zlahka našli preko spleta in se politično izobraževali ter načrtovali vstajo. Globalizacija je dodala zavedanje možnosti drugačnega sveta, čeprav je zahodni svet demokracije in človekovih pravic iluzoren, saj ni vse tako lepo, kot zglada od zunaj. Globalni mediji so poskrbeli, da so množice Zahoda solidarizirale z vstajo in na ta način vršile pritisk na svoje politične elite, ki si le-te iskreno niso želele. A zame najpomembnejši razlog vstaje je ekonomski. Če bi mladi ljudje imeli službe, bi bil motiv po vstaji manjši. Ker je večina mladih bila brezposelna in brez perspektive za prihodnost, je vstaja bila mogoča. Če k temu dodamo še korupcijo in klientelizem vladajočih elit, je bila vstaja neizbežna, pa čeprav je nismo pričakovali. Ne smemo tudi pozabiti, da so se pred vstajo podražile cene hrane, ki za revno prebivalstvo v teh državah predstavljajo velik del družinskega proračuna. To je druga plat globalizacije poleg tega, da je arabski svet v svetovnem gospodarstvu periferija, ki jo Zahod potrebuje predvsem za energetske vire in svoj razvoj. Neoliberalni model, ki so ga vsilili tem državam preko njihovih vladajočih elit, ki so od njega imele veliko večjo korist kot

množice, je prav tako naredil svoje. Naj spomnim, da je Tunizija zadnje desetletje imela poprečno 5-odstotno gospodarsko rast, o kateri v Sloveniji politiki tako zelo sanjajo. Pomembna ni torej samo rast, ampak tudi občutek enakopravnosti in socialne povezanosti v družbi. Nekateri razlogi za vstajo: brezposelnost mladih, korupcija in klientelizem politične elite, neoliberalne reforme, ki obstajajo tudi v Sloveniji. Zakaj vstaja ni možna pri nas? Ker že imamo demokracijo in poštene volitve za razliko od arabskih držav. Naš problem je, da čeprav lahko stvari demokracično spreminjamo, se veliko stvari ne spremenijo. Podobna izkušnja se zna zgoditi tudi arabski mladini, če jim vstaje ne bodo prej ukradli, pa s tem ne mislim na muslimansko bratovščino, ampak na novo politično elito po meri Zahoda. Skratka, imeli bodo volitve, a tudi korupcijo in klientelizem novih elit, poleg tega bodo še vedno večinoma brezposelni. Takrat bosta možna dva scenarija, na katera ravno tako nismo pripravljani. Radikalizacija družbe proti Zahodu, ki bo kriv njihove gospodarske podrejenosti, ter množični transport z ladjami mladih Arabcev in seveda še bolj južnih Afričanov čez Sredozemlje v obljudljeno Evropo. Oboje v manjši meri poteka že danes. Arabska vstaja je torej šele začetek, če se ne bo spremenila tudi politika Zahoda. V bistvu potrebujemo bolj enakopraven gospodarski razvoj sveta, ki bo tako mladim Arabcem kot vsem ostalim omogočil službo oziroma dostojno življenje. Ne pozabimo, mladi brezposelni Arabci so lahko mogočna politična sila, ki je ne gre podcenjevati.

INTERVJU

Andrej Fištravec:

»Izhod iz te krize pomeni samo novo krizo.«

Izhod iz krize je politična fantazma, je pojem, ki zavaja javnost, jaz bi ta pojem prepovedal, ker ne obstaja izhod iz krize, ki je mogoč, ne da bi se ob tem zgodil preboj na individualni ravni ali duhovnem preboju pri posamezniku.

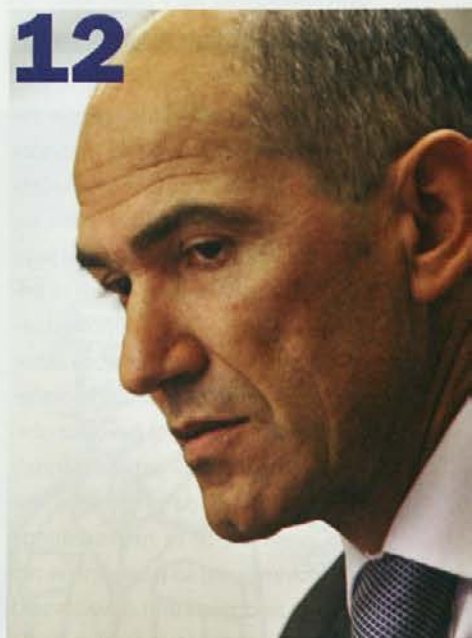
6

KOMENTAR

Boris Vezjak:

Politiki paranoje je treba reči ne

Ker je že dolgočasna z vedno istimi ali modificiranimi etiketami: tranzicijska levica, udbomafija, Kučanovi klani in forumi, temaçne sile kontinuitete, oranžni cunamiji, Seničina pisarna in seveda »bad guys« vseh vrst udarjajo s polno paro na vse strani.

12

DRUŽBA 4

Kriza vrednot, kriza sistema ali dve strani iste medalje?

FINANCE 10

Sodobna finančna mitologija

PROMETEJEV DNEVNIK 14

Uporniki brez razloga in razlogi brez upornikov

EKONOMIJA 16

Naj jedo potico?

ARABSKI SVET 18

Od kolonializma do (neo) liberalizma in preko

REVOLUCIJA 20

Vstaja mladih

D(N)O DNA 21

Dario Svetelj: Izhod iz krize?

DIAGNOZA 21

Kristijan Jejčič: Katarza

AMERIKA 22

Propad imperija

MED SVETOV 24

Pax Americana?

GUANTANAMO 25

Sprenevedanje namesto jasnih načel in dejanj

BELORUSIJA 26

Totalitarna enklava starega kontinenta

28 DRŽAVNI SIMBOLI

Kakšna je zastava Slovenije?

30 INTERVJU

Petra Matos:

»Kaj pa mi lahko naredimo?«

32 UNIVERZITETNO

»Raziskovanje je način življenja«

33 ŠPORT

Navada je železna srajca, tudi pri športu

34 DRŽAVLJANSKA VZGOJA

Nekaj misli o ljubezni

35 POTOPIS

V deželi Rdečih Kmerov

36 KULTURNI BRLOG

Igor Bašin: Sami presežki

36 RECENZIJE

37 UMETNOST

GIBANICA 2011, festival sodobnega slovenskega plesa

38 FILM

Oskarji triinosemdesetič oziroma slavospev Angležem

39 LITERARNE PISANKE

Do najvišje instance

39 SATIRIČNE IZPOVEDI

Oznanitve in odzvonitve

Kriza vrednot, kriza sistema ali dve strani iste medalje?

Poneverbe, utaje, korupcija, pranje denarja, nezakonita lastninjenja, t.i. okoljski kriminal in ostale oblike finančnega, gospodarskega oz. kar t.i. kriminala belih ovratnikov vse bolj polnijo vsebine (tudi) slovenskih medijev. Zdi se, da so razne »nečednosti« posameznikov (združb, omrežij ...), ki veljajo za ugledne in prihajajo iz »višjih« slojev družbe, naraščajoč pojav.

Gregor Kuhar, ilustracija Dejan Kralj

Včasih se celo zdi, da je kršenje zakona in izogibanje »roki pravice« postalo splošna norma – po načelu »nor bi bil, če ne bi vzel, kar lahko, saj to počnejo vsi drugi«. Norma, ki je še toliko bolj sprejemljiva, če gre za kriminal, goljufijo, ki nima neposrednega oškodovanca, ampak abstraktne subjekte, kot so država, davkoplachevalci ali podjetje. Torej nekoliko obrnjen koncept banalnosti zla Hannah Arendt – zdi se, da ni pravega zločina, prekrška, če ni neposrednega oškodovanca, saj so posredni (in niti ne tako zelo posredni) oškodovanci pogosto dojeti kot kolateralna škoda brezosebnih ekonomskih sil.

»Standardni« kriminal ali t.i. kriminal modrih ovratnikov je vse bolj v ozadju oziroma pride na prve strani časopisov le v primerih večjih ekscesov. Ti pa so le še dodaten razlog za podobo družbe, ki moralno razpada, kjer vladajo sebični interesi posameznikov, kjer so takšne in drugačne

Kriza vrednot

Pogosta so stališča, da problem tiči v posameznikih oz. v velikem delu (pomembnih) posameznikov. Natančneje v njihovi nemoralni, pohlepu, pridobitništvu, materialističnih vrednotah itd. Podjetja propadajo in (ogoljufani) delavci izgubljajo službe, ker so menedžerji zaradi sledenja osebnim koristim podjetje pognali v prepad; podjetja povzročajo nepopravljivo okoljsko škodo, ker vodilni v podjetju razumejo le govorico dobička in lastne dobrobiti; za koruptivna dejanja državnih ustanov in uradnikov je vzrok zgolj pohlep, nemoralnost ljudi na položajih. Skratka, problem je v neustreznih posameznikih in bo rešen, ko bodo ti posamezniki zamenjani z drugimi posamezniki – tj. posamezniki s »pravimi« vrednotami, integriteto, moralno držo itd., torej z ljudmi, ki naj bi jih bilo treba ponovno naučiti vrednot.

nili svoj ceh z dejanji, ki niso bila v skladu s pravili ravnanja pripadnikov ceha. Torej, vse kar potrebujemo, so zgolj moralno boljši menedžerji.

Še več – delovanje v okvirih t.i. menedžerske etike naj ne bi bilo le moralno pravilno in družbeno koristno, ampak tudi dobro za posel. Ne le, da si načeli poslovnega uspeha, dobička in moralno, družbeno koristno delovanje nista v nasprotju – moralno in družbeno koristno delovanje pomaga ustvarjati dobiček. Po načelu »Družbena odgovornost se spleča«. Ideja poslanstva podjetja, ki jo predpostavljajo razni učbeniki menedžmenta in s katerimi podjetja na svojih spletnih straneh pojasnjujejo svojo družbeno koristnost, potemtakem niso le del PR-a. Prosto po Žižku – protestantsko je zamenjala budistična etika kapitalizma, po kateri nekaj karmi podobnega poskrbi, da bo naše moralno delovanje plačano s poslovno uspešnostjo.

neži«, so logična posledica oz. produkt neoliberalnega kapitalizma, v katerem vlada imperativ dobička, ki se ga ne sme omejevati, razgradnje socialne države, vsesplošne privatizacije itd. Seveda so posamezniki, ki se jim očita nemoralnost oziroma »napačne vrednote« in za katere se zdi, da jih vse pogosteje videvamo na vrhovih hierarhičnih lestvic družb, na odgovornih položajih in sploh med uspešnimi posamezniki, realnost. Vendar se moramo iz te perspektive vprašati – kako to, da so ravno ti posamezniki v vedno večjem deležu (predpostavimo, da drži splošno razširjeno prepričanje, da se ta delež dejansko veča) tako uspešni, zakaj so na tako pomembnih položajih itd.? So morda uspešni ravno zaradi omenjenih osebnostnih lastnosti? Ali je morda delovanje v specifičnem okolju tisto, zaradi česar posamezniki zavržejo oz. spremenijo vrednote?

Delovanje v okvirih t.i. menedžerske etike naj ne bi bilo le moralno pravilno in družbeno koristno, ampak tudi dobro za posel. Ne le, da si načeli poslovnega uspeha, dobička in moralno, družbeno koristno delovanje nista v nasprotju – moralno in družbeno koristno delovanje pomaga ustvarjati dobiček. Po načelu »Družbena odgovornost se spleča«.

norme, pravila ter zakoni le ovire, ki se jim je potrebno neopaženo ali vsaj nekaznovano izogniti. Vse pogosteje se govori o t.i. krizi družbe, razpadu sistema, celo o zatonu zahodne civilizacije.

Zgoraj opisana »diagnoza« družb začetka 21. stoletja zaposluje različne družboslovce, humaniste, raziskovalce, kritike sodobnih družb in »moralne avtoritete«, ki razlagajo in opozarjajo na »katastrofalno stanje družbenega tkiva«. Pri tem je zanimivo (in simptomatično), da je mogoče stališča, glede na predpostavljene vzroke krize in posledično glede na rešitve, ki bi pomenile izhod iz nje, »idealno-tipsko« razdeliti v dve skupini.

Na to pojmovanje, kot kaže, prisegajo tudi menedžerji, torej ena izmed kategorij ljudi, ki je pogosto pojmovana kot del »moralno pokvarjenih« elit, odgovornih za družbeno krizo. Poudarjajo idejo družbeno angažiranega (ali vsaj odgovornega) podjetništva, predpostavka le-tega pa je menedžerska etika. Ta je npr. eksplicitno zapisana v etičnem kodeksu (v desetih zapovedih) združenja Maneger (katerega donedavno vodstvo naj bi ta kodeks kršilo) in iz katerega lahko menedžerja ob kršitvah omenjenih načel častno razsodišče združenja izključi (kar se še ni zgodilo). Skratka, problem tiči v določenih nemoralnih menedžerjih, ki so očr-

V oči seveda bode očitna spornost teze, saj je primerov poslovne in menedžerske uspešnosti, ki se poživža na takšne in drugačne moralne kodekse ali tudi zakonske omejitve, enostavno preveč.

Kriza sistema

In to toliko preveč, da morda ne moremo več govoriti nemoralnem, kaznivem delovanju kot o nekoliko preveč razširjenem ekscesu, ampak o sistemskem problemu. Tako pridemo do drugega pola razlag »krize družbe«. Kriza ima globlji izvor in to je delovanje družbe oziroma sistema kot takega. Uspešni posamezniki, ki so vse pogosteje razkrinkani kot kršilci zakona, goljufi ali vsaj »nemoral-

Vse pogostejša so stališča, da je prevlada vrednot tekmovalnosti, individualizma, uspeha - s katerimi v paketu prihajajo tudi egoizem, pohlep, ne-izbiranje sredstev za doseg cilja - in ki zamenjujejo solidarnost in skrb za skupnost (kar npr. potrjuje raziskava Mladina 2010), posledica širših družbenih sprememb. Tako tudi posameznikov, ki zaradi lastnega pohlepa zavozijo podjetje, podjetij, ki zaradi profita kršijo okoljske predpise, ali uradnikov, ki to zaradi lastne koristi omogočajo, ne gre razumeti zgolj kot stvar nepravilnih osebnostnih lastnosti, ampak kot subjekte, ki delujejo (kaže da zgolj preveč dosledno) po temeljnih principih, po

katerih deluje družbeni sistem – tj. po principih tekmovalnosti, individualizma in ustvarjanja dobička. Iz te perspektive je seveda pomembno, da potrebujemo več posameznikov z moralno integriteto, da je ljudi, seveda predvsem mlade, treba na novo naučiti vrednot, nezadostno. Če sistem preferira posameznike, ki so za uspeh pripravljeni kršiti zakone, moralne norme itd., bi posamezniki z moralno integriteto v veliki meri »izviseli«, če ne bi

družbo ustvarjajo ljudje z lastnim delovanjem. Družba, njene strukture, institucije so takšne, kakršne so, zaradi delovanja posameznikov. Torej, družba je v krizi, ker so v krizi (brez vrednot, nemoralni ...) posamezniki. Nasprotno pa strukturni pristopi poudarjajo vpliv družbe, strukture na delovanje posameznikov. Posamezniki delujejo kot pač delujejo, zaradi delovanja družbe, družbenih struktur, institucij in organizacij. Torej, posamezniki so v

posameznikov in njihova nepripravljenost podrejanja (takim in drugačnim) družbenim pravilom, so odraz družbe, ki spodbuja tako delovanje. Medtem ko je sistem – torej neoliberalni kapitalizem, kjer so ob imperativu dobička, deregulaciji in privatizaciji solidarnost, odgovornost in vse pogostejše tudi delovanje v okvirih zakona in morale sekundarnega pomena – posledica delovanja akterjev z ujemajočimi vrednotami in prepričanji.

kolektivno zavest, katere pomemben del so ravno splošno sprejeta prepričanja o prepovedanih, dopustnih in zaželenih ravnanjih ter zavest o pripadnosti družbi, skupnosti. Tako se srečamo s pogostimi stališči, da je problem ravno v tem, da se akterjev, ki kršijo zakone, ne sankcionira. Bežen pogled tako na svetovne kot domače razmere temu stališču ne nasprotuje. V tej perspektivi npr. strožji nadzor in doslednejši sodni pregon (brez izjem za privilegirane)

Tudi posameznikov, ki zaradi lastnega pohlepa zavozijo podjetje, podjetij, ki zaradi profita kršijo okoljske predpise, ali uradnikov, ki to zaradi lastne koristi omogočajo, ne gre razumeti zgolj kot stvar nepravilnih osebnostih lastnosti, ampak kot subjekte, ki delujejo (kaže da zgolj preveč dosledno) po temeljnih principih, po katerih deluje družbeni sistem – tj. po principih tekmovalnosti, individualizma in ustvarjanja dobička.

sprejeli »pravil igre«. Zanimivo je, kako se mladim pogosto z užitkom pove, naj ne bodo naivni, naj opustijo smešne, visoko zveneče ideale, ki so se jih naučili v šoli, saj realno življenje ni tako in enostavno pač ne deluje po teh principih.

Posameznik – družba

Pri tem je zanimivo, da gre za razliko v pojmovanjih, ki je identična razliki v socioloških pojmovanjih razmerja med posameznikom in družbo. Pojmovanje, ki družbeno krizo prvenstveno razume kot krizo vrednot, lahko vzporejamo s pristopi družbenega delovanja, po katerih

krizi (brez vrednot, nemoralni ...), ker je v krizi družba.

Seveda so sociologi (C.W. Mills, A. Giddens ...) poskušali to dihotomijo preseči s pojmovanjem, da gre za dialektično razmerje med posameznikom in družbo. Družbo, njene strukture in institucije tvorijo posamezniki s svojim delovanjem, delovanje teh posameznikov pa je odvisno od širše družbe, odnosov v njej, njenih institucij itd. Morda bi veljalo tako razumeti tudi t.i. krizo današnjih družb. Pohlep, egoizem in individualizem, ki vodijo delovanje mnogih (uspešnih in vplivnih)

Morda kdo poreče: vse lepo in prav, toda kako iz sedanje situacije, kje začetki? Ko smo že pri sociologiji, je na tem mestu zanimiva misel Emila Durkheima. Ne le, da se zdi, da je njegov koncept anomije, tj. stanja brez družbenih pravil oz. stanja, kjer se posamezniki pravilom niso več pripravljeni podrežati, danes še bolj aktualen kot v Durkheimovem času. Še bolj zanimivo je njegovo pojmovanje funkcionalnosti zločina. Trdi, da je določena mera zločina za družbo koristna, saj s tem, ko kaznuje kršilce pravil, družba jasno opredeli, kaj je dopustno in kaj ne, ter tako utrjuje

z odvzemi nezakonito pridobljenega premoženja ne bi bil le sredstvo neposredne poprave škode ob »nečednostih«, ampak tudi način, kako bolj jasno določiti meje dopustnega v družbi, kako v njej okrepiti družbeno zavest in posledično vplivati na ravnanje posameznikov – vrednote posameznikov pač niso nekaj, kar bi prosto lebdelo v zraku. Seveda pa – če se spomnimo stališč, ki poudarjajo pomen družbenega sistema – bolj dosledno držanje pravil morda še ni dovolj, če so ta pravila preveč ohlapna ali morda celo napačno zastavljena.

»Izhod iz te krize pomeni samo novo krizo.«

Dr. Andrej Fištravec je sociolog in poznavalec antropozofije. Vrsto let je bil predavatelj na Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru, sedaj pa je višji svetovalec na Zavodu RS za šolstvo. Je sourednik nedavno izdane devete številke zbornika Subkulture, ki vsebuje ključne misli gostov Družabnega družboslovja v sezoni 2009/2010 ter tudi njegove misli in refleksije o aktualni družbeni krizi.

Aleš Kustec

Namen lanskega ciklusa Družabnega družboslovja je bil med drugim tudi demistifikacija aktualne družbene krize. Zakaj je bilo oziroma je potrebno krizo demistificirati?

Zaradi tega, ker se prikazuje kot naravna katastrofa. Kriza, ki se je zgodila, ni naravna katastrofa, ampak je logična posledica določenega načina vodenja družbe, ki pa izhaja iz določenega načina razumevanja družbe in konceptov, ki za tem stojijo. Tezo, da se krizo prikazuje kot naravno katastrofo, lahko utemeljim s tem, da se celo nekateri ekonomisti, ko govorijo o tej krizi, niso spo-

ravno zaradi tematizacije teh kriznih razmer takšne, da je lahko uporabil to oznako. Sam bi se glede poteka družbenih dogajanj naslonil na širši duhovni pogled, ki pa je na nek način že čisto na meji možne percepcije z vidika novoveških konstrukcij znanosti ali pa sploh teoretskih konstrukcij družbe. Skratka, če gledamo iz širšega duhovnega zornega kota, lahko rečemo ezoterične tradicije Evrope 19. in 20. stoletja, in uporabljamo ta termin duhovno v smislu, kot se potem izoblikuje po študentskih gibanjih leta '68 kot poskus sinteze vzhodnih modrosti in zahodnega načina življenja in tudi

takrat resničen izhod iz krize sploh ni mogoč. Do te družbene krize, ki jo upravičeno lahko primerjamo z nizom kriz, ki so kulminirale v krizo 29. leta prejšnjega stoletja, je prišlo ravno zaradi tega, ker do te katarze na individualni ravni še ni prišlo. Zato izhod iz te krize pomeni samo novo krizo. Žal.

Ta razcvet duha se vidi tudi v številnih idejah, ki so vzniknile v zadnjem času. V lanskem ciklusu Družabnega družboslovja je bilo podanih tudi nekaj konkretnih predlogov, npr. UTD, pa dokument Kam po krizi?, ki je sicer bolj teoretične narave. Vendar se zdi,

ljudi. Sonaravna, sokulturna, sodružabna zahodna zavest se šele oblikuje. Na enak način bi lahko rekli, da se oblikuje planetarna zavest.

Po drugi strani je izhod iz krize politična fantazma, je pojem, ki zavaja javnost, jaz bi ta pojem prepovedal, ker ne obstaja izhod iz krize, ki je mogoč, ne da bi se ob tem zgodil preboj na individualni ravni ali duhovnem preboju pri posamezniku. Ravno zaradi tega prihajam do zaključka, da danes sicer obstaja velika priložnost za družbe, ki se soočajo s krizo, da se z utesnjenostjo družbenega, kulturnega in ostalih prostorov in časa tega zavejo, vendar je

Resnični izhod iz krize ni mogoč, dokler posameznik, v tem primeru mislim na zahodni subjekt, ki je zastavonoša, ne bom rekel razvoja, ampak planetarnih družbenih odnosov, ne bo prišel do samospoznanja, da njegov način življenja ni mogoč niti za njega niti za planet, ker je enostavno premalo sonaraven, sokulturn in sodružben.

sobni navezati na podobne krize v ekonomski in družbeni zgodovini zahodnega sveta, ki ne segajo tako daleč nazaj. Po drugi strani pa se širši javnosti krizo predstavlja kot nekaj, kar je potrebno z obrambnim naspom rešiti, da bo potem reka spet normalno tekla.

Čeprav ima kriza težke posledice na mnogih področjih, je Mladen Dolar na lanskem ciklusu Družabnega družboslovja dejal, da bolj ko vse propada, bolj se razcveta duh. Torej, kriza ni samo slaba stvar? Je tudi priložnost, čeprav to zveni nekoliko klišejsko.

Tudi mene je na tem predavanju na nek način presenetil, vendar je zelo jasno utemeljil svojo tezo, da težje, kot so razmere, bolj duh cveti. Ni je utemeljeval v marksistični optiki, kot jo poznamo, *slabše kot je, boljše je*, ampak s konkretnim poznavanjem teoretske produkcije znotraj njegovega kroga. Tako je govoril o izvrstnih avtorjih in tekstih, ki so

modrosti, kot srečanje hinduistično-taoistične tradicije s krščansko tradicijo Zahoda, bi se tudi sam s kolegom Dolarjem lahko strinjal. Ko preišlujem o družbeni krizi in o izhodih iz krize ter o tem tudi občasno pišem v Pogledih v Večeru, prihajam do istih zaključkov. Resnični izhod iz krize namreč ni mogoč, dokler posameznik, v tem primeru mislim na zahodni subjekt, ki je zastavonoša, ne bom rekel razvoja, ampak planetarnih družbenih odnosov, ne bo prišel do samospoznanja, da njegov način življenja ni mogoč niti za njega niti za planet, ker je enostavno premalo sonaraven, sokulturn in sodružben. To bo pa mogoče šele takrat, ko bo posameznik prišel v takšno življenjsko situacijo, v kateri ne bo mogoča več takšna samoprodukcija pomenov, ki racionalizirajo njegov način življenja, saj okoliščine tega ne bodo več dopuščale. Dokler torej ne bo prišel do individualne katarze, ki pa se nujno zgodi na ravni duha, do

da je politika oziroma vlada gluha za te predloge. Rešitve, ki jih ponujajo, so bolj ali manj del dosežane paradigme razvoja, ki nas je pripeljala v krizo.

Tako UTD in dokument *Kam po krizi?* sta na nek način še vedno politična projekta ali ideji na ravni konceptov. Zahodna civilizacija je proizvedla že veliko življenjskih praks, ki posegajo v vsakodnevno življenje številnih posameznikov. Sam boljše poznam antropozofsko tradicijo in socialne prakse, ki izhajajo iz nje: waldorfska pedagogika, biodinamično kmetovanje, razne terapevtske prakse, različni načini vodenja podjetij. Prav tako pa obstaja še veliko drugih socialnih praks: pravična trgovina, druge oblike ekološkega kmetovanja, različne oblike zdravljenja, ki jih v nazadnjaški Sloveniji imenujemo alternativne prakse, pa sploh niso alternativne, ampak so po meri človeka. Torej, veliko teh praks obstaja in se prakticirajo v manjših krogih

vprašanje, kakšne javne politike se potem izoblikujejo. Ali podpirajo to zavedanje družbe ali pa ne. Velikokrat tako v Sloveniji kot drugod ne podpirajo preboja v smislu oblikovanja takšnih načinov življenja, kjer bi posameznik lahko zaživel bolj svobodno, bolj kulturno, bolj socialno, bolj avtonomno ... Ampak to je neke vrste dialektična zgodba vseh deležnikov v družbi, ki oblikujejo družbo kot celoto ali pa družbo z vidika različnih ekonomij, kultur ... Na eni strani je potreba, da družba funkcionira, na drugi strani pa je potreba, da se obnavljajo elite oblasti, ki živijo v tej družbi in ustvarjajo ideologijo, da delajo za javni interes, dejansko pa delajo za svoj parcialni interes, kar se v korporativni Sloveniji danes zelo jasno kaže. Vendar se to ne dogaja samo pri nas, ampak po celem svetu. Na drugi strani je potreba, ki je ni mogoče odmisлити, in sicer da se družba oblikuje glede na individualne potrebe posame-

znika. Torej, individualna svoboda in vse to, kar je Evropa – ne bom rekel – izumila, kar je napačno, ampak je to odkrila zase in to od novega veka razglašala kot svoj izum. Ta impulz po individualno svobodnem, avtonomnem, kulturnem in duhovnem življenju se potem, ko se sreča z elitami oblasti in parcialnimi interesi možnih družbenih deležnikov, sprevrže v omogočanje egoističnih potencialov posameznika. Na ta način se potem s konkretnimi interesi diskreditira ideja svobode, enakopravnosti in bratstva.

Za izhod iz krize iščemo instant rešitve.

Politika tako funkcionira.

Nasprotno temu bi lahko postavili Žižkovo trditev, da se je potrebno ustaviti in stvari na novo premisliti. Tudi individualno v soočanju z osebno krizo bi se velikokrat radi čim prej izkopal iz nje ter se ne bi radi preveč poglobili v njo in iskali pravih vzrokov zanjo. Enak problem imamo potem verjetno tudi kot družba?

Če imate izkušnjo individualnih kriznih trenutkov vi ali pa bralci, potem veste, da krize ni mogoče razrešiti z napačnimi rešitvami. Pri posamezniku se potem to pokaže tako, da je navidezno krizo premagal, dejansko pa se v novem valu ponovi še kot težja oblika krize. To se potem kaže kot stopnjevanje duševnih ali fizičnih bolezni ter razpad personalnega telesnega ali duševnega ali duhovnega sistema. Te instant rešitve v obliki neoliberalnih idej z bolj ali manj velikimi lepotnimi popravki se Zahodu vedno znova ponujajo ravno zaradi tega, ker ni pravih rešitev. To, kar velja za posameznika na individualni ravni, velja ravno tako za družbo. Iskanje rešitev je proces. Če kaj, smo se v 20. stoletju naučili, da hitrih rešitev ni. Poskus meščanskih revolucij v obliki nacionalsocializma ali fašizma je pokazal, da ta rešitev ne funkcionira. Poskus meščansko-proletarskih revolucij, kjer je bil proletariat zlorabljen v obliki socializma in komunizma, je ravno tako pokazal, da to ni rešitev. Rešitev je torej samo prava rešitev. Za to pa je potreben čas. Zato ima Žižek prav, ko pravi, da je potrebno stvari dobro premisliti. Ampak istočasno je potrebno delovati. Premišljevanje

in delovanje je potrebno umestiti v proces in gledati rešitve procesualno. Z dobrim poznavanjem zgodovine in sedanosti je potrebno iskati ustrezne rešitve. Kar bi mogoče bilo lažje, če bi na posameznika in družbo gledali iz duhovnega zornega kota, kot sem ga prej opredelil. To pa pomeni, da gledamo na družbene, kulturne, ekonomske in socialne razmere na planetu Zemlja vsaj iz pozicije sonca, naše najbližje zvezde. Potem vidimo, da se ta isti problem kaže v povsem drugi luči.

Pogled od zunaj?

Ali pa pogled od dovolj daleč. Ker to, kar mi doživljamo kot celo večnost, je običajno človekovo življenje, sploh v zahodni perspektivi. In v tej večnosti se potem mora vse zgoditi. Če pa pogledamo iz pozicije sonca, vidimo, da je ta večnost par dni iz sončevega vidika. Sonce potrebuje 12-krat 2.500 let povprečno, da naredi celotno pot okoli Zemlje. Sonce ni statično, kot se poenostavljeno govori, ampak ravno tako potuje skozi nebesno

ozadje, ki predstavlja prostor naše individualne in kolektivne socialne in kulturne eksistence. Ta dimenzija je potrebna in zato je na vse potrebno gledati procesno. Vsakemu terapevtu, ki se ukvarja s posameznikom pri oblikovanju njegovih življenjskih konstrukcij, je jasno, da ni velikih prebojev, ampak da so majhni procesni koraki. Enako velja za družbo in iz tega zornega kota je potrebno gledati na izhod iz krize procesno in se najprej rešiti iluzije, da je izhod mogoč. Izhod iz krize,

ki jo sedaj preživljamo, ni mogoč. Če kdo vztraja pri tem, da je izhod mogoč, producira samo novo in še večjo krizo.

Verjetno je iluzorno pričakovati, da bi Slovenija ali katera druga država, razen morda velikih držav, povsem spremenila paradigmo razvoja, saj bi na ta način v današnjem gospodarsko povezanem svetu postala manj konkurenčna in bi težko tekmovala z drugimi državami. V bistvu potrebujemo globalni dogovor, vendar hkrati še ne vemo razmišljati ali delovati globalno, kar se vidi pri ukrepanju proti podnebnim spremembam.

Mislím, da je stvar še hujša, da tukaj v igri sploh niso več države. V igri so korporacije, kar pomeni, da so v igri mnogo manj oprijemljivi dejavniki, kot so države in na katere je zelo težko pritiskati. To so namreč dejavniki, ki še niso demistificirani in ki zlorablajo nacionalno državo za svoj lastni interes. V bistvu že dolgo nacionalnih držav ne potrebujejo,

Na drugi strani pa imamo, morda to zveni preveč optimistično, pa vendarle, vedno močnejše strategije, kjer je ta optika globalnega socialna in ne temelji na moči in egoizmu, ampak recimo temu humanem individualizmu. Pri tem je jasno, da ne more obstajati človeku vredna ekonomija, ki do smrti izsesa ekonomskega producenta ali družbo, zato da si lahko doma omislite razkošje, ki vas človeško sploh več ne zadovoljuje, saj je samo predmet vaših še večjih osebnih travm in človeške in duhovne izgubljenosti.

Lahko bi tudi rekli, da ne morem biti sam srečen, če okoli mene ljudje trpijo.

Organizacija življenja je takšna, da se nas tuja nesreča težko dotakne. Tukaj je človek še zelo primitiven. Tuje nesreče ne doživljamo osebno, ampak posredno preko posrednikov in se zato zelo hitro navadimo, da se nas to ne tiče oziroma nas ne doseže. Sam sem to doživel, ko sem gledal prve posnetke pokola na sarajevski tržnici. To je bilo nekaj

posameznik in vsakdo, ki lahko to nastavitev sprejme, družbeno to vsakodnevno živel. V tem kontekstu se mi zdi zelo zanimiva izkušnja študentskih nemirov leta '68, saj so akterji teh nemirov ugotovili, da so ubrali napačno strategijo. Bili so prepričani, da če bodo šli na dolgi marš skozi institucije, bodo s svojo prisotnostjo in svojimi idejami transformirali sistem. Vendar so ugotovili, da to ni mogoče, da je pravzaprav sistem njih spremenil, kar je logično. Torej je potrebno najti drugo pot. To pa ne pomeni Rdečih brigad ali Baader-Meinhof, ki so se v tem istem času izoblikovale. Oni so šli v borbo proti sistemu. Psihološko gledano, so uporabili najbolj primitivno obliko borbe v obliki terorizma. Menim, da se odgovor skriva v tem, kar je tudi eden od iztekov študentskega gibanja, da enostavno organiziraš svoje lastno življenje na način humanega individualizma v vseh aspektih socialnega življenja, kolikor se ga lahko človek prvič zaveda in drugič realizira,

hipno spremembo, potem gremo ali v državni terorizem ali v individualni terorizem, kar je tudi realnost sedanjega časa.

Problem globalizacije je, da medtem ko kapital izkorišča prosti pretok po svetu, je delovanje sindikatov bolj ali manj omejeno na posamezne države. Manjka zavedanje, da če delavci v državah manj razvitega sveta delajo za mizerno plačo v neznosnih pogojih, to na dolgi rok škodi delavcem tukaj, ker bo kapital pod grožnjo, da bo odšel tja in bo lahko izsiljeval delavce tukaj. Skratka, potrebovali bi neke vrste globalno solidarnost.

To ni problem, ki je od danes. Konec koncev se je prva svetovna vojna zgodila v trenutku, ko je državno organiziranemu kapitalističnemu egoizmu uspelo prepričati proletariate različnih dežel, da so razdruženi, torej, ko jim je uspelo zlomiti internacionalo in ko ni več veljalo geslo *proletarci vseh dežel, združite se*, ampak *proletarci vseh*

Dejansko je celotna planetarna kultura diktirana s strani nosilcev moči na tem planetu. Tako se skuša prepričati proletarijat, ampak ne v tradicionalnem smislu, temveč vse, ki delamo tukaj na Zahodu, da je bistveno naše blagostanje in zadovoljstvo, naše lažne potrebe, ni pa bistveno to, kar omogoča to blagostanje in zadovoljstvo.

da realizirajo svoj interes. Koncentracija nadnacionalnega kapitala je družbena realnost. Vedno manj nadnacionalk kontrolira svetovno gospodarstvo. Ko govorimo o globalnem konsenzu, je to konsenz 300 najmočnejših na tem planetu. Slednji so močni, ne zato ker razmišljajo o globalnih interesih, ampak ker razmišljajo o svojem parcialnem interesu, ki ga realizirajo na globalnem trgu oziroma – pravilneje rečeno – na planetu Zemlja. Iz tega zornega kota se vidi, da je globalna sprememba, ki počasi nastaja, nuja. Zahod ne bo mogel več preživeti brez pravične ureditve socialnega življenja na celotnem planetu. Jasno je, da jug ali nerazviti del sveta, ki je v večini, ne more več živeti, če ne poruši stolpnic zahodnega kapitalizma.

Globalno imamo dve tendenci, ki iščeta različne rešitve na ta odgovor. Na eni strani imamo neoliberalno varianto, ki ekonomijo, kulturo, duhovno ureditev, vlogo posameznika v vsem skupaj rešuje iz zornega kota človekovega egoizma. Močnejši, ko je posameznik, močnejša je družba.

strašnega. A že naslednjič, ko sem to gledal, sem imel občutek, da se me to več ne dotakne. Potem mi je bilo jasno, zakaj se me ne dotakne, ker se me mediji ne morejo dotakniti, ker nimajo te moči.

Dejansko je celotna planetarna kultura diktirana s strani nosilcev moči na tem planetu. Tako se skuša prepričati proletarijat, ampak ne v tradicionalnem smislu, temveč vse, ki delamo tukaj na Zahodu, da je bistveno naše blagostanje in zadovoljstvo, naše lažne potrebe, ni pa bistveno to, kar omogoča to blagostanje in zadovoljstvo. Ni bistveno, če je delavec na Kitajskem brez pravic in dela za mizerno plačo, če narava nima nobenih pravic, to se nas sploh ne tiče.

Nasproti temu bi lahko postavili smer humanega individualizma, kjer pa se zavedamo, da je to bistveno. Da je moja sreča omejena z nesrečo drugega. Ne morem biti srečen, če je nekdo drug nesrečen. Vendar moram biti dosleden, to je procesualno vprašanje. Potrebno je najti odgovor, kako bom sam kot

kar nujno vključuje tudi sodelovanje s sistemom in iskanja še možnih kompromisov glede na koncept in izhodiščno idejo. In takih praks, kot sem že prej dejal, ni malo.

Po eni strani je uničenje zemlje, ki ga je industrijsko kmetijstvo povzročilo na Zahodu in na celotnem planetu, pripeljalo do tega, da imamo sedaj tako močne ekološke načine pridelovanja. Čeprav so se slednji začeli kot čisto individualni poskusi, so sedaj postali standard Evropske unije v vseh nacionalnih politikah. Ravno tako lahko vzamemo primer pravične trgovine, kjer z nakupom določenega produkta podpremo človeka vredno življenje v krajih, kjer se ta produkt ali prideluje ali predeluje. To so odgovori, če rečem malo idealistično, humane zahodne civilne družbe. Če gledamo procesualno, se potem postavi vprašanje, kdaj nastopi tisti dogodek, ko je kritična masa tako velika, da pride do globalne družbene spremembe. Vendar če hočemo odgovoriti na to vprašanje, je potrebno zopet gledati procesualno. Če pričakujemo neko

dežel, borite se drug proti drugemu. To je globalni problem. Mislím, da se sindikati tega zavedajo. Vsaj tako lahko sklepam iz izjav dveh sindikalnih voditeljev, ki smo ju gostili v dosedanjih ciklusih Družabnega družboslovja. Vendar je to širši problem, ki ga sindikati sami ne morejo razrešiti. Sindikati morajo v osnovi biti najprej lojalni do nacionalne organizacije dela. Vendar čas globalne solidarnosti prihaja. Za zdaj je še možno reproducirati mezdne odnose brez globalne solidarnosti. Ni še dovolj hudo, bi se reklo. Možno je še postavljati zidove, možno je še legitimno preprečevati ljudem prosto gibanje po tem planetu. Globalna solidarnost je odvisna od individualne katarze vsakega posameznika. Ko se bo zgodila v dovolj velikem številu, bo postala kolektivna moč. Ko recimo vi namenoma kupite dražji tekstil in s tem omogočate preživetje človeku vrednega tekstilnega dela v Evropi. Ko dovolj ljudi to počne in ne išče cenenege kitajskega tekstila; v tem trenutku je globalna solidarnost možna.

Konec koncev tudi planet Zemlja ni globalna socialna skupnost. Teoretsko je samo po sebi umevno, da obstaja globalna človeška družba na tem planetu, vendar je realno to mogoče šele od začetka 19. stoletja. V tem trenutku postane planet realno globalen, ker je bilo možno s tehničnimi sredstvi, z ladjami in z železnico priti okoli sveta v 40 dneh, kot bi rekel pisatelj. V tem času so tudi navadni ljudje začeli potovati po celem planetu. Ni več potoval samo Marco Polo, kar z vidika globalnih družbenih odnosov ali vsakodnevnega življenja nima posebne teže. Danes je mogoče v slabem dnevu obkrožiti planet in marsikdo si lahko to privoščiti. To pomeni, da je realna socialna in kulturna globalnost pravzaprav šele na začetku, če gledamo z vidika sonca. Iz zemeljskega zornega kota pa je to samo po sebi umevno. Če pa se človeško vprašamo, kako je lahko iz našega zornega kota nek domorodec, ki pripotuje sem, moj partner, vidimo, da tukaj obstajajo še veliki notranji kulturni in duhovni proble-

šanje z zavedanjem drugačnega tipa individualne in kolektive socialnosti, uporabili pa ste stare pojme. S tem ste se ujeli v zanko, da boste novo realnost poskušali misliti s starimi pojmi. Sam mislim, da je novo realnost potrebno misliti z novimi pojmi. Ko uspemo sproducirati nove pojme, je nova realnost mogoča. Do takrat pa nova realnost ni mogoča. Zaradi tega se danes globalno gospodarstvo ne realizira več neposredno z ekonomskim, političnim in vojaškim nasiljem, ampak se realizira s kulturnim nasiljem. To marsikomu ni jasno, tudi na univerzi, kaj šele širše. Sicer postaja jasno, da globalna množična kultura producira določen način življenja in rešitev. Enako velja potem za akademske združbe in razne fantazme lestvic odličnosti.

A če se vrnem k vašemu vprašanju. Najprej je potrebno razkrinkati iluzijo, da razvoj obstaja. Obstajajo družbeni odnosi. Razvoj pa je utvara zahodne ekonomije, ki skuša izpeljati akumulacijo dobrin in resursov, ki omogočajo produkcijo dobrin na

Portugalska in revnejši tisti, ki so jih oropali. Enako velja za Nizozemce, Angleže in danes za Američane. Enako velja tudi za plemena. Mongoli so bili včasih zelo bogati, ker so imeli velikega vojščaka, ki je ropal praktično do Pariza. Šele pojav zahodnega tipa mezdnega dela, ki ga imenujemo kapitalizem, čeprav bi morali biti korektni in povedati, da kapitalizem pravzaprav ni izum Zahoda, ampak je tip urejanja družbenih odnosov vseh razrednih družb na tem planetu, torej praktično od začetka zgodovine, je prinesel spremembe. Skratka, Zahod je naredil inovacijo in je mezdno delo povezal z razumom, o čemer govori Max Weber. Tako naj bi bila specifična zahodnega kapitalizma racionalnost. Racionalnost pa je bila v tem, da je racionalizirala bojne pohode. Da ste približno znali načrtovati, koliko nasilja potrebujete, da lahko ustvarite določeno rast. Večja kot je rast, bolj je ta kapitalizem utemeljen. Po tristo letih takšnega kapitalizma se je izkazalo, da je ta kapitalizem neuteme-

nosov planet prenese, saj ga lahko vidimo tako pri mineralih, rastlinah kot živalih. Ko govorimo, da je nekdo poživil, delamo krivico živalim. Ker pri živalih je tako, da tudi ko se dva spopadeta za samico in ko eden od samcev ugotovi, da je šibkejši, leta prizna premoč močnejšega in mu to simbolno tudi izrazi. Močnejšemu pa niti slučajno ne pade na pamet, da ko se mu drugi preda, da bi ga udaril in pokončal. Zahodni koncept tekmovalnosti pa stori ravno to. Se pravi, da se nasprotnika pokonča. Takšen tip družbenosti lahko pripelje samo v socialno, kulturno, ekonomsko, politično in finančno smrt. To je določena logika organizacije družbenih odnosov, da ta vidik asocijalne, protikulturne, protisvobodne družbenosti mora biti na tem planetu razvit. Šele ko bo obstajala realna možnost, da planet propade na individualni in kolektivni kulturni ravni, bo resnična alternativa mogoča. Ni dovolj, če si rečete, da po sedmi uri ne jeste, potem pa to storite. Ni dovolj, da obstaja samo zavest. Zavest,

Globalna solidarnost bo mogoča šele takrat, ko bomo prebivalci tega planeta razvili individualne moči, da se srečamo z drugim človekom. Prej to ni mogoče. Dokler pa to ni mogoče, lahko globalni igralci zlorablajo našo šibkost in se globalna igra igra po njihovih notah.

mi. Globalna solidarnost bo mogoča šele takrat, ko bomo prebivalci tega planeta razvili individualne moči, da se srečamo z drugim človekom. Prej to ni mogoče. Dokler pa to ni mogoče, lahko globalni igralci zlorablajo našo šibkost in se globalna igra igra po njihovih notah.

Sam sem zelo kritičen do tekmovalnosti, hkrati se mi zdi, da zaradi tega velikokrat nisem razumljen. Globalno gospodarstvo temelji na tekmovalnosti. Politiki nam potem prodajajo zgodbo, da moramo tekmovalni in priti v rang najbolj razvitih. Borut Pahor je, na primer, govoril o zmagovalcih in poražencih. Vendar se ta tekmovalnost potem prenaša tudi v vse pore družbe in tako počasi, a vztrajno razjeda družbeno tkivo, zaradi česar postajamo vedno bolj atomizirani posamezniki z vedno več stresa. Tekmovalnost bi naj bila gonilo razvoja, je slednji mogoč tudi brez nje?

Tukaj je več epistemoloških problemov. Mi skušamo misliti nove ideje s starimi pojmi. Vi ste formulirali vpra-

način, ki ga človeška zgodovina do pojava zahodnega kapitalizma ni prakticirala. Do 18. stoletja je tako imenovani družbeni razvoj na globalni ravni bil le tri odstotek ali še manj. In to ne na letni ravni, ampak na ravni zadnjih tisoč let. Z današnjega vidika je torej obstajala ničelna rast. Na ta način vidimo, da človeška družba prenese ničelno rast. Človeška družba pa nasprotno ne prenese ekstremnih rasti. Tudi v tem času so namreč nekatere družbe propadle, in ko iščemo vzrok propada, ugotovimo, da se je propad zgodil ravno zaradi tega, ker so te družbe, npr. na Velikonočnih ali na Salomonovih otokih, preveč intenzivno, torej s preveliko rastjo, trošile naravne surovine. Problem današnjega Haitija je tudi v tem, ker so s preveliko vnelo uničili naravne resurse. Tudi ko gledamo zgodovinsko razporejanje nacionalnih bogastev do 18. stoletja, ugotovimo, da je bogastvo posamezne družbe bilo odvisno od organiziranih roparskih pohodov. Dalj časa kot so se ti pohodi vzdrževali, bolj bogata je lahko bila npr. stara

ljen, ker je izčrpal globalni planet. In smo potem na začetku, kjer smo.

Kaj pa tekmovalnost?

Vaše vprašanje na eni strani participira nove družbene odnose, po drugi strani pa izhaja iz zdajšnje duhovno-kulturne realnosti, kjer sta tekmovalnost in konkurenčnost zapovedana. Sam ne zanikam obstoja tekmovalnosti in konkurenčnosti v družbi, vendar na drugačen način. Ne povežem ju z egoističnim posameznikom, ampak humanim posameznikom. To npr. pomeni, da ko pridite na nek kulturni dogodek kakršne koli subkulturne usmeritve in ko vas tam nekdo človeško prepriča s svojim kulturnim dejanjem, se mu vi priklonite, tako da mu na koncu zaploskate. Na ta način vi priznate njegov primat. Ne zato, ker vas je on premagal, ampak zato, ker je bil boljši. To je razlika. Če gradite družbo, ki izhaja iz individualne kultivirane presoje, da imate moč občudovati nekoga, ki je odličen kot ekonomist, kulturnik ali kot učitelj, pomeni to povsem drugi tip družbenih odnosov. Tak tip družbenih od-

ki ni udejanjena, zame ni zavest. To je nekaj nezavednega, kar vaše roke še vedno počnejo, nekaj, kar vam zavest prepoveduje. Ni dovolj, da vi veste, da to ni prav. Pomembno je, ali delate tisto, kar je prav. To je tisto, kar šteje.

Družba torej potrebuje nov tip tekmovalnosti in konkurenčnosti. Če podam še en konkreten primer za šolstvo. Družba potrebuje različne oblike pedagogike, pa ne zato, da bodo ene živele na račun drugih in jim pile kri, ampak zato, da bodo vse lahko boljše in hkrati drugačne. Sam se ukvarjam z instutualizacijo waldorfske pedagogike. Moja izkušnja je, da ko se pedagogi dobijo na raznih srečanjih, nimajo problema s tem, da obstajata waldorfska in državna pedagogika. Med sabo izmenjujejo izkušnje in se na ta način oplojujejo in so zaradi tega oboji lahko boljši. Problem imajo ideologi in tisti, ki družbo vidijo kot družbo organizirane moči. Ko pa pogledate družbo kot družbo organizirane socialnosti, pa to sploh ni več problem.

Sodobna finančna mitologija

Dokler človek ni poznal izvora ter narave bliska in groma, se ju je strahovito bal in zato je bil pripravljen ubogljivo slediti navodilom raznih vračev, ki so se ponujali kot krotilci neviht. Danes povprečen človek ne pozna principov visokih financ in mnogi samooklicani božji posredniki (beri: finančniki, borzni posredniki ipd.) to nevednost in strah izkoriščajo za to, da ljudem iztrgajo darove za bogove.

Karolina Babič, ilustracija Matija Medved

Svetovne finance so danes tisto jedro, okoli katerega se oblikujejo miti, in okoli mitov se vselej zvrstijo na eni strani mnogi, ki se bojijo, ter na drugi strani maloštevilni, ki imajo od tega strahu brezmejnega koristi. Odkar se je pričela velika gospodarska kriza 2008, smo dnevno bombardirani z rezultati raznih analiz, ki nas prepričujejo, da moramo zaradi stabilizacije gospodarstva, domačega in svetovnega, pristati na vedno nova krčenja delavskih pravic ter na vedno manj ugodne oblike zaposlovanja in manj varne načine življenja. Vsa ta prepričevanja se sklicujejo na ekonomske krivulje, ki nam jih prikazujejo grafi iz različnih hiš (borznih hiš, bonitetnih hiš, belih hiš, svetovalnih hiš ipd.). Te hiše so pravi templji sodobne mitologije, ki ljudi prepričuje v obstoj takšnih abstrakcij, kot so pretok kapitala, vrednost delnic, rast, konkurenčnost, investicija, valutni trg in tako v nedogled. Pojmi s področja svetovnih financ so tako zapleteni, skrivnostni in med seboj prepredeni

ni, da jih povprečen človek seveda ni zmožen jasno razumeti. Vendar pa so vseeno ti pojmi prikazani še vedno dovolj jasno, da jih lahko ljudje vzamemo kot resnične, prisotne in nadvse pomembne družbene entitete, nekakšne dejanske pojave, ki so, čeprav jih nikakor ne moremo videti, nazorno prikazovani v grafih in tabelah o gospodarskih vzponih in padcih.

Miti in (ne)vednost

Strah pred bliskom in gromom je vsekakor izhajal iz nepoznavanja teh pojavov, iz njihove nenavadne in intenzivne pojavnosti, ki je ni bilo mogoče razložiti na podlagi obstoječe znanosti. Zato lahko za stare mite rečemo, da so bili pretežno vezani na določena časovna obdobja, zamejena z razvojem znanosti. Vsak nov korak v različnih znanostih je demistificiral kak naravni pojav, ga napravil transparentnega in posledično manj strašnega. In če pravimo, da so sodobne finance tak mit, ki je zaradi nevednosti za ljudi zastrašujoč, potem bi na hitro

pomislili, da bo razkritje oziroma razumevanje samega pojava visokih financ ljudem odvzelo strah in jih osvobodilo iz mitske ujetosti.

Vendar pa je žal finančna mitologija, ki smo ji priča, nekoliko drugačne narave kot tista z bliski in gromi in bo zato zapustitev mitskega stanja terjala nekaj drugega kot zgolj znanstveno razkritje resnice o finančnih mitih. Prvič, gromi in bliski so dejanski naravni pojavi, ki jih lahko vidimo in slišimo, in so bili strašni predvsem zaradi nepoznavanja njihovega izvora in narave. Svetovna finančna dogajanja pa niso nobeni dejanski naravni pojavi, niti jih ne moremo videti ali slišati, lahko so nam le predstavljeni skozi razne analize, ki jih ne opravljajo nevtralni akterji, temveč prav sami zagovorniki oziroma duhovniki te mitologije. Drugič, znanost je nekoč imela velik interes za to, da pojasni bliske in grome, danes pa znanosti nimajo posebnega interesa, da bi razkrinkale finančno mitologijo, saj imajo prav vse znanosti velike ko-

risti od pretakanja darov od tistih, ki ustvarjajo presežno vrednost, k tistim, ki so lastniki kapitala, in k tistim, ki so potrošniki javnih sredstev. Finančna mitologija tako med znanstveniki nima resnih sovražnikov, ki bi jo želeli razkrinkati. In tretjič, vsaj potihoma je vsem že jasno, da je finančna mitologija »nateg stoletja«, vsaj na neki ravni smo vsi že poznavalci resnice o (ne)obstoju teh finančnih entitet, ki nas strašijo, a se, paradoksalno, ves čas obnašamo, kakor da gre za nepojasnjene bliske in grome nad našimi glavami. Sodobni finančni mit je pravzaprav vsaj v določeni meri že razkriti mit, a na nek nerazumljiv način vseeno delujoči mit. Kakor da je vednost izgubila tisto svojo staro moč, s katero je včasih znala razbliniti mite.

Misel in dejanje

Zato se moramo pri spopadu s sodobno finančno mitologijo vprašati, zakaj pravzaprav vednost proti temu mitu nima nobene moči in kako se je mogoče še na druge načine spoprijeti z mitom takih razsežnosti. Nemožnost vednosti, da bi izkoreninila mit, verjetno izhaja iz neke zanimive lastnosti našega časa, in sicer iz dejstva, da se je misel močno odcepila od delovanja. Misel se je v zadnjih stoletjih močno razvijala in hkrati z razvojem vedno bolj odcepljala od vsakdanjega delovanja. Nekateri psihologi, na primer, ugotavljajo žalostno dejstvo, da več kot polovica naših dejanj ne izhaja logično iz naših prepričanj. Cela znanost psihoanalize izhaja iz tega razkola med misliti in delovati. In niti ne potrebujemo visoke znanosti, da nam pove, da večinoma ne delujemo v skladu s svojimi prepričanji. Danes cel zahod čivka o istih vrednotah, kot so solidarnost, ekološka zavest,

Danes večinoma vemo, da so megleni koncepti delnic, kreditov, obveznic, valut ipd. temelji zla in izvori neenakosti v družbi, a vendar večinoma nimamo posebnih zadržkov pri sodelovanju v tem sistemu.

RAZGLEDI^{net}
®

komentarji analize refleksije

skromnost ipd., vsi torej poznamo resnico, vsi vemo, kaj moramo storiti, a vendar se delovanja ljudi sploh ne spremenijo; le redko in počasi se malo spreminjajo. Vedno smo torej v tisti situaciji, ki jo je Pfaller poimenoval »saj vem, pa vendar...«.

Pri tako močnem razkoraku med mislijo in dejanjem nas torej nobena znanost ne more rešiti pred mitološkim strahom. Nobena vednost ne bo razblinila sodobnega finančnega mita, saj se je misel tako odcepila od dejanja, da zgolj zaradi poznavanja resnice o »nategu stoletja« ljudje ne bomo ravnali drugače kakor po modelu »saj vem, pa vendar...«. Kljub vednosti bomo delovali, kakor da je mit resničen.

vanja, kritična pisanja (kot je tole tu), brošurice, katalogi in plakati ter podobni projekti očitno ne morejo delovati, ostajajo le na ravni kritične misli.

Delovanje brez mitskih verovanj

Naj se sliši še tako neverjetno, a morda moramo začeti manj misliti. Predvsem to pomeni, da moramo malce nehati premišljevat in govoriti o tem, kaj je s tem svetom narobe, nehati moramo z nenehnim širjenjem področja izobraževanja, informiranja, svetovanja in podobnih »miselnih« dejavnosti in moramo začeti spreminjati situacijo z zmanjševanjem naših aktivnosti, ki podpirajo finančno mitologijo, in povečevati aktivno-

v okviru katerega po vsem svetu vsak dan pripravijo kakšno konferenco, s čimer pa samo s prevozi povzročijo več škode temu planetu, kot bo kadarkoli koristi od tega nenehnega ponavljanja iste vednosti. Danes, ko je praktično vso znanje dostopno na internetu, so konference in strokovni posveti postali povsem nepotrebna potrošnja. Nenehno ponavljanje te ene in iste vednosti ni le nekoristno, temveč celo povzroča dodatno škodo. Ogromne količine javnih sredstev se porabljajo za ponavljanja se razpredanja o ekologiji in socialnem podjetništvu, namesto da bi se s temi sredstvi ustanavljala socialna in ekološka podjetja.

sodobnega mita nam ne pomaga delovati na drugačen način, še več, deloma nam celo opravičuje naše delovanje po inerciji, saj si domišljamo, da s svojo kritično intelektualno držo že delamo v družbeno korist. Razvita misel, znanstvena misel, kritična misel, ki je opravila z marsikaterim mitom v preteklosti, se danes ne ponuja več kot prava rešitev, oziroma vsaj ne zadostna rešitev. Danes večinoma vemo, da so megleni koncepti delnic, kreditov, obveznic, valut ipd. temelji zla in izvori neenakosti v družbi, a vendar večinoma nimamo posebnih zadržkov pri sodelovanju v tem sistemu. To, kar potrebujemo in si moramo zastaviti za cilj, je delovanje brez

Vsaj potihoma je vsem že jasno, da je finančna mitologija »nateg stoletja«, vsaj na neki ravni smo vsi že poznavalci resnice o (ne)obstoju teh finančnih entitet, ki nas strašijo, a se, paradoksalno, ves čas obnašamo, kakor da gre za nepojasnjene bliske in grome nad našimi glavami.

Potrošniške navade najbolj ozaveščenega kulturnika ali intelektualca, ki mu je finančni mit povsem transparenten, bodo večinoma povsem enake kot potrošniške navade najbolj nevednega člana družbe. Svoj denar na bankah, v skladih in delniških družbah »plemenitijo« tako eni kot drugi. Z le redkimi izjemami vsi trošimo in porabljamo več, kot potrebujemo. Naš kritični miselni odpor proti sistemu prav nič ne ustavlja naših vsakodnevnih dejanj. Kako se torej boriti proti mitu, ki ga niti vednost ne more onesposobiti? Razna izobraževanja, javna pred-

sti, ki delujejo mimo te mitologije. V Sloveniji smo imeli v zadnjih šestih mesecih vsaj šest konferenc in strokovnih srečanj o socialnem podjetništvu, kjer so vsi zgolj ponavljali isto vednost, da je socialno podjetništvo dobra stvar, ki jo je potrebno razviti. S sredstvi in energijo, ki so jo porabili za te konference, bi lahko eno socialno podjetje že ustanovili. In vzemimo v račun, da bo v naslednjem letu še vsaj dvakrat toliko nekih srečanj in konferenc na temo socialnega podjetništva. Podobno je na področju ekološkega gibanja,

Lahko bi rekli, da razmišljanje in kritiziranje sodobnega mita na človeka deluje terapevtsko, mu očisti vest in ga zadovolji v njegovi kritični držbi do te mere, da se mu pri delovanju ni potrebno potruditi. Kot avtorica tega prispevka si najprej očistim svojo vest s kritično mislijo in že naslednji trenutek npr. stojim v vrsti za delnice za dokapitalizacijo banke. Žal nam s pisanjem, konferencami, izobraževanjem, informiranjem in podobnim očitno ne bo uspelo premagati tega mitološkega bitja, s katerim se soočamo. Posedovanje vednosti o pravi naravi

mitskih verovanj. Delovati, torej, kakor da finančni mit ne obstaja, ne pa govoriti, da so sodobne finance mitska potegavščina, a hkrati delovati, kakor da je ta mit velika resnica naše družbe. Seveda pa smo zdaj ponovno prišli v krogu na začetek in se moramo vprašati, ali lahko tukaj zapisana misel sploh postane karkoli več kot misel. In kaj bi lahko bilo tisto, kar bi nas potisnilo v drugačno delovanje, če ta sila ne more priti iz kritične misli; vsaj ne iz kritične misli, ki je dovolj sama sebi, ki se odmisli in potem samovšečno obtiči v mišljenju same sebe?

Politiki paranoje je treba reči ne

Ker je že dolgočasna z vedno istimi ali modificiranimi etiketami: tranzicijska levica, udbomafija, Kučanovi klani in forumi, temačne sile kontinuitete, oranžni cunamiji, Seničina pisarna in seveda »bad guys« vseh vrst udarjajo s polno paro na vse strani.

Dr. Boris Vezjak, foto Matic Štojs

Obstaja kaj takega kot utrujenost od politike paranoje? Ali pa je še zmerom ne čutite in ne veste, o čem govorim? Ob nekaterih dogodkih v zadnjem času bi lahko iskreno zavzdihnil: pustite nas vendar pri miru. Ne vpletajte nas v vaše teorije zarote in travme, želimo živeti in delati po svojih najboljših močeh! Če že kaj, nam dajte reforme, pospešek gospodarstvu, socialne ukrepe! Kakšen Velikovec, kakšna Udba, kakšni arhivi, kakšen referendum, kakšna nova hobotnica? Dovolj je bilo, ne utrujajte nas! Kje so delovna mesta, plače, socialno varstvo, blaginja? Pa ne bo šlo; bojim se, da slovenski ožji politični prostor že leta preveva paranoidni premislek in da smo se nanj navadili, čeprav ga največkrat ne priznamo. V veliki meri po novem nanj opozarja tudi predsednik republike in zdi se, da ga ja minila prislovična diplomatska potrpežljivost. Kako namreč drugače razumeti dve njegovi močni in odmevni trditvi, ko sprva pravi, da je politiki Janeza Janše treba reči ne, nato pa še, da se njegov »profil« razbira že v knjigi

teme niti ne govorimo), potapljanja v arhive, teroristične zgodbe o SDV, naštevanje zločinskih organizacij in oseb, preštevanje »naših« in »vaših«, risanje tajnih sovražnikov na podlagi antikomunističnega vzgiba - vsi imajo isto zasnovano. Povečini je podstat ideološka - na drugi strani so kriptokomunisti, v zadnjih letih kot relativno izolirana kategorija še t.i. »tajkuni«, torej gospodarska mafija. Toda, ker je mreža za paranoika vedno ena, običajno to pomeni eno kategorijo. V psihiatriji je paranoja opisana kot duševna motnja s sistematičnimi blodnjami, ki jih žene projekcija osebnega konflikta, zaradi katerega nekdo v okolje prenaša svojo sovražnost do drugih. V Sloveniji je stranka SDS le v pičlih nekaj letih dobesedno zgradila in vzpostavila števe in poimenske sezname »sovražnikov« na podlagi vznika sovražne govornice, politike etiketiranja, demonizacij posameznikov, diskreditacij. Ob udbaških arhivih smo dobili obširne kataloge ljudi, še nedokončane, na njihovem vrhu pa piše zgolj ena beseda: ne-

ali nehote, preoblikuje v priročno metodo boja, dobimo kot končni izdelek kajpada paranoidne Slovence. Od njihove »vzgoje« je pravzaprav odvisen vaš volilni rezultat v trenutku, ko je tudi njih zadostno število. Leta 2007 je varuhinja človekovih pravic Zdenka Čebašek Travnik, sicer psihiatrinja, po izbruhu afere Sova dobesedno ugotavljala isto. Da je državljan po tej aferi strah, češ da tudi njim sledijo, je dejala, v njenem uradu pa se vsak dan srečuje s posamezniki, ki zatrjujejo, da so jim na ta način kršene človekove pravice. Po njenem so bili ljudje prepričani, da tudi njih zasledujejo, snemajo, opazujejo, preganjajo, zato je pojav dobil kar velike razsežnosti. Krivec je bil jasno diagnosticiran, s prstom je pokazala na medije: »Široko medijsko poročanje o aferi Sova povečuje sumničavost ljudi, ki so nagnjeni k takšnemu reagiranju.«

Kaj bi lahko k istim občutjem porekli sodeč po nekaterih elementih v aferah, kakršne so bile Patria, bulmastifi, Ertl, Velikovec? »Aferah« seveda zato, ker jih nekdo želi na-

sta le dva elementa tega miselnega horizonta. V času, ko bi se morali ukvarjati z ekonomskimi temami preživetja, nas žal nekateri s takimi, neprimernimi časi, vlečejo v davno preteklost, vključno s hujšaški desničarski mediji, ki pred sabo meljejo sleherni človeško dostojanstvo, za novinarske kodekse pa so že deklarativno in celo ponosno priznali, da jih prezirajo.

Če smo se od leta 2004 slepili, češ na čelu države imamo oblast, ki je strukturirana kot paranoidna, imamo od leta 2008 taisto paranoidno opozicijo. Nesrečno dejstvo. Zaradi njega žal večina najprej pomisli, da se ta pač zelo trudi legitimno priti v sedlo. Paranoidne miselne vzorce naj bi jemali kot še en nedolžen poskus prepričevanja volivcev in za nekoliko neposrečen slog. Če ne bi iste vlade imeli že prej in če ne bi izkazala istega vzorca ravnanja v obeh vlogah, bi še lahko kupili razlago. Zdaj več ne, saj trajnost istega stanja kvečjemu dokazuje, da je opisana psihopolitika stabilna in neodvisna od ciljev, ki si jih je zadala. Da ima

Paranoja je resno psihotično stanje strahu. In psihopolitika paranoje je pri nas postala dnevna politična praksa ter močno načena normalno delovanje države. Izraža se skozi dolgotrajne občutke sovraštva, ki temelji npr. na strahu, da nas zasledujejo in obvladujejo - »bilo kuda, Udba svuda«.

Spomenke Hribar »Svet kot zarota« iz leta 1996? Če bi smeli oboje mehanično sešteti, in v neki meri je to zanesljivo smiselno, dobimo jasno oceno stanja, ki bi lahko bila taka: politiki paranoje je treba reči ne. Toda kakó?

Bilo kuda, Udba svuda

Paranoja je resno psihotično stanje strahu. In psihopolitika paranoje je pri nas postala dnevna politična praksa ter močno načena normalno delovanje države. Izraža se skozi dolgotrajne občutke sovraštva, ki temelji npr. na strahu, da nas zasledujejo in obvladujejo - »bilo kuda, Udba svuda«. Zgodovinske lustracije, agenti teme (da o princu

naši. Deskriptorji krivde posameznikov so frapantno bizarni, argumentacija še bolj.

Paranoja vodi nenazadnje do agresivnosti, občutkov samopovečevanja, zarote medijev, ki da nas ne marajo, posebnega poslanstva in misije, na katero smo poklicani na čelu (izvoljenega) naroda. Ne dopušča drugega mnenja in želi biti večinska: ko imate več kot 50 odstotkov, npr. volivcev, imate dokončno prav. Če bi uporabil starogrški športni izraz, si paranoik venomer domišlja sence okoli sebe in uprizarja boj z njimi (*skiomachia*) - žal ne zato, da bi vabil s sabo. Ko vse to prenesemo v politiko, ko se paranoja, hote

rediti za takšne na podlagi zarotniških obrazcev, risanja hobotnic in omrežij, neutrudljivih sovražnikov, udbašev in paraudbašev - nov izraz, ki ga je te dni lansiral Janša? Čeprav verjetno še empirične raziskave niso izdelane, je težko verjeti, da se s širjenjem teorij zarot paranoja pri Slovencih kaj zmanjšuje, prej nasprotno. In četudi je ne bi mogli izmeriti v kliničnih kategorijah, to ne bi bilo indikativno. Ker je ne rabimo nujno zaznavati kot diagnosticirano motnjo; lahko si jo predstavljamo zgolj kot stanje prepričan in občutkov pri državljanih, način formatiranja njihovega svetovnega in političnega nazora. Pregarjavica in sumničavost

svoje akterje na nek način v lasti, pa si mogoče domišljajo, da jih nima.

Ni naključij

Znova ponavljam: zakaj je treba politiki paranoje reči ne? Ker je že dolgočasna z vedno istimi ali modificiranimi etiketami: tranzicijska levica, udbomafija, Kučanovi klani in forumi, temačne sile kontinuitete, oranžni cunamiji, Seničina pisarna in seveda »bad guys« vseh vrst udarjajo s polno paro na vse strani. Povsod so, vam povemo! Za nameček bremo, da se italijanski »botri« pri nas čutijo nadvse svobodne ... Še huje, slovenski predsednik je malodane atentator in dokazov o tem ne manjka - vsak dan znova nam vlečejo na

dan arhivske papirje, ki ne dokazujejo ničesar, razen njihovega gorečega prepričanja, da nekaj le dokazujejo. Mar res še kdo verjame v reinstalacijo komunizma, te ničvredne matere vseh paranoidnih blodenj, s katero nam očitno še dolgo ne bo prihranjeno? Zanesljivo obstajajo udbaši, obstajajo tajkuni, obstaja gospodarski kriminal. Obstajajo tudi omrežja.

bujete premise o tem, da so akterji paranoični, kakorkoli so takšni že videti. Lahko so, lahko ne. O čemer govorim na tem mestu, so zgolj učinki pri ljudeh, ki jih lahko kvalificiramo na omenjen način. Skupaj s kulturnim avtorjem Richardom Hofstadterjem lahko ustrezno mentalno stanje vzamemo za duhovni koncept, za splošno sprejeti stil družbenega

stranko Zares. Na enem izmed njih je pisalo: »G. Golobič, zakaj ne poveste javnosti, da bo novi predsednik nove stranke Danilo Türk?« Zarotitveni vzorec skriva pomembno paranoično poanto, ki je po svoje komična, saj se je izjavljalec uspel spraviti v držo, ko ga je strah nekega potencialnega dejanja (če bi danes in takrat demonizirani Golobič naredil za

Če bi pogledali usode diskreditacij sedanjih politikov, ki so del oblastne nomenklature, torej Boruta Pahorja, Gregorja Golobiča, Katarine Kresal in predsednika republike, bomo pri vseh zaznali isti vzorec: njihov javni lik je, z izjemo premiera, dodobra dotolčen in prestreljen, rdeče popackan od kupa vanje pometanih paranoidnih paradižnikov. Stvar

Predsednik republike, ne edini, se zato moti, ko govori o nizki politični kulturi pri nas in s tem nedvomno prav o učinkih istega fenomena. Toda nekemu, ki premišljeno psihološko manipulira, ne bomo rekli, da mora dvigniti svojo kulturo. Ne, kot takšnega ga moramo sankcionirati. Nekemu, ki svoji blodnjavosti sledi iz avtentičnega prepričanja, še manj!

Toda ne obstajajo Udbaši in Omrežja – vsaj dosedanja evidenca je to ovrgla. Paranoikova obsesija črpa svojo ultimativno gotovost o svetu, ljudeh in njihovem ravnanju iz občutka obstoja takšne »matrice«. Njegova mantra je enostavna: »Vse je povezano«. Vsi so povezani. V njegovem svetu, ki je žal tudi naš, ni prostora za naključja – nastopi naših politikov potrjujejo pogosto uporabo iste fraze »ni naključje«. V politični psihologiji se paranoja največkrat razume v povsem socialnem, torej nekliničnem kontekstu. Na tej točki je treba narediti še korak dlje in povedati, da za to, da bi izvrševali psihopolitiko paranoje, ne potre-

mišljenja, v katerem smo evidentirali omenjene sestavine. Predsednik republike, ne edini, se zato moti, ko govori o nizki politični kulturi pri nas in s tem nedvomno prav o učinkih istega fenomena. Toda nekemu, ki premišljeno psihološko manipulira, ne bomo rekli, da mora dvigniti svojo kulturo. Ne, kot takšnega ga moramo sankcionirati. Nekemu, ki svoji blodnjavosti sledi iz avtentičnega prepričanja, še manj! Ne, kot takšnega ga moramo zdraviti.

Konec leta 2006 so v podmladku ene izmed desnih strank hiteli po ulicah lepiti plakate proti Gregorju Golobiču, v tistem hipu privilegiranemu subjektu satanizacije, saj je ustanavljal

predsednika stranke danes in takrat demoniziranega Türka), pri čemer akterja obtožuje, da mu nekaj prikriva. Podobno kot v vicu o paranoiku, ki na zaslišanju vzklikne »Zakaj me sprašujete, saj vendar že vse veste o meni!«. Ta zgodovinski drobec omenjam zato, ker se je tudi v trenutni vroči zgodbi o odpiranju arhivov razvil podoben refleks strahu: nekaj nam želijo prikriti. S to razliko, da je bil navedeni benigni in je skozi plakatno širjenje strahu, da jim nekaj prikrivajo, dokazoval le duševno stisko, zgodba z zakonskim zapiranjem arhivov pa ima verjetno bolj manipulacijski značaj, zaradi katerega je paranoična narava v njej slabše zaznavna.

sistematične politike šikaniranja? Zakaj je Pahor v veliki meri izvzet iz te igre, je zanimivo vprašanje, ki vsaj do neke mere vliva upanje. Namreč, če je resnična, že skoraj obče znana okoliščina, da je v veliko stvareh med Janšo in Pahorjem sklenjen nek osebni dogovor, zaradi katerega je pred sovražnimi strupenimi puščicami relativno varen, potem obstaja tudi večja možnost, da je psihopolitika paranoje, s katero si opozicija znova utira pot na oblast, regulirana, selektivna in zatorej do neke mere kontrolirana. Sicer bolj slaba tolažba za neko nedopustno prakso, pa vendar. Kaj bomo torej storili, da bomo tej politiki rekli ne?

Uporniki brez razloga in razlogi brez upornikov

»Nič ni bolj nevarnega od ideje, katere čas je prišel.« Victor Hugo

»Nihče ni tako brezupno zaslužjen kot ta, ki zmotno misli, da je svoboden.« Goethe

Samo Bohak, ilustracija Dejan Krajc

Arabski svet je zajel val revolucij, spokojnost pravljic Tisoč in ene noči sta zamenjala kričanje iz grl jeznih ljudi, željnih svobode in preteče kretnje njihovih rok, ki svobodo zahtevajo. Ljudje zahtevajo konec tiranije, demokracijo in liberalizem. Zahtevajo torej natanko to, kar na Zahodu že imamo in s čimer nikakor nismo zadovoljni, kar nam, ker nismo pozorni, kot puščavski pesek počasi, a vztrajno polzi iz rok.

Najmanj ironično, če že ne cinično, se zdi, da diktature, ki jih ljudstvo želi zrušiti, uživajo podporo oz. vsaj ne strogega nasprotovanja zahodnega sveta, ki naj bi bil zgrajen na idealih svobode, demokracije in idealizma. Zanimivo je tudi vprašanje, s kakšno legitimnostjo smemo razsvetljeni zahodnjaki pridigati o demokraciji tako imenovanemu tretjemu svetu, medtem ko pri nas kapital spodjeda temelje demokratičnih idealov?

Tresle so se piramide, se rojeva novi Egipt?

Egipt, primer uspešne(?) revolucije, je navdihnil čustva prebivalcev sosednjih držav, ki so začutili slo po

pripomni, da upa, da muslimanska bratovščina ne bo zmagala, saj bi to lahko privedlo do tiranije šeriatskega prava in utegnilo že tako nestabilen Egipt zaplesti v vojno z Izraelom. Enotnost, ki je vladala med protesti, bo, ko se glave ohladijo in umi umirijo, počasi zbledela in pokazale se bodo razpoke v egipčanski družbi, ki kljub slavni revoluciji o(b)stajajo.

Sklep, ki bi ga utegnili povleči iz tega dejstva, se zdi konservativen: revolucijam se je modro izogibati. Vendar to ni edina možna logika. Eno izmed bistvenih vprašanj se glasi: »Je muslimanska bratovščina res tako radikalna, kot jo vidi Zahod, ali pa je morda zmožna omiliti svojo politiko in v dialogu z drugimi političnimi skupinami svoja tradicionalna načela posodobiti ter z njimi (z)graditi moderni Egipt?« Če jim uspe, bi Egipt lahko postal vzor nenasilne (r)evolucije za celoten arabski svet.

Svetilniki Zahoda

Na Zahodu, v razviti demokratični Evropi, kamor se Slovenija raje uvršča kot na nemirni Balkan, smo trenutno soočeni s povsem drugačnimi dile-

za vsakdanji kruh in se ne pritožujejo preveč. Energijo raje porabijo za neplačane nadure na delovnem mestu, upajoč, da njihovo podjetje ne bo šlo v stečaj in bodo upravičeni do skromne pokojnine. Najglasnejši so tisti, ki imajo vsega ravno dovolj in bi si želeli več, saj menijo, da jim to pripada. Strašno užaljeni so, če si kdo drzne namigniti, da bi se morda odpovedali delčku svojega luksuza. Michael Foley, angleški pisatelj, to slikovito izrazi: »Mogoče je, da ima lačen afriški kmet brez strehe nad glavo manjši občutek, da se mu dogaja krivica, kot zahodnjak v srednjih letih, ki še nikoli ni doživel oralnega seksa«. Lahko bi ga parafrazirali in rekli, da je mlad Egipčan, ki so mu zlomili lobanjo, bolj srečen od mladega Slovenca, ki so mu podražili bone. Ne poskušam reči, da prizadevanja za ohranitev socialne države niso potrebna, a smiselno se je le zamisliti nad držo, ki jo je ob tem potrebno zavzeti. Namesto da izpademo kot uporniki brez razloga, bi bilo morda smiselno poiskati razloge, ki jim primanjkuje upornikov.

vrednosti. Če politiki ne (z)morejo prepričati ljudstva, da vedo, kaj počnejo in da delujejo v njihovem interesu, jim bo *demos* slej kot prej odrekel zaupanje in na volitvah izbral nove. Bolj pereč problem, s katerim smo soočeni danes, pa ni le v nezaupanju določeni stranki ali politični opciji, ampak nezaupanje v politiko kot tako. Nezaupanje, da je politika sploh zmožna opravljati svojo nalogo. To nezaupanje, poleg slabe gospodarske situacije, krepi še preprosto dejstvo, da se politika v času, ko bi se morala ukvarjati z iskanjem odgovora na vprašanje, kam po krizi ali bolje rečeno, kaj s krizo, ukvarja sama s seboj in z notranjimi političnimi boji. Ti so neizogiben del vsake politične igre, a od politične elite se pričakuje, da bo zmožna v težkih časih pozabiti na delitve in delati za skupno dobro, četudi le do te mere, da jim uspe potapljačo se ladjo držati nad vodo. Splošno nezaupanje se kaže v različnih oblikah. Od vsakodnevnega godrnjanja, da je politika »kurba« do referendumov, ki se vrstijo eden za drugim. Občutki besa ob spoznanju,

Najglasnejši so tisti, ki imajo vsega ravno dovolj in bi si želeli več, saj menijo, da jim to pripada. Strašno užaljeni so, če si kdo drzne namigniti, da bi se morda odpovedali delčku svojega luksuza. Michael Foley, angleški pisatelj, to slikovito izrazi: »Mogoče je, da ima lačen afriški kmet brez strehe nad glavo manjši občutek, da se mu dogaja krivica, kot zahodnjak v srednjih letih, ki še nikoli ni doživel oralnega seksa«.

svobodni in odšli na ulice. Režimi so se odzvali z vso brutalnostjo in s tem le še podžgali bes in odločenost protestnikov. Rane in buške se še niti niso prav zacelile, ko so se protestniki že vrnili na ulice in še bolj divje zahtevali, za kar menijo, da jim po božji in človeški postavi pripada. Kocka je padla, a igra še ni odločena.

Egipt še vedno slavi zmago nad diktatorjem, vendar se že pojavljajo prve temne slutnje. Mlad Egipčan, predstavnik mladih liberalcev, ki so vstajali organizirali, na televiziji zaskrbljeno

mami. Skozi dolgo in težavno tranzicijo smo uspeli zgraditi strukture demokratične vladavine, ki pa ne delujejo tako dobro, kot bi si ljudje želeli, oz. ne izpolnjujejo pričakovanj ljudstva. Zato se množijo pozivi, ki segajo od referendumov do revolucij. Je situacija res tako slaba ali so le pričakovanja ljudi previsoka?

Za nekatere je situacija res obupna. Govorimo o tistih, ki živijo pod pragom revščine in tistih, ki se mu približujejo s svetlobno hitrostjo. A presenetljivo, ti ljudje marljivo delajo

Konec politike?

Apolitičnost je v Sloveniji (še posebej med mladimi) velik problem. Ljudje preprosto ne čutijo, da politika zastopa njihove interese. Zdi se jim, da je oblast odtujena in da si politiki ne prizadevajo za skupno dobro, ampak le za svoje parcialne interese. Za normalno delovanje demokracije je nujna določena stopnja zaupanja v politiko. Sploh v turbulentnih časih, v katerih sta tako država in svet soočena s krizo, je zaupanje edini (politični) kapital, ki z inflacijo ne izgublja

da so politiki le šahovske figure, ki so za nekaj trenutkov naklonjenosti velikih sil pripravljene spreminjati zakone ali mižati na obe očesi, povprečnega državljanu privedejo do sklepa, da je nacionalna politika skoraj popolnoma brez moči in počasi tudi intelektualci, ki so kljub skepsi stavili na novo vlado in spet izgubili, začnejo obupavati. Bes in jeza se počasi pretvarjata v cinizem, ki je spremljevalec apatije. Ali ni morda najbolje, da na politiko kar pozabimo, kot nas pozivajo populisti?

Politika ≠ politika

Odgovor na vprašanje je odvisen od tega, kako razumemo izraz politika. Če s tem izrazom mislimo na politikanstvo majhnih aparatčikov, ki zvesto služijo le svoji stranki in svojemu vodji namesto svojim prepričanjem in svojim idejam, ki to stranko definirajo, potem je ukinitve te farse ne samo možna, ampak tudi nujna. Če pa politiko razumemo v širšem izvori-

Vstran s strankami!

Če že ne moremo ukiniti politike kot take, nekateri menijo, da bi morali ukiniti stranke. Za njih so te vir vsega zla, ki namesto da bi zastopale interese ljudstva, zastopajo lastne interese. Denar davkoplačevalcev porabijo za medsebojna obračunavanja in v času, ko bi morale probleme reševati, ustvarjajo nove probleme. Dobri politiki se v blodnjakih

poskušali lobirati za svoje interese. Da bi dosegli večjo učinkovitost, se bodo poskušali organizirati v nove forme in strukture ter slej kot prej bi spet prišli do strankam podobnih entitet, le da v tem primeru nimamo določenih pravil igre. Se pravi, formalnih pravil vodenja dialoga protokola, prakse razprave o družbenih problemih in drugih mehanizmov, ki bi omogočali usklajevanje inte-

Se pravi od bralnih krožkov, na katerih se srečujejo intelektualci, do cerkvenih združenj. V komunizmu je civilna družba predstavljala disidente in upornike proti sistemu, v demokraciji naj bi predstavljala eno izmed varovalk, ki preprečuje zlorabe oblasti. Zdi se, da dandanes s to sintagmo opleta vsak politik in vsaka politika, ko mu oz. ji to ustreza kot podpora za lastne cilje. Ci-

Kaj, če problem ne leži le v skorumpiranih politikih, ki so prodali dušo kapitalu, lenih državljanih ali neučinkoviti strukturi, ampak je politika enostavno brez moči pred močjo kapitala? In to ne le v nerazvitih državah tretjega sveta, ampak tudi v razvitih državah Evrope?

nem smislu kot jo je definiral Aristotel, se pravi, urejanje javnih zadev, debata o vrednotah, ki bi naj določale družbo, v kateri živimo, pa politike enostavno ne moremo ukiniti. Dialoga med ljudmi z različnimi interesi in vrednotami ne moremo ukiniti, kajti če se ta prekine, tvegamo vrnitev v stanje, v katerem namesto kresanja mnenj pride do merjenja s pestmi in morda celo rožljanja z orožjem. Če politike ne moremo ukiniti, jo je potrebno izboljšati ali vsaj poskusiti obdržati minimalno raven dialoga med sprtimi stranmi.

strank pokvarijo. Če jih ukine, bo prišla do izraza ljudska volja, prihranili bomo veliko časa in denarja! Kje je problem v tem sklepanju? Kot je v članku v Mladini dobro pokazal zgodovinar Božo Repe, tudi to ni izvedljiva rešitev. Iz preprostega razloga: če ukine stranke, ukine zgolj določen način organiziranja političnih skupnih. Z ukinitvijo formalne strukturne še vedno nismo odstranili nesoglasij o tem, v kakšni družbi želimo živeti. Posamezniki s podobnim prepričanjem se bodo kljub temu združevali v skupine in

resov skozi politični boj. Strank preprosto ne moremo ukiniti, saj bi kaj kmalu vstale kot feniks iz pepela, le da tokrat ne bi imeli na voljo učinkovitih mehanizmov za omejitev njihove moči oz. bdenje nad njihovim delovanjem. Političnih strank torej tudi ne moremo ukiniti, lahko jih le držimo na vajetih. To naj bi bila vloga civilne družbe.

Kako civilna je civilna družba?

Kaj točno pomeni sintagma civilna družba? V izvorne pomenu naj bi pomenila vsako politično organiziranje, ki poteka izven sfere države.

vilna družba marsikdaj predstavlja pomladke strank ali določene interesne skupine, ki za diskurzom o skupnem dobrem skrivajo borbo za lastne interese. Če upoštevamo to žalostno dejstvo, se pozivi, da naj se politika zaradi svoje pokvarjenosti umakne in vladanje prepusti neomadeževani civilni družbi, izkažejo za vsaj tvegane, če že ne naivne. To nikakor ne pomeni, da je treba civilno družbo odpisati, ampak, da jo je potrebno graditi, ohranjati in izboljševati, da opravlja svojo vlogo čuvaja demokracije. Močna civilna

družba je nujni ne pa tudi zadostni pogoj za zdravo demokracijo.

Čudovita sinteza?

Zdi se, da smo pokazali na nevarnosti, ki ležijo v prehitrem skoku od besed k dejanjem, kjer manjka refleksija in da so vse, kar potrebujemo, dobri politiki in dobri aktivni državljani, ki bodo skrbeli za dobre institucije in z nekaj truda ter pripravljenosti bo demokracija preživela in Slovenija bo »stala inu obstala« kot svobodna in uspešna država.

Žal pa na koncu obstaja še en ugovor, ki postaja vse glasnejši in bolj očiten. Kaj pa, če politika kot takšna dejansko več nima moči, da bi urejala javne zadeve določene politične skupnosti ali celo širših združb političnih skupnosti kot je na primer Evropa? Kaj, če problem ne leži le v skorumpiranih politikih, ki so prodali dušo kapitalu, lenih državljanov ali neučinkoviti strukturi, ampak je politika enostavno brez moči pred močjo kapitala? In to ne le v nerazvitih državah tretjega sveta, ampak tudi v razvitih državah Evrope? Mednarodne organizacije, ki določajo (monetarno) politiko držav, kot so na primer Mednarodni denarni sklad ali Svetovna banka, ne delujejo demokratično, ampak po logiki profita. So izven dosega nacionalnih politik. So nadzorniki brez nadzora, kovalci usode sveta.

Tukaj ne gre za teorijo zarote, v kateri bi se voditelji teh institucij zbirali po temnih sobah in kovali načrte za svetovno prevlado. Vsake toliko časa se dobijo na vrhovih G8 ali G20 ter vesoljnemu svetu razglasijo, kako oni vidijo prihodnost in v obliki priporočil državi (pre)dajo »ponudbo, ki je ne more zavrniti«, vsaj ne brez da bi tvegala ukrepe, ki lahko ohromijo njeno gospodarstvo in s tem ogrozijo njeno delovanje ali celo obstoj.

Če vse to drži, kar nas na teoretski ravni prepričujejo Naomi Klein, Immanuel Wallerstein, Negri in Hardt, na praktični ravni pa odločitve nacionalnih politik, ki komaj upajo nasprotovati evangeliju prostega trga, potem je politika kljub najboljšim namenom impotentna ali v šali rečeno, kastrirana. Politiki postanejo evnuhi, ki se klanjajo velikemu Šahu, upajoč na drobtinice moči.

Žalostno je, da v tem položaju ni-

so nujno zaradi tega, ker bi prodali dušo, ampak ker so »gospodari vesolja« enostavno premočni, da bi se jim lahko uprli. Chris Hedges v svoji knjigi *The Fall of the liberal class*, zagovarja tezo, da so se v Ameriki tradicionalni svetilniki liberalnega razreda, univerze, mediji, cerkve, sindikati in celo umetnost, predali pohlepu in se prodali kapitalizmu. Se lahko kaj podobnega morda zgodi tudi nam? Če se to že dogaja, so apatične množice razočaranih državljanov z svojim zavračanjem politike zadele del resnice, čeprav njihovo sklepanje morda temelji na napačnih razlogih in so se resnice dotaknili deloma in zgolj po naključju.

Sekanje gordijskega vozla

Kako pristopiti k reševanju tega problema? Problem se zdi neresljiv, vsaj znotraj okvirov klasične politike. Ukinitev politike, ukinitvev strank, prepustitev politike civilni družbi ali iskanje rešitelja (opcija, ki se zadnjem času vedno pogosteje pojavlja), niso ustrezne rešitve. Pozivi k nasilni revoluciji se zdijo nepremišljeni in prezgodnji, sploh če vzamemo v obzir, da bo Egipčani v dosti slabšem položaju vztrajali v nenasilnem odporu in morda ravno zaradi tega uspeli. Rešitev je vredno iskati ravno v prizadevanju za presejanje apatije, vračanju zaupanja v politiko v najširšem pomen besede, gradnji globalne civilne družbe, ki bo delovala kot varovalo mednarodnim institucijam ter poskrbela, da se bo glas *demosa* slišal in bo slišal.

Moderni inkvizitor

Če se ta megalomanski projekt posreči, lahko upamo na izboljšanje razmer in globalno demokracijo, v nasprotnem primeru nas morda res čaka boj vseh proti vsem na ulici in slej ko prej veličastni prihod rešitelja, ki bo v imenu ljudstva ukinil »neučinkovito navlako demokracije« in nas popeljal v novo republiko, kjer demokracija izgine in z njo tudi vsi njeni problemi. Če si dovolim zaključiti s parafrazo Dostojevskega: obupan, jezen, besen, lačen, razočaran in apatičen državljani bo svojo svobodo postavil pred noge velikega inkvizitorja in mu izkazal hvaležnost, da ga je odrešil težkega bremena (so)odločanja.

Naj jedo potico?

Strokovnjaki so že dalj časa opozarjali, da visoka rast cen hrane lahko sproži eksplozijo ljudskega besa in to kjerkoli po svetu.

Rok Kraj, foto Aleš Kustec

Živimo v vzročno-posledičnem svetu. Stvari se ne zgodijo same od sebe, temveč do njih pripelje redosled dogodkov. Tako je bilo v Egiptu in tako je povsod drugod. Posledice so presenetljive samo takrat, ko ne vidimo pravih vzrokov ali jih preprosto ignoriramo – in to je ena od najbolj tipičnih značilnosti današnje politike.

Strokovnjaki so že dalj časa opozarjali, da visoka rast cen hrane lahko sproži eksplozijo ljudskega besa in to kjerkoli po svetu. V Egiptu je del nezadovoljstva nedvomno izhajal/izhaja iz visokih cen hrane in drugih osnovnih potrebščin. Država, ki mora uvažati polovico vse potrebne hrane, je po letu 2008, ko se je le-ta začela skokovito dražiti, doživela kar nekaj izbruhov nezadovoljstva zaradi visokih cen hrane; od kruha do sadja in zelenjave.

Ekonomist in bivši predsednik Sadatove akademije za družbene študije v Kairu Hamdi Abdel-Azim je že sredi novembra lanskega leta opozarjal: »Če bodo visoke cene hrane vztrajale, bo ljudska jeza proti vladi eksplodirala.« In to je izrekel samo dva meseca pred začetkom egiptovske revolucije. Seveda ne moremo vsega naprtiti cenam hrane, a nezadovoljstvo ljudi se »gradi« dolgo časa in »gradniki« (vzroki) so lahko zelo raznoliki. Na eni strani višje cene osnovnih dobrin, vse višja brezposelnost, na drugi strani pa arogantni oblastniki, ki se dobesedno kopljejo v bogastvu.

Kot vemo, se zgodovina ponavlja, »prvič kot tragedija, drugič kot farsa«. Zares tragično pa je, da se iz zgodovine ničesar ne naučimo, predvsem tisti ne, ki si nadenejo »breme« vladanja. Kraljica Maria Antonietta naj bi v času pred francosko revolucijo, ko je večina francoskega ljudstva živela v zelo bednih razmerah, izjavila: »Če ljudje nimajo kruha, pa naj jedo potico!«

Tudi zdajšnja revolucija (namerno ji ne bomo rekli arabska revolucija, kajti oblastniki bi nas radi prepričali, da je ta revolucija omejena zgolj na arabski svet), ki se je začela v Tuniziji in se »razcvetela« v Egiptu, ima svojo Mario Antonietto. Ime ji je Leila Trabelsi in je žena pobeglega tunizijskega predsednika Ben Alija. Prav Leila Trabelsi je postala simbol vse pokvarjenosti in skorumpiranosti arabskih diktatorskih režimov; samo v Franciji naj bi imela družina Trabelsi-Ben Ali (po mafijskem vzoru) za pet milijard \$ različnega premoženja.

Wikileaks je 10. decembra 2010 objavil ameriško diplomatsko depešo z dne 23. 8. 2008 pod naslovom »Korupcija v Tuniziji: kar je tvoje, je moje.« V depeši je opisano več primerov ravnanja klana Trabelsi; tako naj bi predsednikova žena leta 2007 od vlade brezplačno dobila zemljo za izgradnjo Mednarodne šole v Kartagini (Carthage International School), šola je kasneje prejela darilo vlade v višini 1,5 milijona \$, poleg tega pa je vlada zgradila še vso potrebno infrastrukturo. Leila Ben Ali je šola kasneje za neznanu vsoto prodala belgijskim investitorjem. Imed in Moaz Trabelsi, predsednikova nečaka, sta bila vpletena v krajo jahte znanege francoskega poslovneža in sta jo preprosto dala prebarvati itd. Poleg številnih opisanih primerov korupcije, ki jo izvaja klan Trabelsi, pa je še zlasti zanimiv zaključni komentar depeše, kjer med drugim piše: »Medtem ko se Tunizijci soočajo z naraščajočo inflacijo in visoko brezposelnostjo, pa očitno razkazovanje bogastva in vztrajne govornice o korupciji prilivajo olje na ogenj. Nedavni protesti v rudarski regiji Gafsa pomenijo jasno opozorilo za nezadovoljstvo, ki pa v veliki meri ostaja pod površjem. Ta vlada je svojo legitimnost ute-

meljila s tem, da lahko doseže gospodarsko rast, vendar vedno več Tunizijcev verjame, da tisti na vrhu koristi obdržijo samo zase.«

Ti komentarji zvenijo neverjetno znano in skorajda – univerzalno. Kar se je zgodilo v Tuniziji in kasneje v Egiptu, je zdaj že zgodovina. Ogenj se je razplamtel; ljudje nimajo kruha, »potice« oziroma arogance, ki jim jo ponujajo oblastniki, pa imajo več kot dovolj. Arogance pa ne manjka niti bankirjem, tistim, ki imajo v rokah »škarje in platno« mednarodnih financ.

Bančniki, ki so z nezmernim in nenadzorovanim kreditiranjem ter z obsežnim špekuliranjem na borznih trgih pomagali zakuhati sedanjo krizo, zdaj poslujejo več kot odlično. Tako odlično, da si izplačujejo astronomske nagrade, čeprav so jih države po izbruhu krize v letu 2008 reševale z več tisoč milijardami dolarjev, evrov in drugih valut. Zdaj je večina držav zadolženih »do vratu«, bankirji pa se »šopirijo« z astronomskimi nagradami. V londonskem Cityu, središču britanske finančne moči, si bodo tako bankirji za leto 2010 razdelili 7 milijard funtov (8,2 milijarde €) denarnih nagrad. Mar ni to aroganca par excellence?

Tudi na globalnih borznih trgih je krize že nekaj časa konec. Newyorški borzni indeks Dow Jones na primer, ki je z najvišje vrednosti 14.146 točk (oktobra 2007) strmoglavil na vrednost 6.547 točk (marca 2009), je zdaj zrasel na preko 12.000 točk. Borzni špekulanti so ponovno »v sedlu«, čeprav so bile ravno borzne špekulacije med glavnimi krivci za krizo.

Olje na ogenj globalnih težav zdaj prilivajo še špekulantje na blagovnih borzah. »Cene žit naraščajo, čeprav pšenice ne primanjkuje. Samo v letu 2010 je bilo na borzah z žiti 15-krat več prometa, kot znaša letna svetovna proizvodnja žit. Pogoje nam diktirajo špekulanti, ki so se iz gospodarstva preselili na trg kmetijskih surovin«, nam je razkril kar naš minister za kmetijstvo Dejan Židan. Tudi zato so se cene žit v enem letu dvignile kar za 130 odstotkov.

V revnejših predelih sveta predstavljajo izdatki za hrano, ki je nedvo-

mna ključna dobrina za preživetje človeka, 50 ali celo 70 in več odstotkov vseh družinskih prihodkov (v bogatejših predelih okoli 10 odstotkov). Vsaka podražitev osnovnih živil lahko zato pahne celotne regije iz stanja revščine v stanje skrajne revščine ali celo lakote.

Podražitve pa nedvomno koristijo dobičkom in korporacijam. Številne velike svetovne korporacije poročajo o visokih dobičkih ob hkrati rekordni nezaposlenosti. V tretjem četrtletju leta 2010 so korporativni dobički ameriških podjetij dosegli celo najvišjo vrednost v zgodovini: 1,695 trilijona \$ na letni ravni. Medtem pa Mednarodna organizacija dela (International Labour Organization) poroča, da je bilo ob koncu

leta 2009 med približno 620 milijoni delovno aktivnimi mladimi v starosti 15 do 24 let kar 81 milijonov nezaposlenih, kar je največ doslej. To je 7,8 milijona več mladih nezaposlenih kot leta 2007; s čimer se je stopnja nezaposlenosti dvignila z 11,9 odstotka v letu 2007 na 13 odstotkov v letu 2009.

Kdo so že bili »glavni« pri sprožitvi tunizijske in egiptovske revolucije? Mladi; izobraženi, a brezposelni in torej brezperspektivni. Samo demokratične volitve jih ne bodo zadovoljile, če ne bo hkrati tudi ekonomskih sprememb. Dogodki v Tuniziji in Egiptu so torej logična posledica kompleksnih vzrokov: korupcije, bogastva in arogance vladajočih politično-ekonomskih

V londonskem Cityu, središču britanske finančne moči, si bodo tako bankirji za leto 2010 razdelili 7 milijard funtov (8,2 milijarde €) denarnih nagrad. Mar ni to aroganca par excellence?

elit ter nezaposlenosti in naraščajočih cen osnovnih potrebščin.

Za visoke cene hrane, ki pritiskajo predvsem na revnejše države sveta, je s svojo politiko sokriva tudi ameriška centralna banka (Zvezne rezerve), ki pospešeno kupuje ameriške zakladne menice, da bi se izognili deflaciji v ZDA; ekonomisti temu pravijo »quantitative easing« (kvantitativno sproščanje). S to finančno operacijo se povečuje količina denarja v obtoku, kar zvišuje vrednost premoženja, tako finančnega kot blagovnega. Hkrati se zmanjšuje vrednost dolarja napram drugim valutam, kar povzroča rast cen dobrin: pšenice, soje, moke itd.

Tržni analitik Phil Flynn pravi, da ameriška centralna banka s kvantitativnim sproščanjem in šibkim dolarjem »inflacijo izvaža na razvijajoče trge« in vpliva »na zvišanje cen dobrin«. Drug tržni analitik, Ed Yardeni, pa v šali pravi, da bi morali predsednika ameriške centralne banke Bena Bernankeja uvrstiti na listo revolucionarjev, saj njegova politika kvantitativnega sproščanja sproža napetosti in spremembe v državah v razvoju. A tudi v bolj razvitih državah ameriško kvantitativno sproščanje povzroča stres vse več ljudem, saj plačujejo vse dražje dobrine.

Politiki in mainstream mediji zdaj skušajo ustvariti vtis, da zdajšnje revolucionarno vrenje zadeva zgolj arabske države. Resda imajo te države nekaj skupnih značilnosti – predvsem to, da večini vladajo skorumpirani avtokrati s podporo zahodnih držav – a vzroki, ki so pripeljali do dogodkov v Tuniziji in Egiptu, so prisotni tudi drugod po svetu, tudi pri nas. In krivda ni samo v tamkajšnjih skorumpiranih režimih, temveč tudi v (ekonomski) politiki najrazvitejših držav.

Egipt je dejansko velika prelomnica, ljudstva se namreč začenjajo zavedati svoje moči in prepoznavajo manipulacije, ki jih uporabljajo »njihovi« politiki in globalni »biznis«. Ljudje ne potrebujejo »potic« (praznih obljub), temveč kruh, ki je simbol za blaginjo ter pravičnost in poštenost. Egipt bo zato slej ko prej pljusnil daleč preko meja arabskih držav.

Od kolonializma do (neo)liberalizma in preko

Boj Egipčanov in arabskega ljudstva poteka proti njihovim predsednikom in vladnim elitam, ki so implementirali (neo)liberalno politiko (kot podaljšek nekdanjega kolonializma, ki pa ne zadeva le Bližnjega vzhoda, temveč domala cel svet!). Indirektno poteka boj proti zahodnemu neoliberalizmu in odprtju trga, ki pa se je že zgodil.

Sami Al-Daghistani

Osvetlitev preteklosti

Glede na dogajanja in trenja v arabskem svetu, je povsem jasno, da Arabci in muslimani nečemu nasprotujejo. Predmet njihovega nasprotovanja je tradicija »zahodnjaškosti« kot materialistični nihilizem, orientalizem, kapitalizem, kolonializem, politična hegemonija in izrabljanje resursov v geo-politične namene ter atomistični individualizem, ki iz skupnosti naredi goli skupek članov. Dokler bodo arabski svet in muslimani na zahodno civilizacijo gledali kot na silo, ki bi lahko regenerirala njihovo lastno družbo, bodo potrjevali (zahodno) trditev, da sta arabski svet in islam

»izrabljeni sili«. Arabski svet in zgodovina sta prepletena z rojstvom in pomenom islama, zato ju ne moremo naslavljati povsem ločeno. Danes zgodovina islama in arabskega sveta ne predstavlja svoje lastne dinamike uspeha, temveč kaže blede odraz zahodnega vpliva.

Prehod iz 18. v 19. stoletje se ponovno zasveti v obsojajoči luči – pride do imperializma, industrije, buržoazije, univerzalizacije dela, kolonializma. Ekspanzionistična sila začne ponovno izkrivljati podobe islama, muslimana in Arabca, civilizirana Evropa pa to misel upraviči zaradi svoje prepričanosti o osvobajanju, liberalizaciji narodov in s

svojim partikularizmom. »Zahodna inteligenca ponovno zapade v etnocentrizem celo takrat, ko ga postavlja pod vprašaj, ker se prikazuje kot edina, ki je sposobna definirati univerzalne vrednosti.« (Hišam Džait: Evropa in islam). Evrocentrizen postaja univerzalen in »ideološko angažiran«; pojavlja se pri kristijanih, desnih, levih. Pogled vseh skupin je torej isti – kristijana privlači islamska duhovnost, a ga zanika kot civilizacijo; marksist se osredotoča na moderne dimenzije islama, a ignorira njegov kulturni fenomen. Evropa, ki se obrača k orientalizmu, je krščanska, srednjeveška Evropa, ki na islam gleda kot

na statično religijo. Iz tega so nastali različni tipi segregacije: Arabec, musliman, Berber, Turek idr. z določenimi karakteristikami.

Modernizacija in vesternizacija

Potrebno je razlikovati pojem *modernizacije* od pojma *vesternizacije*. Zahodni dosežki se pojmujejo skozi prizmo moderne tehnologije, ekonomskih reform, izobraževalnih ustanov in političnih organizacij, medtem ko se vesternizacija nanaša strogo na domeno *zahodnega* politično-ekonomskega sistema. Reformatorji (beri: kolonizatorji) niso želeli arabskega sveta modernizirati, temveč predvsem vesternizirati. In to jim je delno uspelo, delno pa spodletelo. Zahod je izvedel »kulturo modernosti« in jo kot tako tudi definiral, zato je zahodna civilizacija postala model univerzalne civilizacije sveta.

Nissim Rejwan pravi, da so pomembnejši mejniki t. i. univerzalne zahodne civilizacije: dediščina klasičnega (grška filozofija, racionalizem, rimski zakon, latinščina in krščanstvo, tudi islam in ortodoksija sta dojeta kot del klasične dobe); zahodno krščanstvo (krščanstvo (katolištvo in protestantizem) je ena izmed najpomembnejših značilnosti zahodne civilizacije; dolga stoletja je bil zahodni svet imenovan »Christendom«); zahodni jeziki kot sekundarni faktor razločevanja med narodi in kulturami. Pomembnost zahodnih jezikov (angleščina, francoščina, nemščina idr.) se meri glede na preteklo izkušnjo ekspanzije in zavojevanj; razlikovanje duhovne in posvetne avtoritete (v Evropi je cerkev od države ločena od razsvetljenstva dalje; Bog in cesar sta imela svoje področje delovanja); vladavina zakona – koncept zakona kot centralistična

Dokler bodo arabski svet in muslimani na zahodno civilizacijo gledali kot na silo, ki bi lahko regenerirala njihovo lastno družbo, bodo potrjevali (zahodno) trditev, da sta arabski svet in islam »izrabljeni sili«.

Foto: Ramy Raouf (http://en.wikipedia.org/wiki/File:Demonstrators_on_Army_Truck_in_Tahrir_Square,_Cairo.jpg)

domena civiliziranih narodov je bila podedovana od rimskega zakona; socialni pluralizem in civilna družba (zahodna družba je bila zmeraj pluralna, pripadnost različnim avtonomnim skupinam od 18. stoletja dalje z vzpostavitvijo narodov ni temeljila na krvni ali plemenski pripadnosti); vladna telesa, ki pomenijo možnost vznika parlamenta in ostalih institucij, potrebnih za zaščito interesov vladajočih (aristokratov, duhovščine in ostalih – te oblike so spodbujale in omogočale »modernizacijo« ter pot k moderni demokraciji) in individualizem – mnogi izmed zgoraj navedenih aspektov zahodne civilizacije so prispevali k pojavu individualizma in tradicije pravic posameznikov.

V resnici pa niti zgodovinski modernizem niti vesternizacija nista potrebna za doseg modernizacije. Zgodovinski modernizem pomeni za Nissim Rejwan določene lastnosti, ki izhajajo iz obdobja industrijske revolucije in njenih socialnih in ekonomskih podstati. Modernizem je postal prva resnična globalna kulturna praksa in tudi najmočnejša, Evropa pa je s procesom modernizacije pričela mnogo pred 18. stoletjem. Po drugi strani pa se je de-

Svoboda od Zahoda

V čem torej arabski svet ni sodoben? Medtem ko je Zahod tekom stoletij eksperimentalni z nešteto idejami in institucijami, od francoske revolucije do Napoleona, od boljševiske revolucije do fašizma in nacizma, »svobodnega« kapitalizma, je poganjajoča sila zmeraj prihajala znotraj zahodne civilizacije, in Zahod je tako imel možnost, da se razvije po svojih lastnih predpostavkah, povsem brez zunanje prisile. Islamski svet pa je skozi večino svojega zgodovinskega razvoja bil podvržen močni civilizaciji, ki je kreirala nove institucije in politične sisteme ter norme v imenu »svobode«, ki pa je postala »nujno zlo« v muslimanskem svetu. Islamski svet je torej raste brez privilegija (politične, normativne) odločitve. Vseeno je zahteval svobodo po svojih zakonih in glede na svoje vrednote; svobodo za človeški napredek. Arabsko-islamski svet danes potrebuje zadostno mero svobode prav od zahodnega sveta – svobodo od Zahoda in ne svobodo s strani Zahoda.

Liberalizem predpostavlja hegemonijo, ki odraža ogromno asimetrijo v moči med ljudmi in država-

teku trenutnega vrenja v arabskem svetu je nesmiselno, ker pomeni islam družbeno-praktično in duhovno moč, »politika« v islamu pa ne pomeni koncepta oblasti (oblast kot organizacijo političnega telesa), temveč obliko obrambnega mehanizma in progressa. Pojem »teokracije« ne smemo razumeti v klasičnem zahodno-krščanskem pomenu. Na temelju lastnih zgodovinskih izkušenj zahodnjaki teokracijo definirajo kot določeno mero politične moči, s katero sta razpolagali krščanska Cerkev in njena svečeniška hierarhija, medtem ko v islamu svečeništvo oz. hierarhizirana oblast ne obstaja. Ko muslimani govorijo o teokraciji, s tem ciljajo na družbeno-politično strukturo, (družbeno) akcijo, ki je utemeljena v Koranu (v kateri se nahaja celotna zakonodaja) in pomeni družbeni angažma proti *slabemu*. Poleg tega verske oblasti ne zahtevajo niti arabsko prebivalstvo niti islamske organizacije (npr. Muslimanska bratovščina), po drugi strani pa nekatere oblike verske oblasti že obstajajo, za katere se zdi, da bolj verske ne morejo biti (v vehabijski Saudski Arabiji ali v manj konzervativnih Emiratih, Jemnu, Kataru, Ku-

uvoziti žito iz ZDA. Poleg tega je izraelski sporazum tu ključen: podpis sporazuma z Izraelom leta 1978 v Camp Davidu je pomenil prednost za razvoj izraelskega gospodarstva, saj Izraelu ni bilo potrebno mobilizirati vojske na mejnih območjih z Egiptom. Izrael zaradi sporazuma letno prihrani 30 milijard ameriških dolarjev, ta sredstva pa namenja vojaški industriji in tehnologiji.

Boj za novo paradigmo

Boj Egipčanov in arabskega ljudstva poteka proti njihovim predsednikom in vladnim elitam, ki so implementirali (neo)liberalno politiko (kot podaljšek nekdanjega kolonializma, ki pa ne zadeva le Bližnjega vzhoda, temveč domala cel svet!). Indirektno poteka boj proti zahodnemu neoliberalizmu in odprtju trga, ki pa se je že zgodil. Hipokrizija zahodnih liberalcev je jasna: ko je leta 2003 30 milijonov ljudi protestiralo proti vojni v Iraku (med ostalimi tudi samo iraško ljudstvo), so se ZDA, VB in ostali »zavezniki« požvižgali na proteste, mednarodno pravo in mednarodno skupnost (oz. bolje rečeno, je ta bila del »kolicij sil«!), v primeru Egipta (in ostalih arabskih držav) pa je jasno

Boj Egipčanov in arabskega ljudstva poteka proti njihovim predsednikom in vladnim elitam, ki so implementirali (neo)liberalno politiko (kot podaljšek nekdanjega kolonializma, ki pa ne zadeva le Bližnjega vzhoda, temveč domala cel svet!). Indirektno poteka boj proti zahodnemu neoliberalizmu in odprtju trga, ki pa se je že zgodil.

kadencia islama pričela takrat, ko je islam kot vera izgubil svoj družbeni domet. Islam in arabski svet sta se tekom stoletij opirala na politične vplive Zahoda in se s tem oddaljevala od islamskega jedra. Za nekaj časa je arabsko-islamski svet izgubil svojo *absolutno vrednost*. Zahodu se je to pripetilo že veliko prej, ko se je rodila potreba po rasti. Rast pa pomeni proizvodnjo. Nekje vmes pa je življenje izgubilo (duhovni) smisel. Do dekadence islama je prišlo zaradi samodržnega delovanja muslimanov in kvazi-muslimanskih vlad, ki so sledile regulacijam in zapovedim kolonizatorjev; zaradi pojava enopartijskega vodstva v mnogih arabskih državah, ki je islamsko misel potiskalo v ozadje; boja za resurse in moč ter zaradi daljnosežnega vpliva kolonizatorjev na arabsko prebivalstvo, islamsko učenje in na same muslimane.

mi. S politološkega stališča William B. Quandt trdi, da je nazadovanje v arabsko-islamskem svetu prisotno zaradi:

1. vztrajne prisotnosti monarhije na tem delu sveta, ki ima zelo veliko moč (ko je politično vodstvo vnaprej določeno, demokracija trpi; Egipt, Libija, Iran ...);
2. mnoge države Bližnjega vzhoda so dobile samostojnost šele po osvoboditvi izpod kolonialnih oblasti, s koncem 2. svetovne vojne, in so hitro prevzele model konsolidacije moči – enopartijsko vodstvo. Ta model je sicer omogočal zaščito pred kolonialnimi silami, podal garancijo za preprečevanje državnega udara, vojne, a hkrati tudi možnost nadzora nacionalnega bogastva (Egipt, Sirija, Alžir, Irak);
3. razvoja naftne industrije.

Primer Egipta

Govoriti o »islamski revoluciji« v

vajtu). Tudi ti režimi so z zahodnimi kolegi vzpostavili poslovne dogovore, ki so izrabljali strah od t. i. islamistov za vzdrževanje avtokratskih režimov.

Kakor pravi Primož Šterbenc, je arabski svet od kolonizatorjev podedoval ne le vzpostavitev državnih mej, temveč tudi vznik monokultur za večji nadzor nad državami in regijo. Vsaka država goji le določeno kulturno vrsto (Egipt bombaž) in se tako globoko vgreza v dolgoročno odvisnost od zahodnih vlad in korporacij. Egipčani zahtevajo družbeno pravičnost, dostojanstvo – ne imeti dovolj kruha pomeni nezmožnost nahraniti svojo družino. V kolikor govorimo o družbeni pravičnosti, ne moremo zaobiti gospodarstva in politike.

Egipt dobiva približno 3 milijarde ameriških dolarjev letne pomoči, prav tako pa mora za 3 milijarde

izražena pozicija nasprotovanja diktatorjevi politiki in celo prošnja zahodnim vladam za pomoč pri njegovi odstranitvi. Evropa in Zahod pa danes bolj ali manj molčita (ohromelost ali hipokrizija?) in stala le »globoko zaskrbljena« (ne zaradi dogajanja na Vzhodu zaradi samega Vzhoda, temveč zaradi možnega prenosa revolucionarnega obračuna z zahodnimi elitami in surovim neoliberalizmom).

Egipčani se torej borijo v našem imenu, njihov boj pa ne pomeni slavljenja demokracije kot nečesa, kar je Zahod doživel že desetletja nazaj, niti teokracije, temveč potrebo po dostojnem načinu življenja (ki je skupen socializmu, demokraciji in islamu); nekaj, kar zadeva vse nas – boj Egipčanov je boj zoper totalno ekspanzijo trga in primata dobrin nad človeškim življenjem.

Vstaja mladih

Prebivalstvo v arabskem svetu je vedno mlajše, povprečna starost prebivalstva se je znižala na 24 let v Egiptu, 23 let v Libiji, 17 let v Jemnu, 26 let v Alžiriji in 17 let v Gazi. Vse boljši sistem izobraževanja omogoča vse več mladim, da pridobijo univerzitetno izobrazbo, medtem pa se njihove možnosti, da bi s svojo izobrazbo dobili tudi dobro plačano službo manjšajo in manjšajo.

Lior Volnejc, prevod Špela Gašparič, foto Aleš Kustec

V majhnem, premožnem predelu Kaira drug ob drugem stojita dva pomembna spomenika, postavljena v čast velikima voditeljema, ki sta Egipt popeljala skozi nemire prejšnjega stoletja: grobnica Gamala Abd El-Nasserja in spomenik Anvarja Sadata. Hosni Mubarak, ki je Egiptu predsedoval kar trideset let, si je verjetno že izbral svoj kotiček v soseščini, toda stvari se hitro obrnejo. Zdaj, ko je njegova podoba omadeževana in ga je ljudstvo vrglo s predsedniškega stolčka, bo moral na svoj spomenik v panteonu egipčanskega naroda verjetno pozabiti.

V nasprotju s slikami, ki so se v zadnjem mesecu vrtele na televizijskih zaslonih, so Egipčani znani po svoji poslušnosti in spoštovanju do avtoritativnih voditeljev. Za nenadno spremembo vedenja pa ni zadolžen twitter ali novi mediji, temveč preprosta politična računica. Med narodi v arabskem svetu in njihovimi voditelji velja tihi dogovor: če nam zagotovite minimum za preživetje, se ne bomo vtikali v vašo politiko in rušili vaših režimov. V nasprotju s svojimi predhodniki pa se Mubarak ni držal tega dogovora, namesto tega je dovolil liberalizacijo trga in s tem veliko svojih sonarodnjakov pahnil v globoko revščino. Veliko arabskih voditeljev bi v podobnem položaju poskusilo pozornost naroda obrniti proti zunanjemu sovražniku, na primer Izraelu, in tako preprečiti notranje nemire. To mogoče deluje v Assadovi Siriji, toda Egipčanov ni mogoče tako preprosto prelisčiti - sodelovanje egipčanske vojske z Američani se je v zadnjem času prelevilo v odprto kolaboracijo z Izraelci, kar so tuji kanali na satelitski televiziji večkrat izpostavili. Lani je egipčanska vojska začela izgradnjo podzemne železne ograje na meji z Gazo – gradnjo financirajo ameriška sredstva, namenjena pa

je dodatni blokadi in izolaciji Gaze. Mubarak je začel svojo državo prodajati pod ceno in tokrat ne le svojim sinovom in sodelavcem, temveč tudi nekdanjim sovražnikom Egipta. Prebivalstvo v arabskem svetu je vedno mlajše, povprečna starost prebivalstva se je znižala na 24 let v Egiptu, 23 let v Libiji, 17 let v Jemnu, 26 let v Alžiriji in 17 let v Gazi. Vse boljši sistem izobraževanja omogoča vse več mladim, da pridobijo univerzitetno izobrazbo, medtem pa se njihove možnosti, da bi s svojo izobrazbo dobili tudi dobro plačano službo manjšajo in manjšajo. Od mladih moških se pričakuje, da, preden se poročijo, varčujejo za nakup stanovanja, in ker je v tradicionalni družbi, kakršna je egipčanska, zveza pred poroko resen greh, je veliko mladih moških dolgo časa samih, preden si lahko ustvarijo družino. Iz takšnega obupa so se razvila masovna gibanja, ki jih niso podžgale opozicijske stranke, temveč posamezniki, ki si želijo spremembe v življenju in upanje za prihodnost. Predalčkati trenutne družbene spremembe v arabskih državah po tradicionalnih političnih taborih je nesmiselno, istočasno je to tudi razlog, zakaj nihče ne more natančno pred-

videti njihovega rezultata. Medtem ko so v preteklosti ljudske revolucije izkoristili muslimanski skrajneži, kot na primer v Iranu, se zaenkrat zdi, da proteste v Egiptu vodijo mlade in sekularne skupine, ki si želijo demokratizacijo, pravično razporeditev bogastva in konec korupcije v Egiptu ter te cilje postavljajo pred pripadnost posameznim političnim strankam. Nemiri na Bližnjem vzhodu postavljajo ZDA v neprijeten položaj: do zdaj so poskrbeli za to, da so vsi režimi v regiji z njimi »popolnoma sodelovali« in tega zagotovila nočejo izgubiti. Toda po drugi strani je še kako živa Busheva zapuščina *demokratizacije za vsako ceno* – njihovo ministrstvo za zunanje zadeve vzpodbuja pravične volitve (kot na primer v Palestini), vse dokler lahko izvoljene voditelje odstranijo s položaja, če ti niso dovolj kooperativni. Ta dvoličen pristop Američanov se najbolje kaže v njihovem nasprotovanju protestom v Bahrajnu, monarhiji, ki služi kot baza za ameriško prisotnost v regiji, medtem ko ameriško zunanje ministrstvo istočasno vzpodbuja demonstracije v Iranu, državi, ki ji vladajo muslimanski skrajneži, vendar ima po svoje veliko bolj demokratske strukture kot njeni

sosedi v arabskem zalivu. Na srečo se aktivisti ne zanašajo na ameriško podporo, saj sta egipčanska revolucija enakomerno podžigala ameriško nasprotovanje in njihova podpora demonstracijam.

Čas bo pokazal, kako se bo ta arabska pomlad narodov razvila in kaj prinaša prihodnost naslednjim generacijam v regiji, po tem, ko se bo trenutni val vstaj končal. Resničen pomen dogodkov v Tuniziji in Egiptu ni le v spremembi režima, ki so ju povzročili, temveč predvsem v dejstvu, da so spremembe prišle od ljudi samih, brez sramu in brez strahu. V preteklosti so avtokratski arabski voditelji nasprotovanja in opozicijo zadušili s surovo silo, kot na primer bivši sirijski predsednik Asad starejši, ki je naročil poboj desetstisočev nasprotnikov v Hami leta 1982. Danes so oči celotnega sveta uprte v Egipt in sprememb željni protestniki so se naučili, kako obrniti pozornost sveta sebi v prid. Po tem, ko je Zahod stoletja dolgo poskušal ljudi v arabskem svetu naučiti, kako naj živijo in kaj naj storijo, je morda napočil čas, da se vloge zamenjajo in se opazovalci iz Zahoda naučijo pomembno lekcijo o demokraciji.

Izhod iz krize?

Če smo včasih morali poslušati o tem, kako smo se znašli v krizi, danes poslušamo o priložnostih, ki jih bojda še vedno imamo, da pridemo iz krize. Iz gospodarske in finančne krize, iz politične krize, krize socialne države, krize morale, krize vrednot ... In to obsedenost s krizo nam z veliko mero samovšečne teatralnosti v teh časih največkrat servirajo prav tisti, ki jim kriza ne pomeni drugega kot možnosti za nove verbalne masturbacije. Za nadvse priročno izhodišče modrovanj o krizi kot priložnosti. Priložnosti za strukturne reforme, za razvoj konkurenčnejšega gospodarstva, za trajnostni razvoj, spopad s sistemskimi težavami slovenskega kmetijstva, energetike in bla, bla, bla. Medtem ko naši »elitni« politik(ant)i očitno še zmeraj tekmujejo v prozornih floskulah in izgovorih, namesto v iskanju rešitev, se barka Slovenija vse bolj ziblje pod težo teh nesposobnih in med seboj vse bolj sprtih kriznih krmarjev. Bilo bi komično, če ne bi bilo tako žalostno. S krizo ali krizami se po službeni dolžnosti oziroma funkciji danes pri nas namreč pogosto ukvarja tisti, ki o teh rečeh zavaljo prepornega korita nima pojma, oziroma tisti, ki mu je zasebno za vsesplošno krizo prav malo mar. Si predstavljate? Prav tisti, ki s takšno ali drugačno krizo nimajo nikakršnih praktičnih izkušenj, ljudem prodajajo »krizno meglo«. In to za nameček počno še tako vztrajno, da slednji počasi začenjajo razmišljati le še o njej. Namesto da bi razmišljali o optimističnih plateh življenja, o premagovanju težav in ovir, se pogrezajo v frustracije in depresije. Ste opazili, nekoč so nam naši »izvoljenci« z nasmeški prodajali zgodbe

o uspehu, danes pa nam prav tako z nasmeški blebetajo o izhodu iz krize. Ko bi vsaj minil kakšen dan brez nove krize ali vsaj afere! Pa saj človek sploh ne more v miru prežvečiti prejšnje, ko je na vrsti že nova kost za glodanje. Zakaj bi sodstvo, politika in mediji delali, kot bi morali, če pa je veliko elegantneje delovati po domače? Birokratsko, po črki zakona, ki je po možnosti zmeden in ki preprosto dopušča vsaj deset interpretacij. Je potem še čudno, če tako cvetijo odvetniške pisarne in komunikacijske skupine, ki pri nas bojda obvladujejo že vse, kar še obehta cekine?

No, če želite pogledati to grozljivko ali tragikomedijo od blizu, v času dnevnika pač preprosto preklopite na nacionalno televizijo ali na Pop TV. Kriza na celi črti. Variacije na isto temo z vse bolj redkimi izjemami. Stečajji, prisilne poravnave, odpuščanja, (ne)zavezujoči referendumi, gradbeni baroni, brezvestni delodajalci, navadni in izkoriščani delavci, zamujajoči sindikati, letargična študentarija, ogroženi današnji in prihodnji upokojenci. Tu in tam kak uspeh slovenskega športnika, sicer pa idejna praznina, recikliranje starih prežvečenih jajc o tem in onem, kar razvema domišljijo ali dviguje tlak tudi pri nas vse bolj razburjenih množic. Medtem ko tudi sam že kronično pogrešam resnične spremembe in luč na koncu predora, se sprašujem, kdaj tudi pri nas napoči čas za (r)evolucijo. Ob tolikšni množici izgubarjev (Slovenske železnice ...) in zadolževalcev (DARS ...) gotovo ni mogoče dolgo plavati na površju. Pa tudi potrpljenje pregovorno potrpežljivega ljudstva na tej strani Alp ima svoje meje ...

Katarza

Cilj gledališke igre je katarza in duhovno očiščenje gledalca. V tem je gledališka igra podobna politični igri. Politiki si namreč želijo predvsem zmage na volitvah in katarze političnega prostora države. Politiki si dnevno prizadevajo za podporo javnosti pri uresničevanju sprememb po njihovi zamisli. Pogosto govorijo o preporodu naše skupnosti. Pogledi in rešitve, ki jih zastopajo, bi naj bili edini pravilni. V tekmi za zmago pač ni prostora za druge in kompromise. A težava nastopi, ko zmanjka prostora za kompromise v vmesnem času, ko volitev ni. Nekaj je hudo narobe, ko politiki pričnejo verjeti, da imajo samo oni licenco za pravilne rešitve. Žal, v Sloveniji nismo daleč od situacije, kjer bodo prav vsi politiki prepričani, da so oni edina izbira za državo. Slednje se nazorno pokaže pri sprejemanju zakonov, kjer vladajoča koalicija brez razloga zavrne vsak predlog opozicije. Četudi so opozicijski predlogi smiselni, ker dopolnjujejo skrajne ideje koalicijskih ideologov, jih glasovalni stroj vladajoče večine preprosto povozi. Sposobnost dialoga bi morala biti značilna prav za levo politično opcijo, a je koalicija ničkolikokrat dokazala, da ni sposobna biti boljša od opozicije. Politično prepričanje v lasten prav gre tako daleč, da so posamezne politične skupine pripravljene celo izsiliti referendum. Zakon o malem delu, s katerim se daje možnost za zakonit dodaten zaslužek brezposelnih in upokojencev, bo tako morda zavrnjen na referendumu, ker je del slovenske politične javnosti ocenil, da je to zanj najboljše. Opozicija zakonu namreč nasprotuje iz »načelnih razlogov«. A načelnost v politiki nima kaj iskati in je zmeraj izgovor, vse odkar imamo

meščanske republike, kjer so monarhe zamenjali predsedniki vlad. Enako je v primeru tega zakona, kjer je glavni načelni očitnik odsotnost komunikacije z zainteresirano javnostjo. Verjetno je nesmiselno spominjati, kako je ista opozicija v vlogi vlade sprejemala nacionalni program visokega šolstva, kateri je bil vzrok za »prostovoljni« odstop ministra.

Ob zaskrbljujoči tišini ob sprejemanju pokojninske reforme in podpori vseh mogočih referendumov gredo politični veljaki še korak naprej. Vsi po vrsti se postavljajo v vlogo zgodovinarjev in razpravljajo o polpretekli zgodovini. Glavna prednost preteklosti je namreč njena statičnost, zato lahko o njej razpravljajo mnogo počasneje, kot bi morali iskati odgovore na aktualna ekonomska vprašanja. In še ena prednost je – odsotnost potrebe po kompromisih. Zgodovina namreč živi od različnih mnenj. V tej smeri gre razumeti, da je največjo opozicijsko stranko zaneslo, ko je svojo različico zgodovine videla tako jasno, da jo je v obliki neresničnih dokumentov o predsedniku države celo zapisala. Ker se je stranka opravičila bralcem pamfleta, bom samo bežno spomnil, da je že v srednjem veku madžarskega kralja Matija Korvina, znanega kot kralja Matjaža, podobno zaneslo, ko je vojvodo Vlada Tepeša s pamfleti prekrstil v vampirja.

Vse to kaže, da se politična kultura Slovenije vrača v srednji vek. Za popolno sliko srednjega veka imamo tako predsednika vlade, ki vidi božji načrt za Slovenijo, vodjo opozicije, ki nas straši z antikristom, in ljudstvo, lačno iger in kruha. Le upamo lahko, da ne bo prišla še katarza v obliki kmečkih uporov ...

Propad imperija

Globalna moč ZDA v zadnjih letih upada veliko hitreje, kot so to predvidevale še do nedavnega veljavne napovedi ekonomistov, obveščevalcev in geopolitikov.

Igor Mekina, ilustracija Dejan Kralj

Ameriške vojaške kroge so poleg hitrih sprememb na Bližnjem vzhodu in padajočih domin proameriških režimov v arabskem svetu te dni zaskrbele tudi novice o novih protiladijskih raketah ter »nevidnem« letalu, ki ga razvija Kitajska. Posnetki naprednih orožij, ki jih doslej kitajska ni imela, so sprožili številne razprave o spremembah ravnotežja moči v svetu. V ZDA se sicer zavedajo, da se bo glede na vse večjo multipolarnost sveta »ameriško stoletje«, ki se je začelo ob koncu druge svetovne vojne, izteklo najkasneje okoli leta 2040 ali celo 2050, toda mnogi strokovnjaki se s takšnimi ocenami ne strinjajo, pač pa navajajo veliko bližje datume. Še posebej zanimive so ocene Alfreda W. McCoyaja, profesorja zgodovine na univerzi Winsconsin (University of Wisconsin-Madison), ki je tudi sodelavec znane strani TomsDicpatch. Njegova zadnja knjiga ima naslov »Nadzor ameriškega imperija: ZDA, Filipini in nastanek države- nadzorni-

za začetek razpada vzamemo prelo-mno leto napada ZDA na Irak – leto 2003. Kolaps ameriškega imperija bi lahko celo v primeru, če bi se zgodil mirno, zgolj zaradi ekonomske krize, lahko seveda povzročil izjemne probleme tudi v samih ZDA, kjer prebivalstvo preprosto ni pripravljeno na življenje v pogojih, kjer ZDA ne bi bile več najmočnejša država na svetu. Obstoječi gospodarski kazalci namreč kažejo, da se bo trend upadanja ameriške moči nadaljeval vse do leta 2020, »kritično maso« pa bi spremembe lahko dosegle ne kasneje kot leta 2030.

To kažejo tudi ameriški podatki sami. Ameriški obveščevalni svet (US National Intelligence Council) je v več poročilih priznal, da se ameriška moč nahaja na padajoči krivulji. V analizi globalnih trendov so že leta 2005 zapisali, da smo priče »prenosu globalnega bogastva in ekonomske moči, ki je v teku in gre v glavnem z Zahoda na Vzhod.« ter da ti procesi

znanstvenikov odšla v pokoj, brez naslednikov v slabše izobraženi generaciji, ki ji sledi.

Pentagon že pripravlja »protiuteži«, saj računa, da bo do leta 2020 uspel lansirati »trikratni« ščit vesoljskih robotov, ki so zadnje upanje ZDA in ob pomoči katerih bodo kljub slabšemu ekonomskemu položaju ZDA še lahko nadzorovale svet. Vendar bo do tedaj delovala tudi že kitajska globalna satelitska mreža s podporo v najmočnejšem računalniškem sistemu. Ameriški predsednik Barack Obama je, na primer, v svojem lanskem govoru naciji sicer še prepričano trdil, da on sam za ZDA »ne sprejema drugega mesta«, njegov podpredsednik Joseph Biden pa se je celo posmehoval ocenam zgodovinarja Paula Kennedyja, da ZDA čaka usoda ostalih propadlih imperijev, toda tem zatrjevanjem očitno ne verjame več niti ameriška javnost. Avgusta leta 2010 so ankete pokazale, da je kar 65 odstotkov Američanov prepričanih, da

veliko močnejši od najmočnejšega ameriškega računalniškega sistema. ZDA ne vodijo več niti na področju izobraževanja. Po več desetletjih vodstva v skupinah 25- in 34-letnikov s končano univerzitetno izobrazbo so leta 2010 ZDA padle na 12. mesto v svetu. Skoraj polovica postdiplomcev na znanstvenotehničnih univerzah so tujci in polovica se jih bo vrnila domov. Zato se bodo okoli leta 2025 ZDA soočile s pomanjkanjem talentiranih znanstvenikov.

Konec prevlade dolarja

Vse več je tudi zahtev po koncu prevlade dolarja kot svetovne valute. Sredi leta 2009, ko so svetovne centralne banke imele v posesti še več kot štiri trilijone ameriških dolarjev v ameriških obveznicah, je predsednik Rusije Dmitrij Medvedjev že zahteval, da se »konča z umetno vzdrževanim unipolarnim svetom, zasnovanim na eni, nekdanji močni rezervni valuti.« Na podoben način je guverner kitajske centralne banke napovedal, da bi

Pentagon že pripravlja »protiuteži«, saj računa, da bo do leta 2020 uspel lansirati »trikratni« ščit vesoljskih robotov, ki so zadnje upanje ZDA in ob pomoči katerih bodo kljub slabšemu ekonomskemu položaju ZDA še lahko nadzorovale svet. Vendar bo do tedaj delovala tudi že kitajska globalna satelitska mreža.

ka«, v svojih delih pa se podobno kot zgodovinar in geopolitik Paul Kennedy, ki je napisal znano delo »Propad imperijev«, ukvarja z analizami vzponov in padcev imperijev v zgodovini.

Hitrejšje upadanje moči

McCoy opozarja, da je kljub avreoli premoči in nadvlade, ki jo še zmeraj širi ameriška diplomacija, vse več znakov o počasnem, toda zagotovem upadanju globalne moči ZDA. Ekologija moči imperijev je namreč tako krhka, da se procesi razpada, potem ko so se začeli, končajo v izjemno kratkem času. Imperij Portugalske je razpadel v samo enem letu, v primeru Sovjetske zveze se je to zgodilo v dveh letih, francoski imperij je razpadel v osmih letih, otomanski v sedemnajstih letih, britanski v enajstih letih, ameriški pa bi lahko razpadel v okoli dvaindvajsetih letih, če

»nimajo presedana v moderni zgodovini.« Kljub temu je obveščevalni svet predvideval zgolj počasno upadanje ameriške moči, analitiki pa so upali, da bodo ZDA na nek način vendarle »zadržale odločilno vojno premoč«, in to tako, da bodo v naslednjih desetletjih vzdrževale »globalno vojaško silo«.

Vendar pa najnovejši podatki rušijo takšne upe analitikov. Po sedanjih predvidevanjih se bodo ZDA znašle na drugem mestu po proizvodnji za Kitajsko (ki je že danes drugo svetovno gospodarstvo) okoli leta 2026, za Indijo pa bodo ZDA okoli leta 2050. Istočasno bo inovativnost Kitajske v uporabni znanosti in vojaški tehnologiji v največjem vzponu med letoma 2020 in 2030, prav v trenutku, ko bo sedanja generacija briljantnih ameriških

država nahaja »v stanju upadanja«. To dokazujejo tudi drugi znaki. ZDA so do leta 2008 že padle na mesto tretje države po velikosti izvoza (11 odstotkov) v primerjavi s Kitajsko (12 odstotkov) in EU (16 odstotkov). Slabi tudi prednost ZDA v tehnoloških inovacijah. Leta 2008 so bile ZDA druge za japonsko po številu prijav za patente z 232.000 prijavami, vendar se je Kitajska hitro približevala s 195.000 patentnimi prijavami, vse to pa skokovitemu napredku v višini 400 odstotkov, če za začetno leto vzamemo leto 2000. Leta 2009 je med 40 državami, ki jih ocenjuje Fundacija za informacijsko in inovativno tehnologijo, padla na zadnje mesto glede sposobnosti za inovacije. Oktobra lani je kitajsko ministrstvo za obrambo objavilo, da ima najhitrejši računalnik na svetu, Tianhe-1A, ki naj bi bil

prihodnost lahko počivala na svetovni rezervni valuti, ki ne bi bila vezana za posamezne države. To je najverjetnejši napotek v smeri, kot opozarja ekonomist Michael Hudson, da se »pospeši bankrot ameriške finančno-vojaške svetovne ureditve.«

Vse to bi lahko vplivalo na to, da bi se po letih deficitov zaradi bojevanja v oddaljenih državah okoli leta 2020, ko bo dolar pričel izgubljati svoj status svetovne rezervne valute, zgodilo doslej nepredstavljivo – da bodo cene uvoženega blaga v ZDA vse višje, država pa bo nesposobna za odplačevanje svojih dolgov s prodajo svojih devalviranih papirjev prisiljena tudi na umik svojih vojakov iz okoli 800 vojaških oporišč po vsem svetu. Druge sile bi lahko zaradi slabitve ZDA pričele vse slabotnejši imperij

vse pogostejše izzivati na svetovnih oceanih, v veselju kot tudi v računalniškem svetu.

Zelo verjetno je tudi, da bodo ZDA v prihodnjih letih kljub vojaškim intervencijam na Bližnjem vzhodu izgubile nadzor nad svetovno produkcijo nafte in drugih energentov. To dokazujejo padci diktatorjev v Tunisu, Egiptu ter protesti v Libiji, Jemnu in Alžiriji. Kitajska je že letos prehitela ZDA in postala največji potrošnik energije na svetu, kar je položaj, ki so ga ZDA uživale več kot eno stole-

dostopno nafto«, ki se nahaja več tisoč metrov pod vodo. Pri tem pa se ameriška odvisnost od nafte kljub spremenjeni politiki Baracka Obame ne zmanjšuje. Med letoma 1976 in 2007 je namreč uvoz nafte v ZDA skočil s 36 odstotkov na 66 odstotkov.

Da se dogajajo velike spremembe, kažejo tudi naraščajoče napetosti med Kitajsko in ZDA v zahodnem Pacifiku, ki so ga ZDA zmeraj smatrale za »ameriško jezero«. Peking zase zahteva ogromen pomorski prostor, ki se razteza od Koreje do

je Peking z lansiranjem prvih petih satelitov že pričel vzpostavljati svoj sistem GPS, ki naj bi ga sestavljalo 35 satelitov, kar bo do leta 2020 bistveno povečalo možnosti Kitajske, da deluje globalno.

Nevarnosti »mikromilitarizma«

ZDA kot nasprotni odgovor načrtujejo izgradnjo svoje posebne digitalne »robotске mreže«, ki bi lahko iz veselja »zaslepila« celotne armade na tleh. Do leta 2020 naj bi bil v uporabi trikratni ščit vesoljskih avtomatskih brezpilotnih letal z do-

Zato so se imperiji, ki so izgubljali moč, pogosto podajali v okupacije ozemelj, kljub temu da gre za kratkotrajne avanture. Zgodovinskih primerov je veliko. Oslabljene Atene so leta 413 pred našim štetjem poslale 200 ladij, ki so bile uničene pri Siciliji. Španski imperij je ob svojem koncu poslal 20.000 vojakov, ki so jih masakrirali vstajniki v Maroku. Britanski imperij je ob svojem koncu leta 1956 uničil svoj prestiž z neuspešnim napadom na Sueški prekop. ZDA so na podoben način neuspešno okupirale

Guverner kitajske centralne banke je napovedal, da bi prihodnost lahko počivala na svetovni rezervni valuti, ki ne bi bila vezana za posamezne države. To je najverjetnejši napotek v smeri, kot opozarja ekonomist Michael Hudson, da se »pospeši bankrot ameriške finančno-vojaške svetovne ureditve.«

tje. Do leta 2025 bosta Rusija in Iran nadzorovali skoraj polovico svetovne oskrbe s plinom, kar bo tem državam dalo veliko moč tudi za vpliv na Evropo. Če k temu dodamo še zaloge nafte, je očitno, da bosta, kot opozarja ameriški National Intelligence Council, že v petnajstih letih Rusija in Iran postala »energetska voditelja«.

Pri tem je potrebno v novi luči razumeti tudi nedavno nesrečo na ploščadi BP-ja v Mehikem zalivu, ki je onesnažila zahodne ameriške obale. Glavno sporočilo nesreče namreč ni v tem, da naftne korporacije slabo skrbijo za okolje, kar je bilo v ospredju poročil množičnih medijev. Nesreča je bila predvsem znak, da je bilo tudi tako veliko podjetje, kot je British Petroleum, zaradi vzdrževanja svojih dobičkov in pomanjkanja lahko dostopne nafte prisiljeno iskati »težko

Indonezije, na katerem je dolgo časa dominirala mornarica ZDA. Ko je avgusta lani Washington objavil, da ima »nacionalni interes« v Južnem kitajskem morju in tam izvedel svoje vojaške vaje, je kitajski »Global Times« zapisal, da je »rokoborska tekma ZDA-Kitajska okoli vprašanja Južnega kitajskega morja dvignila vloge pri odločanju, kdo bo gospodar tega planeta.« Pentagon je ob tem objavil, da Kitajska že ima sredstva, s katerimi »lahko napade ameriške letalonosilke v zahodnem Tihem oceanu« in »zadene jedrske kapacitete kjerkoli v kontinentalnem delu ZDA«, hkrati pa Kitajska z razvijanjem ofenzivnih, jedrskih, vesoljskih in kibernetičnih sposobnosti za bojevanje »poskuša dominirati na vseh vojaških področjih.« Ob razvoju svoje rakete »Dolgi marš V«

letom od stratosfere do eksosfere, oboroženih z aktivnimi projektili in povezanih s satelitskim sistemom. Lani aprila je Pentagon opravil zgodovinsko operacijo, ko je tajno lansiral brezpilotni X-37B »space shuttle« v nizko orbito okoli 460 kilometrov nad površino Zemlje. X-37B je prvo vesoljsko vozilo nove generacije, ki pomeni pravo prelomnico v oboroževanju vesolja.

Vendar bi pretirano znašanje na vojaško prednost lahko ZDA znova zavedlo in zapeljalo v nove nevarne vojaške avanture, ki ZDA slabijo na podoben način, kot je to značilno za vse imperije v procesu razpada. Zgodovinarji ta fenomen imenujejo »mikromilitarizem«, sprožajo pa jih tudi psihološki mehanizmi potrebe iskanja kompenzacije zaradi nazadovanja in umikov na drugih področjih.

Irak in Afganistan, da bi tja »prinesle demokracijo«, ki pa je istočasno spodnesla njihove diktatorske zaveznike v Tuniziji in Egiptu.

Vse zapisano bi seveda moralo sprožiti nekaj alarmov tudi v slovenskih institucijah, ki se ukvarjajo z načrtovanjem slovenske prihodnosti. Slovenija svoj gospodarski razvoj vidi izključno v EU, nacionalno varnost pa je prepustila zvezi NATO, katere temelj je vse bolj nemočen imperij. Realistična strategija zunanje politike bi morala upoštevati vse večjo multipolarnost sveta, zagotoviti bolj uravnotežen odnos do najpomembnejših sil v svetu in se ne bi smela slepo in brezrezervno zanašati zgolj na zaščito imperija v zatonu. Še posebej pa seveda ne bi smela sodelovati v vojaški avanturi ZDA v »grobnici imperijev« – v Afganistanu.

Pax Americana?

General Sani - Nigerija, Idi Amin - Uganda, Mobutu Sese Seko - bivši Zair, General Manuel Noriega - Panama, Augusto Pinochet - Čile, Jorge Rafael Videla - Argentina, General Suharto, - Indonezija, če naštejemo le nekaj najbolj znanih sodelavcev s spiska ZDA. Internet zna biti res ledeno hladna informacijska pošast, kot to zadnje čase dokazujejo slepo neustrašne množice podivjane mladine.

Simon Rajbar

Zgoraj naštetih predstavnikov avtoritarnih režimov predstavljajo le majhen del diktatorjev ali pokvarjenih predsednikov, ki so jih podpirale sicer demokratičnim vrednotam zavezane ZDA. Ti so si oblast utrdili s volilnimi prevarami, ustrahovanjem in mučenjem civilistov, ki jih je velikokrat z nasveti in usposabljanjem podpirala CIA, če že ne kakšna druga agencija Združenih držav. Njihove diskontne cene modernega orožja vojsko povzdigujejo v dobičkonosno podjetje, ki v zameno zagotavlja utrjevanje oblasti. Njihovo uradno neomajno stališče v boju proti komunizmu oziroma današnjemu terorizmu ter predvsem nenaravna ustrežljivost razdajanja naravnih virov in poceni delovne sile ameriškim in evropskim korporacijam, jim zagotavlja politično kritje. Nikomur izmed njih ni uspelo ostati reven, medtem ko je gospodarstvo v goltajočo luknjo revščine s korupcijo in inflacijo vred vleklo tudi večino prebivalstva. Ti ljudje so redko odgovarjali za svoja dejanja, še redkeje je bila na zatožno klop poklicana ZDA, ki je tovrstne režime ne le vzpodbujala, temveč tudi vzpostavljala. Celotna slika postane še bolj srhljivo komična, če v obzir vzamemo dejstvo, da so te države v veliki večini na spisku ogromnih posojil Mednarodnega monetarnega sklada ali celo dolarjev ameriških davkoplačevalcev. Kako ZDA ob tovrstni politiki uspe obdržati ideološko sliko svobodne demokracije izbir?

Sicer pa napovedi in teorije o zatonu Zahoda niso nič novega. Pravzaprav so vzniknile že z njegovim nastankom, preživele s propadom Pax Britannice in nestrpnost pričakujejo le še stisnjen rep med nogami Pax Americane. A tudi če ob strani pustimo razne teorije zarote, propada in uničenja, se imamo vseeno dolžnost vprašati: Kaj se dogaja z

Foto: Lipton sale (<http://en.wikipedia.org/wiki/File:AmericanFlags.jpg>)

»Vsi zahtevajo odgovor z da ali ne na zelo zapleteno vprašanje,« je dejala sekretarka Hillary Clinton, ob očitku podpiranja egiptovskega režima. A kako zapleteno je v resnici to vprašanje?

ZDA, da se ji pred zafustrirano množico, ki se zmedeno umika kamenju, nabojem in celo bombam, rušijo avtoritarni režimi, za katere smo dolgo mislili, da so le z bleščecimi izjemami lepote napak pravzaprav izvoljene demokracije? In kaj se dogaja z nami, ki to vse skupaj že desetletja z nostalgijnimi občutki nemo gledamo kot na barbarsko revolucijo razvoja? »Vsi zahtevajo odgovor z da ali ne na zelo zapleteno vprašanje,« je dejala sekretarka Hillary Clinton, ob očitku podpiranja egiptovskega režima. A kako zapleteno je v resnici to vprašanje? Ali gre le za preprosto vprašanje skupnih vrednot in permanentnega boja za boljše življenje, ki so v neskladju s političnimi in predvsem ekonomskimi interesi? Je na daleč predolgi listi ameriške podpore diktatorjem njihovim ljudstvom le prebarvala okove kolonializma v okove imperializma s preferiranjem stabilnosti namesto demokracije? V večini držav je to vodilo le v socialno,

politično in ekonomsko stagnacijo. Za državo, ki naj bi jemala demokracijo resno, gre za preveliko ambivalentnost med interesi politike in principi oziroma ideali njihovih volivcev. A kadar Američanom uspe spremljati dogajanje izven lastnih meja, želijo, da se kulturni mesijanizem idealne svobode, na katerem leži retorika administracije, prenese tudi v realnost. Dogodki v arabskih državah so zelo nazorno pokazali na razpoko med željami in pričakovanji volivcev in administracijo, ki je z izjavami šepala za javnim mnenjem. A kadar je politika prepuščena politikom, zelo pogosto pride do izraza ameriška pragmatičnost v obliki real politike, ki smo ji lahko bili priča skozi zgodovino. Če vzamemo samo novejšo narativo, je 11. september služil »kot katastrofična figura, ki je nas Zahodnjake opozorila na blaženo ozadje naše sreče ter na nujnost njene obrambe pred napadi tujcev ...«, kot je opozoril Žižek, in tako omogočila novo

kalvarijo v Afganistanu in Iraku. Če sedaj pogledamo za svetilnik demokracije sramotno dolg seznam podpiranja diktatorskih režimov v npr. Južni Ameriki pred par desetletji, se moramo vprašati, v čem je situacija danes na Bližnjem Vzhodu drugačna. Še vedno se nismo prebudili iz ideološkega spanca in prihodnje generacije bodo na nas gledale s srepim pogledom zaničevanja in nerazumevanja, kot danes mi. Ob tem se pojavi tudi vprašanje, zakaj ljudstvo, ki naj bi imelo sicer velikokrat pozabljeno možnost odpoklica svojih izvoljenih predstavnikov, preprosto ne poseže po tej opciji? Ali le določena stopnja materialne blaginje zadostuje, da ostanemo otrplo nemi za dogajanje okoli nas? Razlagajo nam, da je do vstaj prišlo zaradi perverznejše prepletanja politike, denarja in oblasti, v katerem se je majhna elita vzpenjala s teptanjem človeškega dostojanstva na podlagi zvez, korupcije in izkoriščanja. Se sliši znano?

Sprenevedanje namesto jasnih načel in dejanj

Zloglasno ameriško vojaško oporišče Guantanamo na Kubi ostaja simbol ameriškega sistematičnega kršenja človekovih pravic v okviru t. i. vojne proti terorizmu. Kljub predvolilnim obljubam Baracka Obame o njegovem zaprtju in odločnem prelomu z Bushevo politiko.

Dario Svetelj

Vladno sprejetje novega zakona o tujcih, ki med drugim tudi formalno pravno utira pot sprejemu ameriških zapornikov iz Guantanama, je v slovenski javnosti nedavno sprožilo vrsto ugibanj in nemalo razburjenja. Medtem ko je premier Borut Pahor hitel pojasnjevati, da gre pri sprejetju zapornikov iz Guantanama za humanitarno vprašanje in moralno dolžnost zaveznic ZDA oziroma tistih držav, ki so zahtevale zaprtje Guantanama, so nekateri kritično opozarjali predvsem na politične in (mednarodno)pravne vidike tega morebitnega dejanja.

Da reči res niso tako preproste in da zahtevajo poglobljene študije, pričajo tudi izkušnje nekaterih evropskih držav. Te so, kot je znano, sprva obljubljale, da bodo ob zaprtju omenjenega zloglasnega ameriškega vojaškega oporišča dale zatočišče nekdanjim zapornikom, ki ne bi želeli živeti v ZDA in bi jih v njihovih državah preganjali, nato pa odlašale pri odločitvi, saj so si prej morale odgovoriti na kopico zahtevnih vprašanj mednarodnega prava, o človekovih pravicah ter kajpada na vprašanja o nadaljnji usodi ujetnikov. Bodo nekdanjim zapornikom lahko omogočile ponovno normalno življenje? Kdo bo plačal njihovo nastanitev, nadzor in zdravstveno oskrbo? In če bo to financirala ameriška vlada ali evropska unija: kdo bo navsezadnje odgovarjal, če bo kaj šlo narobe?

Medtem ko slovenska vlada in premier Pahor doslej še zdaleč nista postregla z odgovori na takšna in podobna vprašanja, velja spomniti, da letos mineva deveto leto, odkar so v ameriško vojaško oporišče Guantanamo na Kubi privedli prve ujetnike, obtožene v okviru t. i. vojne proti terorizmu, ki so jo ZDA sprožile po terorističnih napadih 11.

septembra 2001. Tudi po devetih letih zloglasni Guantanamo ostaja simbol ameriškega sistematičnega kršenja človekovih pravic in dostojanstva ter – ne pozabimo – velik madež na vesti tako ZDA kot tudi njenih zaveznic v vojni proti terorizmu! Dejstvo, da je ameriška oblast po 11. januarju 2002 mučenju in poniževanju tam izpostavila približno 800 ljudi iz 45 držav, je danes (tudi v Sloveniji) znano najbrž tako dobro kot to, da gre za kraj nevzdržnih razmer in sramotnih postopkov, žičnatih kletk brez streh, v katerih ujetniki ležijo na soncu in dežju, vklenjeni v verige, mučeni, zasmehovani in brez osnovnih pravic.

Obama v imenu nacionalne varnosti podpira sramotna početja, ki so se odvijala pod njegovim osovraženim predhodnikom Georgeem W. Bushem.

Zgodba o Guantanamo je seveda tudi zgodba o kraju, kjer je bila večina ujetnikov, ki so bili razglašeni za najnevarnejše teroriste, zaprtih preprosto zato, ker so se znašli na napačnem mestu v nepravem času, nato pa so za dolga leta postali žrtve nečloveških praks ameriške vojske oziroma vojaških sodišč, ki delujejo po svojih pravilih. Kjer so ujetniki pod Bushevo administracijo bili označeni kot »sovražni bojovníki« (enemy combatants) in zato naj ne bi sodili pod zaščito ženevskih konvencij.

Guantanamo pa ne spregovori le o protiterorističnem mesijanstvu, militaristični logiki in metodah nekdanjega ameriškega predsednika Georgea W. Busha ter njegove koalicije evropskih zaveznikov. Prav tako zgovorno priča o Baracku Obami, sedanjem ameriškem predsedniku, ki je z oznanjanjem sprememb in preloma z Bushevo politiko znal obuditi ameriške sanje ter viliti novo upanje milijonom, nato pa se je pokazal v povsem drugi

Foto: Art Levinson (http://en.wikipedia.org/wiki/File:Obama_Portrait_2006.jpg)

luči. Kot človek, ki ne izpolnjuje svojih obljub in kot človek kontinuitete. Čeprav je zaprtje Guantanama Obama večkrat obljubil že v času svoje predsedniške kampanje, je po izvolitvi dejal, da o njej razmišlja, nato pa se je izkazalo, da Guantanamo v resnici ne kani zapreti in da v imenu nacionalne varnosti celo podpira sramotna početja, ki so se odvijala pod njegovim osovraženim predhodnikom Georgeem W. Bushem. Na Obama naslovljene zahteve, naj konča tajni program ameriške obveščevalne agencije CIA o premeščanju terorističnih osumljencev v tretje države ali na lokacije, kjer jim grozi mučenje, zapre nezakonito taborišče v Guantanamo ter preneha obdobje zlorab ujetnikov v vojni proti terorizmu, vsekakor niso obrodile sadov. Sporna je ostala tudi vloga nekaterih evropskih članic zveze Nato v teh nezakonitih akcijah. Posebni poročevalec Sveta Evrope Dick Marty je v poročilu, objavljenem že leta 2008, ugotovil, da je

imela ameriška Centralna obveščevalna agencija (CIA) v skladu z dogovorom med ZDA in Nato razpredeno mrežo po več evropskih državah, po katerih so prevažali teroristične osumljence v zapor v Guantanamo. Med drugim naj bi bili Poljska in Romunija med letoma 2003 in 2005 gostili tudi poseben zapor, kjer naj bi bili tovrstne osumljence zadrževali in zasliševali.

Guantanamo je torej del strategije pridrževanja, s katero ZDA več let sistematično kršijo človekove pravice – pravico do poštenega sojenja in človeškega ravnanja. V zvezi s tem je mednarodna nevladna organizacija Amnesty International (AI) predsednika Obama že večkrat pozvala, naj podpre neodvisno preiskavo kršitev človekovih pravic, storjenih v okviru vojne proti terorizmu, in zagotovi odgovornost za kršitelje, s čimer bi bil nakazan temeljni zasuk v ameriški protiteroristični politiki. Obama, ki je sicer že večkrat izjavil, da bo taborišče v Guantanamo zaprl, da se bo njegova administracija v vojni proti terorizmu držala najvišjih vrednot in idealov ter da bo spoštovala določila ženevskih konvencij, pa je doslej storil bore malo. Čeprav so nanj ozlroma na ZDA doslej bile naslovljene številne zahteve po zaprtju Guantanama, takojšnji ukinitvi postopkov pred vojaškimi komisijami oziroma nadaljevanju postopkov proti osumljencem pred rednimi civilnimi sodišči, se to do danes še ni zgodilo. V krutih in ponižujočih razmerah v Guantanamo tako še zmeraj ostajajo zaprti ljudje z malo upanja na pošteno sojenje, med njimi celo tisti, za katere je že bilo odločeno, da bi jih bilo treba izpustiti. To so osupljiva dejstva, vredna jasne obsodbe, vse preostalo pa je na žalost le sprenevedanje in metanje peska v oči.

Totalitarna enklava starega kontinenta

Država, ki je po razpadu vzhodnega bloka edina v Evropi ohranila socialistični sistem, danes slovi kot poslednja diktatura stare celine. Na tem obsežnem prostoru v ravninski prepišni legi se zdi, kot bi se čas ustavil. Desetmilijonsko prebivalstvo je obtičalo v sovjetski dobi.

Besedilo in fotografiji Peter Kumer

Če kdaj, potem še posebej te dni Aleksander Lukašenko, beloruski voditelj, pozorno spremlja politično dogajanje v svetu. Gibanja za demokratične reforme, ki so zajela skoraj celotno območje severne Afrike in Bližnjega vzhoda, so se konec februarja prvič razširila tudi na območja izven arabskega sveta. Jezne protivladne množice so se namreč podale celo na ulice kitajskih mest, kjer oblast ostro nastopa z ukrepi represije. Moč ljudstva, ki je že uspela strmoglaviti tunizijskega in egiptovskega predsednika, pri čemer je negotova tudi prihodnost ostalih arabskih samodržav, je morala nagnati strah v kosti tudi beloruskemu diktatorju.

Čeprav večina svetovnih medijev pozorno spremlja dogajanje, ki jo je sprožila jasmínova revolucija, beloruski državni časopisi, kot je Sovjetska Belorusija, novice iz Afrike in bližnjih območij preprosto ignorirajo. Nevarnost, da bi se mladi tudi v Belorusiji organizirali preko Facebooka ali rusko govorečega socialnega omrežja Vkontakte, kot so se že 19. decembra lani, ko so pred vladno palačo želeli opozoriti na nepravilnosti na predsedniških volitvah, ostaja velika. Oblasti so zaradi groženj, ki jih predstavljajo novi mediji, sprejele ostro internetno zakonodajo, ki kadarkoli omogoča blokado spletnih strani, na primer tistih v lasti opozicije. Zaradi neupravičenih racij v prostorih opozicijskih medijev in aretacij novinarjev je organizacija Novinarji brez meja Belorusijo uvrstila kar na 154. mesto na indeksu svobode medijev, kjer je skupno 178 držav. Številni neodvisni novičarski portali, radijski in televizijski programi so svoje osrednje prostore preselili v sosednjo Litvo ali Poljsko.

Šestnajst let oblast v rokah ene same osebe

Aleksander Grigorjevič Lukašenko je oblast prevzel leta 1994, le tri leta zatem, ko je razpadla Sovjetska zveza. V začetku je razpadu te socialistične države še nasprotoval, ko pa je v neodvisni Belorusiji, nekdanji najbolj razviti sovjetski republiki, videl priložnost za vzpon svoje politične kariere, je postal eden glavnih akterjev nastanka nove politične karte Evrazije. V začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja je bil med glasnejšimi zagovorniki ratifikacije *beloveške pogodbe*, ki je poleg razpada Sovjetske zveze predvidevala nastanek skupnosti neodvisnih držav, ohlapne povezave dvanajstih nekdanjih republik, ki je dobila svoj sedež v Minsku. Mednarodni opazovalci so opozarjali na nepravilnosti na vseh treh volitvah, na katerih si je Lukašenko zagotovil nove predsedniške mandate. Spremljali so jih nasilno zadušeni protesti. Njegov zadnji mandat naj bi potrdi-

la kar 80-odstotna večina. Ker se je opozicija s svojimi podporniki zaradi suma poneverbe odpravila na ulice glavnega mesta, se oblast tudi tokrat ni izneverila in svojemu ljudstvu zanimala pravico do zborovanja, ene od osnovnih človekovih pravic. Po okrutnem obračunu s protestniki, ki so decembra lani na Trgu neodvisnosti vihrali prepovedane belo-rdeče-bele zastave historične Velike kneževine Litovske in vzklikali protivladna gesla, je za zapahi končalo preko 600 ljudi in skoraj vsi opozicijski voditelji.

»Dva prijatelja so aretirali, ker sta se udeležila lanskih protestov, in nihče ne ve, kdaj naj bi ju izpustili,« mi je povedal Jurij Klimienko, znanec iz Bresta, ki pravi, da se sam ni želel javno izpostavljati kot nasprotnik režima. Tako bi si lahko za vse življenje na glavo nakopal agente KGB – zlovesče varnostno-obveščevalne službe, ki se ni nikoli preimenovala, zamenja-

la je le državo. Ta ima svoje oddelke v t. i. ideoloških službah, ki se nahajajo na vseh državnih podjetjih ter univerzah.

»Z javnim nastopom proti režimu ljudje tvegajo lastno kariero, pri čemer z izgubo službe ali mesta na univerzi socialno degradirajo. V tem trenutku je tudi potovanje v tujino oteženo, saj je poleg dragega vizuma težko pridobiti že dovoljenje za prestop meje. Izdati ga mora namreč ideološka služba,« je še pojasnil Jurij.

Novodobni socializem in njegovi učinki

Dejstvo je, da velik del populacije podpira trenutni družbeno-gospodarski sistem in prezira želje mladih po demokratizaciji. Socialistični sistem namreč vzdržuje nizko, komaj enoodstotno stopnjo brezposelnosti, kar Belorusijo uvršča v vrh evropskih držav. Posledično ljudje, ki dejansko volijo Lukašenka, niti ni malo. To so

Zaradi neupravičenih racij v prostorih opozicijskih medijev in aretacij novinarjev je organizacija Novinarji brez meja Belorusijo uvrstila kar na 154. mesto na indeksu svobode medijev, kjer je skupno 178 držav.

predvsem starejši, ki živijo na podeželju in verjamejo, da jim pokojnine zagotavlja obstoječi sistem. Generacija Y, ki je na svet prišla v 80. letih prejšnjega stoletja, se od svojih staršev razlikuje predvsem v tem, da jim sovjetska ideologija ni več blizu. Za razliko od starejših, ki so na volitvah vedno izbirali le eno stranko, menijo, da mora posameznik postati družbeno kritičen in se naučiti sprejemati odločitve. Presenetljivo je dejstvo, da se bolj kot njihovi predniki zavedajo ohranjanja nacionalne identitete in lastnega jezika.

»Beloruščine nihče več ne uporablja. Še več, velja za manjvreden jezik podeželjanov. Kljub temu da je to uradni jezik, ga marsikdo ne želi uporabljati, poleg tega ga razume vse manj ljudi. Kako naj krepimo svojo narodno zavest, ko pa se beloruskega jezika sramuje še sam Lukašenko in v svojih javnih nagovorih govori rusko?« se sprašuje Ihar Shyrko, prijatelj iz Minska. Da bi dokazal, da beloruščina še ni izumrla, mi je predvajal nekaj skladb tamkajšnjih glasbenih skupin, ki so trenutno priljubljene med mladimi. Toda zaradi agresivne moskovske filmske industrije in drugih vej popularne ruske kulture jezik beloruskih prednikov počasi tone v pozabo.

Trdna gospodarska navezanost na Rusijo

Ne le politično in kulturno, Belorusija je danes močno navezana na Rusijo

tudi v gospodarskem smislu. Kljub pogostim kratkotrajnim napetostim v odnosih med državama zaradi domnevno neplačanih računov za nafto in plin, ki po navadi nastopijo v hladnem delu leta, sta Lukašenko in njegov ruski kolega ves čas v prijateljskih stikih. Tekom preživljanja skupnega dopusta v ruskem smučarsko-rekreativnem centru Soči tako državni časopisi večkrat objavijo kakšno fotografijo njunega resnega pogovora na sedežnici, kjer Lukašenko z veseljem razkazuje svojo najnovejšo opremo. Na enem izmed takšnih oddihov sta se pred kratkim z Medvedjevom dogovorila o dve milijardi evrov težki gradnji jedrske elektrarne.

Belorusija s svojo vzhodno sosedo, ki ji zagotavlja predvsem energetske vire, opravi skoraj polovico trgovine. Ta odvisnost namreč izhaja še iz časov Sovjetske zveze, ko je bila posamezna republika specializirana le v določen sektor gospodarstva, ostalo pa je uvozila. Čeprav je bila Belorusija takrat med bolj gospodarsko razviti deželami, danes lahko svojim trgovskim partnerjem ponudi zelo malo svojega blaga, saj ima presežek zgolj pri kmetijskih produktih, kot so krompir, mleko in meso, ter pri proizvodih težke industrije, kot je proizvodnja traktorjev.

Danes je še vedno kar četrtnina ljudi zaposlena v industriji, poleg tega ima

kmetijstvo zelo velik, kar osem odstotni delež v bruto domačem proizvodu (za primerjavo – v Sloveniji ta delež ne presega dveh odstotkov). Tako imenovana politika tržnega socializma, ki jo je Lukašenko uvedel leta 1995, omejuje prodor večjih tujih podjetij na beloruski trg in omogoča zadržanje strateške industrije v državi lasti. Leta 2009 je bilo državnih skoraj polovica podjetij. Velik vpliv države v gospodarstvu ter socialno naravnana politika je omogočila relativno enakovredno razporeditev dohodkov in nizko stopnjo brezposelnosti. Po podatkih Svetovne banke je beloruski bruto nacionalni dohodek na prebivalca, izražen v pariteti kupne moči, v letu 2009 znašal 12.740 ameriških dolarjev, kar državo uvršča denimo pred Srbijo, Makedonijo ter Bosno in Hercegovino.

Posledice černobilske ekološke in humanitarne katastrofe

Černobilska katastrofa, ki je leta 1986 močno prizadela deželo sredi pripjatskih močvirij, je kljub lokaciji usodnega jedrskega reaktorja v Ukrajini kar 72 odstotkov radioaktivnih delcev raznesla po ozemlju Belorusije. Tragedija, ki je uničila kar petino kmetijske zemlje in prekinila vodni kanal, ki je povezoval mednarodno plovno pot med Vislo in Dnjeprom, naj bi povzročila skoraj milijon smrtnih žrtev, večinoma zaradi rakastih obolenj. Tako imenovani otroci Černobila so s

pomočjo velike mednarodne humanitarne akcije odhajali na zdravljenje v posebna klimatska zdravilišča v tujino. Eno takšnih je bilo denimo mladinsko letovišče na Debelem rtiču ob slovenski obali. Kljub temu poskusu odpravljanja škodljivih posledic sevanja pa se je predsednik Lukašenko pred nekaj leti odločil, da so območja, ki jih je prizadelo onesnaženje, danes že povsem varna za ponovno naselitev. Zagrozil je tudi s prepovedjo potovanja otrok v tujino, saj naj bi bili preveč podvrženi pokvarljivi naravi kapitalizma.

Zdi se torej, da bi zgolj menjava vladajoče garniture in proces demokratizacije rešila večino težav v Belorusiji. Takšne spremembe pa je težko pričakovati, vse dokler bo Lukašenko nudil zatočišča političnim oporečnikom, kot je denimo nekdanji kirgizistanski predsednik Kurmanbek Bakijev, in na prijateljske obiske vabil Huga Chaveza ter danes močno obubožanega Moamerja Gadafijsa. Odpoved misije organizacije za varnost in sodelovanje (OVSE) v Minsku, ki je opozarjala na nepravilnosti na zadnjih volitvah, je le še prililo ogenj na zaostrene odnose z Zahodom. Tako je denimo Evropska unija predsedniku in nekaterim predstavnikom vlade (ponovno) prepovedala izdajo vizumov, zamrznila njihovo premoženje ter dala jasno vedeti, da se lahko obrišejo pod nosom za pričakovane tri milijarde evrov gospodarske pomoči, ki so jo državi pred zadnjimi volitvami obljubili v okviru evropskega »vzhodnega partnerstva«. V ZDA so podaljšali veljavnost zakona, na podlagi katerega bodo nadaljevali s financiranjem opozicijskih strank, nevladnih organizacij in neodvisnih medijev ter prepovedali kakršnekoli transakcije, s katerimi bi se lahko okoristila beloruska vlada. Izpostavila se je tudi Poljska. V začetku februarja so namreč njeni predstavniki na konferenci Evropske unije, na kateri so potrdili 21 milijonov dolarjev vredno denarno pomoč beloruskim aktivistom za človekove pravice ter tamkajšnjim prodemokratskim gibanjem, zažugali beloruskemu predsedniku. Posvarili so ga na to, kar potihoma slutijo vsi: usoda, ki je doletela nekatere avtokratske arabske voditelje, ki jih je z oblasti odstavilo lastno ljudstvo, se prav lahko zgodi tudi Aleksandru Lukašenku.

Socialistični sistem namreč vzdržuje nizko, komaj enoodstotno stopnjo brezposelnosti, kar Belorusijo uvršča v vrh evropskih držav. Posledično ljudi, ki dejansko volijo Lukašenka, niti ni malo.

Kakšna je zastava Slovenije?

Gotovo večina Slovencev danes z najvišjo stopnjo gotovosti meni, da pozna odgovor na naslovno vprašanje. Pa ga res? Poglobljena pravna analiza omenjenega vprašanja, ki sem ji posvetil kar nekaj svojega časa in energije, je pokazala, da je odgovor na omenjeno vprašanje nepričakovan in za mnoge presenetljiv.

Mag. Ryan Hartner

Zaradi pravno nenavadne relacije med ustavnim zapisom, ki opredeljuje podobo zastave Slovenije in izvedbenim zakonom (Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi - ZGZH) je že v osnovi potrebno ločiti med dvema različnima vprašanjema; med naslovnim vprašanjem in vprašanjem: »Kakšna je zastava Slovenije v uporabi?«. Samo odgovor na slednje vprašanje je tisti, ki je jasen in tega je imel v mislih bralec, ki je prebral naslov tega prispevka. Seveda je vsakdo takoj pomislil na zastavo z vodoravno razporeditvijo slovenskih zgodovinskih barv, saj takšno zastavo vidavamo vedno in na vsakem koraku. Obstoječa uporabna vodoravna slovenska tribarvnica vsekakor je slovenska zastava, v to ni dvo-

ka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave. [5] Grb je v levem gornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro.«

Že po hitrem pregledu gornjega ustavnega zapisa je jasno, da ustavodajalec nikjer izrecno ne določa, da si slovenske zgodovinske barve po površini zastave sledijo v vodoravnem zaporedju. Takšna ugotovitev je tudi v pravnem smislu popolnoma na mestu, saj je ustavodajalec s sprejetjem amandmaja C k Ustavi RS (originalni Ustavi SRS iz 1974), tik pred razglasitvijo samostojnosti RS iz ustavnega zapisa **umaknil t.i. izključno horizontalno geometrijsko klavzulo za oblikovanje slovenske zastave**. Nova ustavna zapisa, tako tisti iz omenjenega zadnjega stotega amandmaja k

horizontalne pridobila tudi vertikalna slovenska tribarvnica.

Ustavodajalec je očitno želel nastalo pravno dvoumje razrešiti z vključitvijo termina **slovenska narodna zastava** v nov ustavni zapis. Vendar pa je s tem samo prispeval k dualni dopustnosti ustavnega zapisa, saj slovenska narodna zastava v vodoravni različici obstaja zgolj dejansko ali *de facto* (od leta 1848); vsak trenutek bi se *de facto* lahko pojavila tudi vertikalna različica slovenske narodne zastave in bi se potem dovoljujoč ustavni zapis nanašal nanjo, gre za koncept **ius gestionis**. Ustavni zapis namreč govori samo o *slovenski narodni zastavi* ne pa o *zgodovinski slovenski narodni zastavi*. Za prezreti pa tudi ni dejstva, da je bila tribarvnica s poddimenzioniranim novim slo-

vodajalec v nov ustavni zapis ni prevzel izključne horizontalne geometrijske klavzule za oblikovanje slovenske zastave, ki so jo vsebovale predhodne slovenske ustave, je preostali del ohranjene določbe (»Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve.«) postal nesmiseln, oziroma v pravnem smislu ne pove ničesar, razen tega, da ima slovenska zastave eno izmed dveh zastavoslovno običajnih pravokotnih oblik (dimenzijsko razmerje 1:2, običajno je tudi dimenzijsko razmerje 3:4). Tako parcialno ohranjena ustavna določba namreč ne predstavi več najpomembnejšega podatka; kateri stranični dimenziji je razmerje 1:2 v korist. Ker je ustavodajalec iz ustavnega zapisa umaknil horizontalno geometrijsko klavzulo, bi moral nomotehnično in pri-

Izključne horizontalne geometrijske klavzule za oblikovanje slovenske zastave na ustavnem nivoju torej od 1991 ni več, na podlagi česar je mogoče že gramatikalno (ob upoštevanju zastavoslovnih možnosti) šteti, da je ustavno legitimiteto poleg horizontalne pridobila tudi vertikalna slovenska tribarvnica.

ma, vendar pa z **ustavno-pravnega vidika ni edina** in to je tudi bistvo pravne teze, ki sem jo obširno strokovno utemeljil v decembrski številki revije Pravniki (Pravnik, Ljubljana 2010, let. 65 (127), št. 11-12). Pravna podlaga za možnost razmišljanja v smeri ustavne legitimitete ne ene pač pa dveh geometrijskih različic slovenske zastave, je veljavni ustavni zapis iz drugega odstavka 6. člena Ustave Republike Slovenije (URS), ki opredeljuje podobo zastave Slovenije, ko določa:

»[1. stavek] Zastava Slovenije je belo-modro-rdeča slovenska narodna zastava z grbom Slovenije. [2.] Razmerje med širino in dolžino zastave je ena proti dve. [3.] Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča. [4.] Vsa-

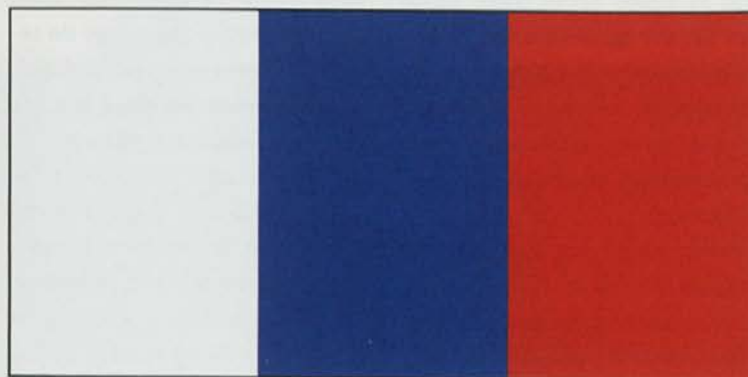
originalni ustavi SRS, kakor tudi kasnejši ustavni zapis nove in danes veljavne slovenske ustave iz 1991, namreč nista prevzela zapisa, ki so ga vsebovale vse predhodne slovenske ustave (1947, 1963, 1974). 44 let veljaven ustavni zapis: »Barve zastave se vrste vodoravno od zgoraj navzdol po temle redu: bela, modra in rdeča.«, je bil z amandmajem C in kasneje z URS spremenjen tako, da se sedaj veljavno glasi: »Barve zastave gredo po vrstnem redu: bela, modra, rdeča.«. Izključne horizontalne geometrijske klavzule za oblikovanje slovenske zastave na ustavnem nivoju torej od 1991 ni več, na podlagi česar je mogoče že gramatikalno (ob upoštevanju zastavoslovnih možnosti) šteti, da **je ustavno legitimiteto poleg**

venskim grbom, ki je bila razvita na dan razglasitve samostojnosti RS junija 1991, zamišljena zgolj kotčasna evolutivna faza slovenske zastave, ki naj bi ji sledila končna evolutivna faza.

Sicer pa sta v veljavnem ustavnem zapisu URS primerjalno-pravno napačno uporabljeni tudi dimenziji širine in dolžine. Če bi pojem širine iz ustavnega zapisa namreč interpretirali primerjalno-pravno, bi ustavni zapis: »Vsaka barva zavzema po širini tretjino prostora zastave.« dejansko določal, da ima Slovenija zastavo z vertikalno tretjinsko razporeditvijo zgodovinsko priznanih barv, še posebej, ker se sedaj barve zastave več ne **vrste** (ustave 1947, 1963, 1974), pač pa **gredo** (amandma C, veljavna ustava 1991). Ker usta-

merjalno-pravno pravilno, če bi na ustavnem nivoju želel priznati legitimiteto samo horizontalni zastavi, zapisati, da je razmerje širine **proti** dolžini zastave ena proti dve. Namesto besede *proti* pa je uporabljena pravno nedoločna beseda *in*.

Zgornji pravni argumenti tako pričajo v prid ustavni legitimiteti tudi vertikalne različice slovenske zastave, ki se ji zgolj s spremembo zakona (Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi) lahko določi legalnost (uporabnost), ne da bi bilo pri tem potrebno spreminjati obstoječ ustavni zapis. Obstoječa horizontalna tribarvnica bi se tako zgodovinsko umaknila in svojo vlogo narodnega in državnega simbola v celoti pre-

pustila svoji evolutivni naslednici - vertikalni slovenski tribarvnici. Zastopana predmetna teza, da sta v veljavnem ustavnem smislu danes legitimni tako horizontalna kot tudi vertikalne slovenska tribarvnica pa ima tudi trdne zgodovinsko-pravne temelje. Način geometrijske razporeditve barv po površini slovenske zastave namreč nikoli, razen v že omenje-

Kranjske. Vsaka zastava je vedno samo preprosto simbolično barvno nadomestilo določenega grba. Slovenske barve tako izvorno nimajo popolnoma nič skupnega s panslovanstvom kot zatrjujejo nekateri. Zgodovinske ruske barve in njihovo zaporedje so le po golem naključju enake zgodovinskim slovenskim barvam in njihovem zaporedju, enako velja

geometrijskem pravilu za oblikovanje slovenske zastave, Republika Slovenija in slovenski narod prvič v svoji zgodovini pridobila tudi **možnost samostojne uporabe svoje narodne zastave (t.j. zastave brez državnega grba)**. Poudariti je namreč potrebno, da je Republika Slovenija, danes ena izmed redkih, če že ne edina država sveta, ki mednarodno ne

venski zastavi izvedbeno centralno umeščen med prvo (belo) in drugo (modro) polje, torej z enako oddaljenostjo od zgornjega in spodnjega vetrnega roba zastave. Proporcionalno bi tako slovenski grb obsegal tudi neprimerno večje polje na površini zastave kot pri horizontalni različici, kar bi znatno pripomoglo k večji prepoznavnosti vertikalno zasnovane

Vertikalne transformacije zastave primerjalno-pravno niso neznane. Francija je prva država sveta, ki je, zaradi njene večje razpoznavnosti, svojo državno zastavo transformirala vertikalno. Francoska revolucionarna tribarvnica je namreč najprej obstajala v vodoravni geometrijski različici (podobno kot slovenska zastava).

nem 44-letnem socialističnem obdobju slovenske zgodovine (med leti 1947 in 1991), ni bil določen. Za obdobje pred letom 1947 so značilni pravni akti, ki izključno določajo zgolj in samo **slovenske barve** ter njihovo pripoznano zaporedje: bela-modra-rdeča. V skupino omenjenih aktov spadajo dvorni dekret cesarja Ferdinanda I. z dne 31. oktobra 1836/2858 in odredba z dne 31. oktobra 1836/21911 ter odlok z dne 23. septembra 1848/2778 (patent državnega zakonika 1849/150), kakor tudi odlok z dne 12. avgusta 1916/18050 s posledičnim ukazom deželnega predsednika z dne 15. avgusta 1916/5243. Priznane zgodovinske slovenske barve so namreč po heraldičnih pravilih izvedene iz grba dežele

tudi za slovaške barve in njihovo zaporedje.

Tudi sicer pa vertikalne transformacije zastave primerjalno-pravno niso neznane. Francija je prva država sveta, ki je, zaradi njene večje razpoznavnosti, svojo državno zastavo transformirala vertikalno. Francoska revolucionarna tribarvnica je namreč najprej obstajala v vodoravni geometrijski različici (podobno kot slovenska zastava) in bila tudi kot taka prvič upodobljena na likovnem delu francoskega slikarja Louis-Léopold Boilly – Portrait d'un sans-culotte.

Vse navedeno pa seveda ni zgolj teoretičnega pomena, ampak ima za Republiko Slovenijo tudi visoko stopnjo praktične uporabnosti, saj bi, s sprejetjem zastopane teze o dopustnem vertikalnem

more uporabljati svoje obstoječe narodne zastave (enaka je namreč kot ruska), čeprav je uzakonjena. Identifikacija naroda z lastnimi zgodovinskimi barvami pa je temeljna in ne odtujiva pravica vsakega naroda.

Vertikalna slovenska narodna tribarvnica pa bi, poleg svoje lastne mednarodne uporabnosti, predstavljala tudi neprimerno boljše podlago za državno zastavo (zastavo z grbom). Če sledimo zadnji peti stavek drugega odstavka 6. člena URS, ki določa, da je grb v levem gornjem delu zastave tako, da sega z eno polovico v belo polje, z drugo pa v modro, bi to namreč izključno s proporcionalnega in geometrijskega vidika dejansko pomenilo, da bi bil grb na vertikalno barvno zasnovani slo-

državne zastave Slovenije in tudi njenega grba, ki ga je v burnem obdobju slovenskega osamosvajanja kot kozmogram zasnoval slovenski akademski kipar, pisatelj in umetnik Marko Pogačnik. Na ta način bi bila uspešno odpravljena tudi pogosto očitana vizualna poddimenzioniranost slovenskega grba.

Slovenija bi z večplastno utemeljeno legitimno vertikalno transformacijo svoje zastave končno pridobila mednarodno unikatni in razpoznavni državni simbol, ki pa, kar je najpomembnejše, prav v ničemer ne bi odstopal od temeljev tradicionalne slovenske simbolne zgodovinske nacionalne identitete – zaznamovanih barv po priznanem zgodovinskem zaporedju: bela-modra-rdeča.

»Kaj pa mi lahko naredimo?«

Ženska s karizmo, popolnoma predana svojemu delu za varstvo okolja v dobro slehernega živega bitja. Je ženska z jasno vizijo. Petra Matos je ustanoviteljica in predsednica društva Ekologi brez meja. V preteklem letu je bila sovoditeljica ene izmed najuspešnejših akcij v Sloveniji »Očistimo Slovenijo«.

Jasmina Godec

Kaj bi lahko dejali, kako uspešni ste pri izpolnjevanju vašega poslanstva v prizadevanju za izboljšanje okolja in koliko je bilo dejansko narejenega s tem enodnevnim čiščenjem za našo Slovenijo?

Še naprej se trudim skupaj s skupino ljudi, ki smo se povezali v času akcije Očistimo Slovenijo. Res je super, ker smo vsi veliki entuziasti. Med projektom so se izkristalizirali tisti najbolj srčni ljudje, saj smo delali osem mesecev kot čisti prostovoljci, po 12 ur na dan. In tisti, ki so tukaj vztrajali, so res s srcem pri stvari.

Sicer pa se na to akcijo lahko gleda z več vidikov. Eno je čiščenje. Očistili smo ogromno. Čistila so se bremena, stara tudi 20, 30 let.

Druga stvar je zagotovo ozaveščanje. 270.000 ljudi je sodelovalo v akciji, kar pomeni, 270.000 ljudi,

Vaša akcija je pritegnila daleč največje število Slovencev do sedaj. Kako vam je uspelo mobilizirati tako veliko število ljudi? Ste bili presenečeni nad odzivom?

Mislím, da je uspelo zaradi dobre ideje, poleg tega pa tudi zato, ker smo se organizacije lotili zelo kompleksno; zasnovana je bila piramidno. Ekipa okoli 30 ljudi je koordinirala akcijo na krovni ravni, vsaka občina pa je imela svojega koordinatorja, ki je povezal med sabo občino, vrtce, šole, društva, komunalna podjetja. Odigrali so odločilno nalogo – od njih je bil najbolj odvisen uspeh akcije na lokalni ravni. Internet je odigral ključno vlogo, saj je zato organizacija potekala hitreje kot bi sicer, poleg tega je bila podpora medijev izjemna. Pokazalo se je, da Slovenija potrebuje dobre novice.

Bistveno je, da smo se prebudili, da smo začutili, da ni smiselno, da

Kljub vsem naporom za čisto okolje pa se črna odlagališča v Sloveniji zopet polnijo? Kako komentirate to?

Ta akcija ni mogla rešiti tega. Pravzaprav je čiščenje podobno zvo-njenju po toči. Prizadevamo si, da se bodo tudi na sistemski, zakonodajni ravni stvari spremenile. Pritisk akcije je bil za to odločilen. Poleg tega je popis divjih odlagališč odlično orodje za spoprijemanje z dano problematiko, saj moraš imeti, da bi lahko problematiko reševal, opis stanja. Z vsakoletnim popisom bomo dobili dober vpogled, katera območja so najbolj problematična, kje je smotrno poostri nadzor, kako občine rešujejo problematiko ..., poleg tega bomo občini predlagali predlog sanacije najbolj nevarnih odlagališč in bo občina lahko omejena sredstva porabila za najbolj okolju problematična odlaga-

pripelješ odpadke na divja odlagališča, zaprejo ti podjetje. Sploh ni opcije, da bi odlagal odpadke. Mislim, da tudi Slovenija potrebuje uspešne zgodbe sankcioniranja – ljudem se ne sme splačati, da vozijo odpadke v naravo. Saj ni cilj biti represivna država, ampak za tiste, ko ogrožajo naše zdravje, pa morajo biti tudi kazni.

Kakšne načrte še imate v smislu teh enodnevnik akcij, kot je bila Očistimo Slovenijo v enem dnevu?

Imamo še veliko načrtov. Omenila sem že popis divjih odlagališč. V aprilu bo potekala vseslovenska akcija zbiranja starega papirja, Stari papir za novo upanje. Upamo, da bo dal vsak Slovenec svoj list za dobrodelne namene. Polovico denarja bomo namenili za gradnjo izobraževalnega centra v Malaviju v Afriki, polovico denarja pa za pro-

V preteklosti so ljudje protestirali in zahtevali od države, naj naredi to in ono. Sedaj pa je čas, da se vprašamo, kaj lahko sami naredimo. In mi smo imeli ves čas tak pristop.

ki nikakor ne bo več toleriralo odlaganja odpadkov v naravo. S tako množico ljudi se začne spreminjati tudi javno mnenje in zato so množične akcije zelo pomembne. Če želimo, da se problematika divjih odlagališč res razreši, ne potrebujemo več inšpektorjev, ampak mora vsak od nas postati ta nadzornik. Takšno ravnanje z odpadki mora postati popolnoma nesprejemljivo, za to pa bo treba uvesti tudi hude sankcije.

Še en vidik akcije je bil zelo pomemben, in to je aktivacija ljudi. Ko nas je enkrat taka množica, nas tudi vlada bolj posluša, 270.000 volivcev ni malo. Pokazali smo, da želimo, da se ta problematika bolje rešuje in da želimo sistemske spremembe, ki bodo pomagale, da bodo učinki akcije dolgotrajnejši.

»država« poskrbi za problematiko divjih odlagališč. Navsezadnje, kdo pa je ta »država«. Petdeset inšpektorjev, kolikor jih pač je, ne more rešiti problema. Če primakne roko vsak posameznik in stopimo skupaj, pa se da narediti ogromno. V preteklosti so ljudje protestirali in zahtevali od države, naj naredi to in ono. Sedaj pa je čas, da se vprašamo, kaj lahko sami naredimo. In mi smo imeli ves čas tak pristop.

Je uspeh akcije tudi spoznanje, da so se ljudje še pripravljani mobilizirati, da bi stvari spremenili na boljše?

Zagotovo. Zame je ena lepših stvari, eden večjih uspehov to, da si bom še naprej upala verjeti, da se da nekaj narediti, ker najhujši stapatija in nemoč. Ko se nam zdi, da ne moremo nič narediti.

lišča. Občine bomo imeli možnost primerjati med seboj, spremljali bomo, kako jim gre, in tako lahko prenesli tudi dobre prakse oz. gradjali tiste najslabše. Zdaj v marcu bo potekal popis divjih odlagališč po vsej Sloveniji. Seveda vabimo tudi vas, da odlagališča v vašem okolju prijavite v register, ki ga najdete na www.očistimo.si. Vnos je zelo preprost, na ta način pa lahko doprinese vsak.

Kaj bi bilo poleg teh akcij treba narediti, da bi se ljudje še bolj zavedali pomena čistega okolja?

Ozaveščanje, ozaveščanje in sankcioniranje. Raziskave kažejo, da se 90 odstotkov ljudi da ozavestiti, 10 odstotkov ljudi pa nobeno ozaveščanje ne bo premaknilo. Take bodo spametovale le sankcije. V Avstriji ti npr. vzamejo vozilo, s katerim

jekt v Sloveniji, ki ga bodo v natečaju otroci izbrali sami. Za leto 2012 je načrtovana akcija Očistimo svet. V okviru te bo aprila letos v Rimskih toplicah konferenca Očistimo Balkan. Nanjo so vabljeni predstavniki vseh balkanskih držav, s katerimi si želimo deliti znanje in izkušnje, kako organizirati takšno akcijo.

Zakaj ste se lotili problematike plastičnih vrečk? Kako te vplivajo na okolje?

Predvsem zato, ker so vrečke ena velika razvada, so simbol potrošništva. To, da vzamemo v trgovino s sabo vrečko za večkratno uporabo, ne zmanjša kvalitete našega življenja, pomembno pa je z okoljskega in ozaveščevalnega vidika.

Milijarda živali vsako leto pogine zaradi hranjenja s plastičnimi materiali, saj jih zamenjajo za hrano in

zaužijejo, mnoge pa se v plastične vrečke zapletejo.

Vrečke v morju, rekah, na vejah dreves in ob cestah so moteče za okolico in kvarijo podobo naše dežele. Zavzemamo se za sprejetja zakona o omejevanje uporabe plastičnih vrečk. Potrošnike namreč opozarja, da so naravni viri drago-

teden delati 2 do 3 dni samo za to, da imaš lahko avto. To so taki absurdi. In po drugi strani smo pozabili na odnose, na same sebe, na stvari, ki nas res osrečujejo. Treba bo popolnoma spremeniti miselnost. Potrebna bo nova revolucija, prehod k drugačnim vrednotam. Cilj je, da uporabimo toliko naravnih

Ena od stvari, ki jo bo treba ozave- stiti pri ljudeh, je poraba mesa oz. prehranjevanje. Zadnje raziskave kažejo, da je živinoreja eden glavnih krivcev za vse okoljske probleme, ki jih imamo. Prispeva namreč kar 18 odstotkov vseh toplogrednih plinov, medtem ko recimo promet 13 odstotkov. Sedemdeset odstot-

Ja, seveda, potrebovali bi zeleno stranko v parlamentu. Ampak očitno še ni pravi trenutek za to, še nismo dovolj zreli. Jaz upam, da se bo našel en pošten okoljevarstvenik, ki bo pripravljen nastopiti tudi v tem pogledu. Razne stranke nas vabijo, naj gremo v politiko, ampak se tam nikakor ne vidimo, čeprav

Treba bo popolnoma spremeniti miselnost. Potrebna bo nova revolucija, prehod k drugačnim vrednotam. Cilj je, da uporabimo toliko naravnih virov, kolikor jih res potrebujemo, in s tem omogočimo preživetje generacijam, ki prihajajo za nami.

cene snovi in ne nekaj brezplačnega, ničvrednega.

Čas je, da tudi Slovenija začne preprečevati nastajanje nepotrebnih odpadkov, in to je eno bistvenih sporočil, ki ga zakon podaja.

Plastična vrečka je sinonim potrošništva. Kako po vašem mnenju brzdati brezglave potrošniške nagone v tem neusmiljenem kapitalističnem svetu?

Predvsem s tem, da se vsak od nas vedno, ko gre po nakupih, vpraša: »Ali to stvar res potrebujem?« Da se končno začnemo zavedati, da te materialne stvari ne osrečujejo. Upam, da bo naša generacija tista, ki se bo tega bolj zavedla. Društvo Focus ima kalkulator, s katerim si lahko vsak izračuna, koliko ga stane avto. Če imaš svojega, moraš na

virov, kolikor jih res potrebujemo, in s tem omogočimo preživetje generacijam, ki prihajajo za nami. Podnebne spremembe, izumiranje živalskih vrst, zastrupljanje okolja ...; vse kaže, da smo močno prekorčili meje.

Kateri so še takšni vidnejši okoljski problemi v Sloveniji, ki se jim boste morda v prihodnosti posvetili?

Eden najbolj vidnih je zagotovo termoelektrarna TEŠ 6, ki je za Slovenijo gospodarsko, družbeno in okoljsko sporna investicija. Podpiramo prehod v nizkoogljično družbo, ki bo temeljil na učinkoviti rabi energije in rabi obnovljivih virov energije. Ravno sedaj se z okoljskimi organizacijami pripravljamo na skupno kampanjo.

kov amazonskega gozda izsekajo zato, da na teh površinah pridelajo krmo za živino. Ogromno lahko naredimo, če se odpovemo kakšnemu mesnemu obroku. Ne rečem, da mora človek postati vegetarijanec, ampak v preteklosti so naše mame in naši očetje jedli meso enkrat na teden ali pa na mesec, danes pa je še v bolnišnicah in šolah meso na meniju tudi po trikrat na dan.

Seveda je okoljskih problemov veliko, naš glavni cilj pa je ravno ozaveščanje, kaj lahko vsak sam vsakodnevno naredi, da bi manj škodoval okolju.

Čeprav je v Sloveniji civilna družba na okoljskem področju kar razvita, pogrešate morda močnejšo zeleno stranko, ki bi bila prisotna tudi v parlamentu?

je tudi to zelo pomembno. Mislim, da mora vsak delati to, v kar verjame. Vsekakor pa bomo morali tudi mi sodelovati s politiko, saj le tako lahko dosežemo tudi sistemske spremembe.

Od kod tako mladi ženski energija? Morda se sliši klišejsko, pa vendar, je skrivnost deloma v tem, da za vami in ob vas z istimi načeli stoji vaš mož?

Zagotovo. Pomembno je, da sva v vsem skupaj. To mi je v veliko oporo. Težko bi bilo ob stresu, ki ga doživljam, če ne bi imela ob sebi razumevajočega človeka, ki marsikaj razume, saj se skupaj boriva za dobre stvari. Ko postane tvoje delo poslanstvo, mnogokrat tudi sobote in nedelje podariš, da bi ti le uspelo, kar si si zadal.

»Raziskovanje je način življenja«

Ne samo za lokalno okolje, temveč tudi za celotno državo in širše je pomembno, da znanost ni namenjena le spiralnemu razvoju in poglobljanju znanstvenoraziskovalnega in pedagoškega dela na univerzah, temveč pomembno posega v realno življenje ter nanj vpliva in ga oblikuje. Sodelovanje med raziskovalci in gospodarstveniki je pri tem ključnega pomena.

Daša Purgaj

Pod motom *Znanje nas (z)družijo* so na Univerzi v Mariboru v januarju že tradicionalno pripravili srečanje gospodarstvenikov in raziskovalcev ter petič zapored razglasili naj raziskovalca po mnenju gospodarstva. Nagrada v višini dobrih tri tisoč evrov je letos šla v roke prof. dr. Aleksandri Lobnik s Fakultete za strojništvo. »Glede na to, da so zame glasovala podjetja, s katerimi sodelujem, je nagrada zame pokazatelj, da je naše delo v gospodarstvu cenjeno in prepoznano. Seveda pa gredo zasluge za to celotnemu centru za senzorsko tehniko, ki ga vodim. Hkrati je to obveza, da sodelovanje z gospodarstvom še pospešujemo,« je ob prejemu nagrade dejala Lobnikova. Aleksandra Lobnik je na Univerzi v Mariboru zaposlena že od leta 1987, svoje znanstveno-raziskovalno delo pa zadnja leta posveča aktivnemu vključevanju v reševanje problematike varstva okolja, ukvarja pa se tudi z razvojem senzorskih sistemov za merjenje ekoloških in procesnih parametrov. »V lanskem letu smo razvili senzor za detekcijo organofosfatov, ki je namenjen osebni zaščiti vojakov. Dobili smo zelo vzpodbudne rezultate in računamo, da bomo senzor še letos ponudili trgu, saj je zanj veliko povpraševanje, predvsem s strani francoske in ameriške vojske,« svoje patente opisuje Lobnikova in nadaljuje: »Želja je tudi, da razvijemo senzorske sisteme, ki detektirajo kvaliteto pakirane hrane na licu mesta. Zdaj se namreč zanašamo na odtisnjen rok uporabe. A hrana je lahko užitna dlje, lahko pa se kvaliteta hrane izgubi že med transportom. V tem trenutku so te zadeve zelo iskane in upam, da dejansko zagledajo luč sveta.« Naj raziskovalko so letos sicer izbrali v konkurenci petih nominirancev, prvič odkar izbor poteka pa je nagrada pripadla ženski. Kar ne preseneča, Lobnikova je

namreč tudi avtorica več kot stotih znanstvenih prispevkov, redna predavateljica na tujih univerzah kot so San Diego University, Kuala Lumpur University in Univerza v Naganu, pa tudi avtorica oziroma soavtorica že štirih patentov.

Z odzivom gospodarstva zadovoljni TehnoCenter Univerze v Mariboru je izbor naj raziskovalca letos pripravil v okviru projekta FREE (From Research to Enterprise), katerega namen je spodbuditi mehanizme prenosa tehnologije in izmenjave znanja, gojiti dostopnost znanstvene vednosti in uporabljati že obstoječe znanje ter vzpostaviti in okrepiti k rezultatom usmerjeno sodelovanje med raziskovalci in industrijo. »Z odzivom podjetij na akcijo moramo biti zadovoljni, čeprav se je odzvala slaba desetina od okoli tristo pozvanih podjetij. To je odraz gospodarske krize. Glasovala, in s tem v nagradni sklad donirala, so večinoma podjetja s področja okoljevarstva in informatike oziroma panog, ki ju kriza ni prizadela. Interes je

bil nekoliko večji kot lani tudi zato, ker vsega doniranega denarja ni pobrala raziskovalka, ampak so del dobili tudi ostali nominiranci,« je povedal Anton Habjanič, direktor Tehnocentra, ki je vključen tudi v projekt I3SMÉ.

Nagrajeni skriti prvaki

V sklopu tega projekta so v Sloveniji in partnerskih državah s pomočjo benchmarking analize izmed več kot sto intervjuvanih podjetij izbrali deset skritih prvakov oziroma uspešnih malih ali srednjevelikih podjetij, ki so jih najbolj prepričala v svoji inovativnosti. Priznanja so prejela podjetja: Atech, ki je specializirano za načrtovanje in proizvodnjo elektronike, podjetje G-1, ki razvija avtoplinske sisteme, Inova IT razvija programsko opremo, IzoElektro se ukvarja s proizvodnjo in prodajo opreme za distribucijo oz. transport električne energije, MountVacation OBS je vodilna slovenska in evropska agencija za spletne rezervacije nastanišč, specializirana za gorske počitnice, nagrajeno je bilo tudi podjetje Roboti c.s., ki

razvija uporabo robotike na področju servisne robotike, podjetje STRIP's je rastoče podjetje na področju bele tehnike, velik dobiček pa beležita tudi računovodska hiša Unija in podjetje Visionect, ki je razvilo sistem brezžičnih interaktivnih prikazovalnikov.

Univerza nudi tudi podporno okolje

Vsa ta podjetja so se predstavila tudi na srečanju raziskovalcev in znanstvenikov, ki so ga pred šestimi leti prvič organizirali z namenom narediti korak naprej v smeri povečevanja povezovanja gospodarstva in akademske sfere. »Po akademskih kriterijih se mogoče dejstvo, da raziskovalci delajo tudi za potrebe gospodarstva, vse premalo uveljavlja. Verjetno bi bilo potrebno v tej smeri dopolniti tudi naše habilitacijske kriterije, saj bi tako še bolj pospeševali tovrstne raziskovalne aktivnosti,« je ob podelitvi nagrad razmišljal Ivan Rozman, rektor mariborske univerze, v okviru katere kot podporno okolje mladim bodočim podjetnikom deluje tudi Podjetniški inkubator Tovarna Podjemov. »Naš cilj je posameznikom ali skupinam iz univerzitetnega okolja, ki imajo inovativno idejo, pomagati pri prvih korakih v lasten posel. Ključnega pomena za nekoga, ki ima idejo, je, kako se ta ideja ovrednoti in trži na trgu,« pravi Jure Verhovnik, direktor Tovarne Podjemov. Dodaja še, da si je potrebno hitro in dovolj kvalitetno zgraditi socialno mrežo ter vzpostaviti dialog med akademsko sfero in gospodarstvom. S tem se strinja tudi naj raziskovalka Aleksandra Lobnik. »Vedno mi je bil izziv, da medtem ko znanstveno raziskujemo, istočasno poskušamo te stvari aplicirati v naše okolje. Pomembno je, da ne delamo raziskav, ki so same sebi namen, ampak so tudi aplikativno usmerjene,« zaključni prizna, da je delo raziskovalca prežeto z načinom življenja.

»Ključnega pomena za nekoga, ki ima idejo, je, kako se ta ideja ovrednoti in trži na trgu,« pravi Jure Verhovnik, direktor Tovarne Podjemov.

Aleksandra Lobnik bo nagrado v višini 3270 evrov porabila za izobraževalne namene.

Foto: Daša Purgaj

Navada je železna srajca, tudi pri športu

Z jesenjo se na Univerzi v Mariboru dokončno končujejo programi obvezne športne vzgoje, ki se jih trenutno udeležuje še samo sedem odstotkov študentov starih študijskih programov. Tako profesorji športne vzgoje kot tudi predstavniki študentov se zavedajo, da je treba spremeniti razmere za izvajanje športa kot tudi miselnost študentov, ob tem pa upajo na podporo Ministrstva za znanost, visoko šolstvo in tehnologijo.

Monika Horvat

Že v aprilu 2009 je na Univerzi v Mariboru potekal posvet o športu; ugotavljali so, da je bolonjski sistem negativen dejavnik pri udeleževanju študentov pri športnih aktivnostih. Po skorajda dveh letih je Študentski svet Univerze v Mariboru (ŠS UM) skupaj s Slovenskim akademskim športnim društvom in strokovno revijo Univerzitetni šport organiziral okroglo mizo, kjer so predstavili, kaj se je od takrat naredilo na tem področju, ter razpravljali o trenutni problematiki univerzitetnega športa.

Največja pridobitev od takrat je po mnenju Danijela Vuka, prorektorja za študentska vprašanja UM, ustanovitev Športne zveze Univerze v Mariboru (SZ UM), ki je bila ustanovljena s podporo ŠS UM. Ponuja kvalitetne programe, izvaja športne prireditve in organizira tudi razne lige, vse to pa poteka v Univerzitetnem športnem centru Leona Štuklja, kjer se je zasedenost v primerjavi s prejšnjimi leti povečala. Izpeljanih je bilo tudi nekaj mednarodnih študentskih sodelovanj (na primer košarkarsko tekmovanje v Pecu), kjer so dosegli odlične rezultate.

Profesorji športne vzgoje predlagajo, da bi se moral v bolonjskem sistemu uvesti predmet športne vzgoje kot obvezen predmet v vsaj enem semestru prvega letnika. Pri predmetu šport težava takoj nastane z ovrednotenjem z ECTS točkami, saj fakultete nočejo nameniti 3 točk v že tako natrpanih programih, kjer je nemogoče kaj odvzeti, za športno vzgojo. Prof. dr. Danijel Rebolj, novoizvoljeni rektor Univerze v Mariboru, je komentiral, kako pomembno je,

da se študente pritegne k športni vzgoji v prvem letniku, vendar kot izbirni predmet: »Navada je železna srajca, zato moramo študente že v prvem letniku pritegniti v športne aktivnosti, saj se bo potem ta vzorec ohranjal še naprej.« Študentje bodo takoj na začetku študija videli, kako različnih inakovostnih športnih programov se lahko udeležijo. Rešitev, ki jo vidi v zvezi s kreditnimi točkami, je v tem, da bi predmet bil ovrednoten, vendar bi se te kreditne točke lahko prenesle v naslednje letnike in bi jih študentje izkoristili takrat, ko bi imeli na voljo izbirne predmete, če jih v prvem letniku nimajo.

Na okrogli mizi je bil prisoten tudi prof. dr. Otmar Kugovnik, predsednik Slovenske univerzitetne športne zveze (SUSA), ki se je ukvarjal s transformacijo športa na univerzi v okviru bolonjskega sistema in je to razumel kot izjemno težko nalogo za univerzo: »Osnovni problem je dogajanje športa, preden mladi

pridejo na univerzo, saj imamo klubski in šolski šport. V prvem so športniki podvrženi selekciji, v drugem pa si želimo, da bi bil učinkovit za pridobivanje motoričnih znanj, kjer pa se ne vzpostavi ljubezen do športa. S takim vhomod se sooča univerza.« Rešitev vidi v centru za univerzitetni šport, ki bi pripravil dobro ponudbo in v športnih aktivnostih povezal univerzo in mesto, ob tem pa bi mu šport bil na prvem mestu. Podoben sistem imajo na švicarski univerzi, kjer je v športne aktivnosti vključenih več kot 70 odstotkov študentov.

Pred. spec. Dušan Gerlovič, prof. šp. vzg. Fakultete za šport Univerze v Ljubljani, se je opredelil tudi do Nacionalnega programa visokega šolstva, za katerega meni, da bi bilo prav, da bi se v njem v posebni postavki opredelil šport na univerzah. Oblikovani so bili sklepi, ki opredeljujejo proračunske postavke o tem, koliko sredstev bi namenili športu in tudi športnim

objektom, in posredovali so jih na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Poleg tega meni, da bi bilo treba dopolniti tudi novo Uredbo o financiranju visokega šolstva, kjer naj bi se za področje športa zagotovil najmanj odstotek ali več javnih sredstev. V še aktualni uredbi se lahko delež sredstev, predviden za šport, giblje od 0 do 3 odstotkov. Odločitev, koliko sredstev pa bo dejansko namenjenih športu, pa je prepuščena dekanom oz. Univerzi v Mariboru. Tako se za šport na Univerzi v Mariboru trenutno namenja 0,13 odstotka sredstev.

Poleg dopolnitev Nacionalnega programa visokega šolstva in Uredbe o financiranju VŠ so si prisotni na okrogli mizi zadali kot cilj tudi to, da v štirih letih dosežejo 40-odstotno sodelovanje študentov pri športnih aktivnostih, imenovana je bila tudi skupina, ki bo namenjena iskanju rešitev za univerzitetni šport.

Nekaj misli o ljubezni

V prihajajočem pomladanskem času, ko se zdi, da študentje ne mislijo skoraj na nič drugega kot na ljubezen, ni odveč vprašanje, kaj ljubezen je.

Andrej Adam, ilustracija Matija Medved

Arthur Schopenhauer je menil, da je ves smisel ljubezni zgolj ta, da se dva pripadnika nasprotnega spola združita, ustvarita otroke in zanje skrbita dovolj dolgo časa. Ta pogled je še danes ali morda zlasti danes izjemno vpliven, zagovarjajo ga številni evolucionisti, psihologi, biologi, nevrologi, genetiki, socialni darvinisti in podobni. Osnovna ideja je ta, da je ljubezen nekakšna prevara, utvara, brez katere ljudje ne bi imeli interesa za plojenje in za skrb za naraščaj.

Kritiki to stališče zavračajo. Očitajo mu redukcionizem oziroma zmotno predstavo, ki poskuša vse psihično življenje (torej tudi ljubezensko čustvo) zvesti na biologijo, nevrologijo, kemijo ipd. Kako lahko kdo resno trdi, da so vse muke zaljubljenec in vsi njihovi srečni trenutki zgolj »šala«, ki si jo je z vso resnostjo privoščila narava?

Toda, če ljubezenskega čustva ni mogoče enostavno zvesti na preproste bio-kemijske procese, potem bi moralo držati tudi, da ne obstaja ena sama oblika ljubezni – načinov zaljubljenosti je nenadoma toliko, kolikor je kultur (in subkultur). Ali je to res, je znova sporno vprašanje, vsekakor pa je tudi zamisel, ki vpeljuje bogato zakladnico kulture, danes močno zastopana. Zlasti, čeprav ne samo njim, je vseč različnim feministkam, ki vidijo v ljubezenskih ritualih različne oblike podrejanja. Njihovim opozorilom je vredno prisluhniti.

Simone de Beauvoir, denimo, poudarja, da številne ženske same najbolj prispevajo k svojemu zatiranemu položaju v »ljubezenskih« odnosih. Vendar hkrati poudarja, da to ni izključno njihova lastna krivda, saj se »vsa njena vzgoja zarotniško trudi, da bi ji zaprla uporniške in pustolovske poti; celotna družba – in najprej njeni spoštovani starši – ji laže, ko povzdiguje vrednost predajajoče se ljubezni. [...] Od otroštva

Če ljubezenskega čustva ni mogoče enostavno zvesti na preproste bio-kemijske procese, potem bi moralo držati tudi, da ne obstaja ena sama oblika ljubezni – načinov zaljubljenosti je nenadoma toliko, kolikor je kultur (in subkultur).

naprej jo vse življenje razvajajo in kvarijo, ker ji kot njeno poslanstvo kažejo odpoved sami sebi, ki je skušnjava za vsakega eksistirajočega v strahu pred lastno svobodo. [...] Zlahka se pusti prepričati o tem, da računa na zaščito, ljubezen, pomoč, vodstvo drugega; pusti se prenamiti upom, da bo svojo bit lahko uresničila, ne bi kaj delala.«

Skratka, številne ženske še danes sanjarijo, kot Pepelke ali Sneguljčice, da se bo v njihovem življenju nekega dne pojavil princ ter jih ljubil do konca dni, tudi tiste, ki hodijo v službo in imajo veliko pogojev za svobodno ustvarjanje lastnega bivanja. Takšna misel, kolikor se vceplja že od otroštva, ženske pasivizira, doseže, da si – na primer – nikamor ne upajo nenaličene itd. Vse, za kar živijo, so otroci in pogled moškega, preko katerega se razvnamajo in sploh šele lahko živijo same s sabo v prijateljskem odnosu. Brez tega pogleda so povsem izgubljene, pahnjene v temo duha, v dušeče stanje, ki jih prisili, da so pripravljene narediti vse za ohranjanje veze – se poniževati, kupovati priročnike tipa 7 nasvetov,

kako ohraniti zanimivo spolnost, se potem v tem preizkušati itd.

Seveda je povsem jasno, da je takšna psihična struktura več kot dobrodošla producentom različnih proizvodov na trgu ljubezni, fitnesa, kozmetike, oglaševanja in seveda različnim terapevtom. Brez takšnih žensk bi izgubili tržišče in nastala bi gromozanska gospodarska škoda – zaradi česar se zdi, da so ženske – v imenu ohranjanja nacionalne ekonomije – dolžne ostati tepke. In kot vemo, si mnoge ne dajo dvakrat reči.

Seveda pa se ob tem postavlja vprašanje, ali si takšen zaslužnevalen odnos, v katerem se zatakne toliko parov, ki se posvečajo predmetni lepoti, sploh zasluži ime ljubezni. Ali je torej ljubezen odnos, ki spominja na borbo, v kateri, če še enkrat navedemo Simone de Beauvoir, sta zaljubljenca »prepričana, da se spopadata drug z drugim in ... v partnerja projicirata tisti del sebe, ki ga zavračata; in namesto da bi živela dvoumnost svojega položaja, poskušata drugemu naprtiti nizkotnosti, sebi pa pridržati častnost?«

Jasno je, da je vprašanje retorično. Harry G. Frankfurt, denimo, pravi, da je »ljubezen v svoji najbolj osnovni razsežnosti brezinteresna skrb za obstoj tega, kar je ljubljeno, in za to, kar je za ljubljeno dobro. Ljubeči želijo, da bi to, kar ljubi, uspevalo in ne bi bilo poškodovano; in tega si ne želi zgolj zato, ker bi si prizadeval za kateri drugi cilj.«

To je seveda veliko bolj kot zaslužnevalski odnos med pasivnim in aktivnim polom, na katerega opozarjajo feministke. Vendar pa, tako vsaj mislim sam, lahko ta opredelitev pokrije tudi skrb za šolski predmet, krožek itd. Do nekega predmeta seveda lahko gojimo veliko strast (in prav je tako), vendar pa menim, da se ljubezen nanaša bolj na odnos med dvema človekoma, med *ti* in *jaz*. V kolikor to sprejmemo, se nadalje zdi, da je sicer veličastno, če nekomu uspe popolnoma brezinteresno skrbeti za drugega; toda, ali je to ljubezen? Je ljubezen res brezinteresna skrb ali pa je prej tako, da si od drugih (zlasti od ljubljene osebe) želimo, da pokaže interes za nas?

V deželi Rdečih Kmerov

Lior in Špela potujeta po kopnem čez Azijo. Potovanje sta začela v Nepalju in nadaljevala v Indiji, trenutno pa potujeta po jugovzhodni Aziji.

Lior Volnejc in Špela Gašparič

Prvi vtis je zelo pomemben, še posebej ko prispete v novo državo. Nekateri države zato vlagajo veliko sredstev v gradnjo modernih letališč, druge urijo posebne kadre, ki turistom izrečejo dobrodošlico in jih sprejmejo v turistično informacijski center. Kambodža ni ena izmed teh držav. Ko sva prispela na odročni mejni prehod Choam in s Tajske prečkala v Kambodžo, sva se lahko na lastne oči prepričala o razliki med tema dvema državama. Ko sva se približevala mejnemu območju, je bilo vse manj in manj hiš in stanje prej tako dobre tajske ceste se je z vsakim prevoženim kilometrom slabšalo – najprej asfalt ni bil več tako gladek kot poprej, nato so se začele luknje v cesti, nekaj sto metrov pred mejo pa je cesta preprosto obupala nad življenjem in nehala obstajati. Peš sva odkorakala po kolovozu iz rdečega peska proti kolibi iz bambusa, za katero se je izkazalo, da je postaja mejnih uradnikov in carine na mejnem prehodu. Ko so pregledali najine dokumente in dvignili zapornico iz rdeče-belo pobarvanega bambusa ter naju spustili v Kambodžo, sva se le spogledala in si zapela najin prvi vtis o tej državi: »Cause this is Africa!«

Namenjena sva bila v malo in prašno mesto Anlong Veng, ki je pomembno zaradi svoje vloge v zadnjih letih režima Rdečih Kmerov v Kambodži. Pol Pot in njegovi kameradi so se desetletja skrivali v hribih okrog mesta, kjer so s polno podporo Američanov kovali načrte za ponovno zavzetje dežele Angkor. Šele pred trinajstimi leti je osrednja vlada končno premagala preostanek Pol Potove vojske; temu je sledila aretacija in usmrnitev vodje Rdečih Kmerov. Toda edini prevoz do mesta Anlong Veng je bil na zadnjem sedežu motorja – tako smo se 16 km do mesta po peščeni cesti, ki je imela več lukenj kot rav-

ne površine, na enem motorju vozili šofer, najina relativno velika nahrbtnika in midva. Anlong Veng ni videti preveč ugledno, toda kmalu sva začela ceniti male stvari, ki jih to mesto ponuja: veliko tržnico, kjer je na prodaj vse, od ribjih glav, do raznih zdravilnih napojev in rezervnih delov za motorje; kitajsko restavracijo, kjer so bile v polnem teku priprave na prihajajoče kitajsko novo leto, in malo jezero, ki so ga umetno ustvarili na ukaz drugega najpomembnejšega moža v režimu Rdečih Kmerov. Iz jezera danes štrli stotine gnilih debel mrtvih dreves, mračen in temen spomin na uničenje, ki je tukaj potekalo pred nekaj desetletji.

In kaj sva počela v tem malem mestu? Najprej sva se morala navaditi na koncept plačevanja z ameriškimi dolarji, saj Kmeri radi mislijo, da smo vsi tujci zelo bogati in zato z veseljem zaračunajo vrtoglave cene za najbolj banalne stvari. Le s težavo sva našla vegetarijansko hrano in natakarnjem v restavraciji razložila, da res, ampak res ne jeva mesa. V večini kamboških restavracij se, takoj ko naročiš, na mizi brezplačno pojavi velik čajnik zelenega čaja in posoda z ledom; tako se domačini osvežijo ter preženejo vročino, ko več ur sedijo s hladnim kozarcem v

roki in gledajo televizijo, ki je prav tako nepogrešljivi del inventarja v tukajšnjih restavracijah. Ob večerih sva se osvežila s slastnimi sadnimi napitki, v katere so poleg ledu in mleka po navadi padli še papaja, jackfruit, banana, ananas in dragon fruit. Gospodična, ki nama je pripravljala te sadne napitke, je edina v mestu govorila dobro angleško, saj je kot mnogi prebivalci Kambodže nekaj časa delala v tujini, v njenem primeru v Maleziji.

Naslednji dan sva se odpravila proti severu, da bi si ogledala zgodovinsko pomembne kraje, ki so zapuščina Rdečih Kmerov. Ne zato, ker bi se strinjala z njihovo smrtonosno zapuščino, temveč ker se nama zdi pomembno, da se poučiva o preteklih dogodkih ter spoznava pristop domačinov do tega nenavadnega obdobja njihove zgodovine. Ko sva zjutraj stopila iz hotela, naju je pred vrati čakal ducat tankov, ki jih je kamboška vojska prevažala proti območju slavnega templja Preah Vihear. Nekaj dni kasneje sta se na tem območju spopadli tajska in kamboška vojska z žrtvami na obeh straneh. Na srečo sva bila midva daleč od tega dogajanja, saj sva se z voznikom motorja dogovorila, da naju pelje do pomembnih krajev iz polpretekle kamboške zgodovine.

Najprej sva obiskala Ta Mokovo pečino, kjer se je dolga leta skrival drugi najpomembnejši tovariš Rdečih Kmerov, danes pa je pečina prijeten kraj za piknik z lepim razgledom in majhno restavracijo. Nekaj časa sva počivala v visečih mrežah in uživala v razgledu, nato pa smo se odpravili spet nazaj na ravnice. Verjetno najina najljubša znamenitost je mesto, kjer so kremirali in nato pokopali voditelja Rdečih Kmerov, Pol Pota – v jarku ob cesti stoji velik znak ministrstva za turizem *Pol Pot cremated here!* (najprej sva ga vzela malo preveč dobesedno), ki kaže proti polju, polnem smeti, kjer stoji nekaj šotoru podobnih konstrukcij, po vseh grmcih na polju pa visi perilo tukajšnjih prebivalcev. Na tem polju je tudi slavn grob, kup pepela, ki ga označujejo v zemljo zatakne prazne steklenice in okrog katerega se podijo umazani, goli otroci, ki naključne obiskovalce radi pocukajo za rokav in prosijo za sladkarije.

Najin zadnji postanek je bil grob Ta Moka, ki so ga domačini očitno ohranili v boljšem spominu kot njegovega tovariša Pol Pota, saj je dobil lepo okrašeno grobnico, poleg groba pa še pagodo, kjer ležeči Buda meditira za njegovo izgubljeno dušo. Voznik motorja nama je povedal, da domačini pogosto prihajajo na Ta Mokov grob in ga prosijo za srečne številke pri naslednjem žrebu loterije, nato pa za dodatno porcijo sreče obiščejo še Budo. Preostanek dneva sva sedela sva na trgu in opazovala ljudi, kako ležerno preživljajo svoje dneve. Za zdaj v Kambodži nisva opazila prave revščine, poleg tega se zdi, da ljudje tukaj zapravijo ogromno denarja za alkohol in bencin. Ampak kdo bi jim zameril, ko so pa tako vesela družina.

Špeli in Liorju lahko na njenem potovanju sledite redno na njenem blogu: <http://d7000blog.nikonsvet.si>

Na tem polju počiva slavn Pol Pot (in kak ducat brezdomcev)

Sami presežki

Medijsko obvestilo št. 1: »Helena Blagne bo 29. marca kot **prva slovenska glasbenica** (op. poudaril avtor teksta) nastopila v Areni Stožice.«

Medijsko obvestilo št. 2: »Potem ko je Siddharta 13. septembra 2003 razprodala bežigrskega, bo 18. junija 2011 kot **prvi glasbeni izvajalec** (op. poudaril avtor teksta) nastopila na stoženskem nogometnem stadionu!«

Graciozno napihnjene napovedi v obliki obvestil, polnih samohvale, vsakodnevno prihajajo v elektronske poštnice nabiralnike medijev in uredništev, ki jih nato (po) natisnejo in objavijo skoraj v identični prvotni obliki. Prvi! Prvi! Prvi! Pa najboljši, edini, edinstveni, vrhunski ter ohi in splohi letijo na vse strani.

Superlativi so zakon. Z njimi smo bombardirani na vsakem koraku. So maksimuma. Če si je ne prilastiš in razmečeš na vse strani, te preprosto ni! Ne obstajaš! Zasuti smo z naslovi, nagradami, ekskluzivizmi. Danes biti legendaren je tako preprosto kot biti lačen ali brez dela. Potrošniško-oglaševalska logika je s podjetniškim nagonom zavlada do obisti, zgodovino pa uporablja samo še za reklamo.

»Živijo,« me je pozdravil kolega po mobilni zvezi. »Je res, da Moby še ni nastopil pri nas? A nimaš v svoji knjigi napisano, da je bil na Novem rocku?!«

»Res je, v Križankah! Na tako imenovanem Mute festivalu, ki je potekal v sklopu Novega rocka 94. Nastopil je z Inspiral Carpets in Miranda Sex Garden. Zakaj?«

»Oglašujejo ga, da bo prvič!« Koncertna agencija Mars Music, hčerinsko podjetje diskografske hiše Dallas

Records, je konec januarja objavila osrednjo in glavno zvezdo letošnjega Mars festivala, ki se bo letos maja zgodil tretjič na transverzali med Ljubljano in Zagrebom.

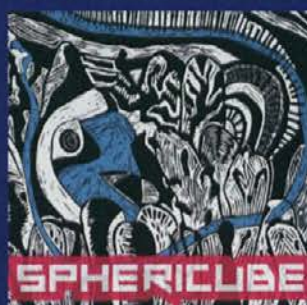
Nekateri spletni portali so razglasili, da bo to prvi Mobyjev nastop pri nas. Do konca februarja, ko se je pisal pričujoči stolpec, so še napačno razglašali oziroma potvarjali zgodovinsko dejstvo. Morda bodo te vrstice spodbudile urednike portala eventim.si ali rocker.si k popravku?!

Senzacionalizmi v gromkih naslovih bobnijo. Dovolimo si biti zgodovinski, še preden sploh udeležimo svoje ideje in dokončamo delo – še preden je plošča izdana, igra na odru, knjiga na policah ali film na platnu. Vnaprej spisana medijska obvestila z aduti so nadomestila kritiko. Piarčiki in drugi medijski kreativci pišejo zgodovino vnaprej. So futuristi.

Da je rokovanje z zgodovino križ, smo se prepričali, ko (je) na našem političnem bojišču poteka(l) medijski debakel, ki je z zgodovinsko-politično diskreditacijo zameglil ostala kritična polja našega življa. Gospodarske in tajkunske teme, kulturne vsebine, črna kronika so (bile) na stranskem tiru. Zgodbi z arhivi SDV in SZDL (je) uspešno konkurira(la) le arabska pomlad. Medtem ko v Tuniziji, Egiptu, Jordaniji, Libiji in drugih arabskih deželah potekajo dogodki, ki jim ne moremo reči drugače kot zgodovinski, smo pri nas priče friziranju zgodovine (po Igorju Torkarju). Hudo je, ko akterji pišejo-brišejo-pišejo zgodbe za nazaj in urejajo svoje mesto v zgodovini. Prav zastrašujoče je, da ni bilo slišati glasu, ki bi rekel: »Politiko politikom, zgodovino zgodovinarjem!«

SPHERICUBE

Now You Know

Samozaložba, 2010

Pretvorba prekmurske zasedbe iz kvarteta v trio ni povzročila globljih ustvarjalnih pretresov. Za razliko od lebdečega prvenca Jugda, ki plava na krilih postrocka in staplja atmosferična iskanja, nova plošča diha samozavestno in premočrtno teče z manj raziskovanja in več preudarnosti. Za odvečno mehko se skriva trši rockovski naboj, ki ne eksplodira, so pa elektro krči sprožili rdeči alarm.

SWEET SORROW

1000th Millennium

KUD France Prešeren, 2009

Ob prodornih skupinah, ki premikajo meje, so v večini takšne, ki se trdo držijo sedla in branijo okope. S četrto ploščo so ljubljanski death-metalci utrdili udarno melodičnost z dobrimi žanrskimi atributi, od nažiganja prek kruljenja do soliranja. Če bi obsedenost z nordijsko mistiko nadomestila s podalpsko, bi morda izskočila iz šablonskega metal brezna, tako ostaja zvesta metal-konvencionalnosti.

UNKNOWN

Rep za u žep

Beton, 2010

Na funk-hiphop nabrite podlage kolegov in soborcev je nekdanji državni prvak v freestylu iz Fužin nametal kupe življenjskih dogodivščin in zgodb. Tako kot so doživete, so tudi podane, se pravi mladostniško in naivno, da jih ni moč preslišati. Odkrivajo nam medijsko prikrito (sub-/kontra-) kulturo iz centra in sosesk Ljubljane. Njegovo klepanje rim ni duhovičenje v prazno. Ne olepšuje, raje zbode in udari.

ZGREŠENI PRIMERI

Razlike

Infomedia, 2010

Na drugem albumu je primerek iz Ivančne Gorice zapakiral trinajst navihanih pesmi. V njih se križajo ostra melodičnost neopunk rocka, metalizirane kitare, domačijski rockovski vložki, s skajem ali countryjem zabeljena poskočnost in še kaj. Od točke, kjer je Zablujena generacija zašla, so Zgrešeni primeri še daleč. Če se bodo toliko oklepali kompasa zabavljakov The Drinkers, bodo kmalu padli v to vrzel.

GIBANICA 2011, festival sodobnega slovenskega plesa

Platforma sodobnega slovenskega plesa, ki je bila prič predstavljena leta 2003 pod umetniškim vodstvom Uršule Cetinski in pod okriljem zavoda Exodos, se je letos prvič predstavila pod novim okriljem, to je Društvom za sodobni ples.

Jasmina Založnik

Tudi tokrat je bila Gibanica zasnovana kot prerez sodobne slovenske plesne produkcije, nastale v preteklih dveh letih. Gibanica je namenjena tujim selektorjem in programerjem, v zadnjih letih pa vse bolj množično privablja tudi domače občinstvo.

Kot taka je tudi letos odlično uspela. Gibanice se je namreč udeležilo več kot 30 tujih selektorjev, predstave pa so naletele tudi na izjemen odziv občinstva. Kljub vsemu pa organizacijski odbor v sestavi Tamare Bračič Vidmar, Roka Vevarja, Gorana Bogdanovskega, Alme R. Selimović oblikuje nove smernice in poti nadaljnega razvoja bienala. Ustanovljena je bila namreč Mreža za sodobni ples, za katero skrbi ista ekipa in s tem tudi išče načine, kako Gibanico iz bienalnega dogodka razpreti v kontinuirano obliko preskrbe sodobnega slovenskega plesa. Mreža za sodobni ples bo skrbela za razvoj sodobnega plesa, za cirkulacijo plesnih predstav, za decentralizacijo sodobnega plesa in si prizadevala za bogatejšo postprodukcijo, vzgojo občinstva, izdelavo raziskav stanja v Sloveniji in raziskala tudi delovanja sorodnih mrež po svetu.

V štirih dneh se je na ljubljanskih odrih predstavilo 14 predstav; izbrali so jih selektorji Blaž Lukan, Andreja Podravnik in Virve Sutinen. Njihov prerez bi označila s pojmom barvitosti, saj je selekcija poskušala predstaviti predvsem dinamičnost in živost slovenske sodobne plesne produkcije, ki se odraža v raznoterih žanrih, pristopih, produkcijskih modelih, izobrazbi ustvarjalcev, starosti in spolu. Prav tako pa je pomembno poudariti, da so s izborom pritegnili številne gledalce, saj so bile dvorane polne, mednarodni gosti in domače občinstvo zadovoljno. Seveda gre čestitka tudi usklajeni ekipi v sestavi že prej omenjenega organizacijskega odbo-

ra Mojce Zupanič in Sandre Đorem. Ti so predstave začinili z dvema posvetoma, predstavitevjo ustvarjalcev in številnimi priložnostmi za druženje in večerno zabavo.

Nova ekipa je slavnostno razglasila prelomni trenutek v zgodovini slovenskega plesa, ki je po več kot dvajsetih letih dosegel, da se bo ples tudi v Sloveniji institucionaliziral. Razpravo s temo institucionalizacije je pospremila analiza raziskave o stanju sodobnega plesa pri nas, predstavitev pogledov in vizije razvoja, po kateri bo institucionalizacija potekala, poglede akterjev na sceni in soočenje mnenj o možnostih razvoja ter potencialnih šibkih točkah, ki bi se jim želeli pri institucionalizaciji izogniti. Prelomnosti na ravni prikaza produkcij seveda nismo dočakali. Potrdili smo lahko le spoznanje o izjemni disperziji znotraj polja in raznolikih dometih ustvarjalcev, bodisi na ravni forme, vsebine, tehnike, pristopa, globine, referencialnosti, večmedialnosti ali le formata samega. Sodobna

plesna scena v Sloveniji je razgibana, razpršena, sestavljena iz visoko etabliranih in prepoznavnih koreografov srednje generacije, gledaliških režiserjev, ki so v plesnih formatih prepoznali potencial za gnetenje, preigravanje, naselitev, generacije mlajših ustvarjalcev, ki se iz plesalcev levijo v koreografe, performerje, eksperimentatorje. Selekcija je odprla vprašanje centralizacije sodobnega plesa, saj med izbranimi predstavami niti ene ni podpisoval koreograf oziroma producent iz druge regije. Se sodobni ples razvija le v Ljubljani? Ali nimamo v lokalnem okolju nekaj izjemnih imen? Kje so njihova dela? So produkcijske razmere resnično neprimerljive z razmerami, v katerih ustvarjajo ljubljanski ustvarjalci? Produkcije, ki nastajajo zunaj Ljubljane, so zaradi slabših delovnih razmer manjših formatov, manj ambiciozne in seveda mnogo redkejše. Vsekakor pa je subjektiven okus tisti, ki umešča predstave v končni konglomerat, ki ga ni mogoče prebirati s pojmom prereza, tega sama razumem mno-

go širše in še bolj disperzično.

Pri letošnji Gibanici je vsekakor vredno poudariti, da so dve predstavi podpisali tuji ustvarjalci, vendar domačih produkcijskih hiš. Predstavo Baga Basta podpisujejo trije soustvarjalci plesalca Milan Tomašič in Alexander Gottfarb ter glasbenik Nikolaus Herdieckerhoff (producent PTL). Za predstavo SaD Sam. Almost 6 Matije Ferlina pa stoji Emanat. Omenjeni predstavi vsekakor odpirata prostor za premislek tudi gledališkemu prostoru, kjer predstave raje kot tujim režiserjem prepuščajo že tako obremenjenim domačim avtorjem. Ti pa v poplavi dela vse redkeje ustvarjajo predstave, ki bi vpis v zgodovino zaslužile. Poleg omenjenih predstav sta pozornost pritegnila kar dva site specific projekta, prvega z naslovom Zelena luč podpisuje koreografinja Mateja Bučar, drugega z naslovom Plešočiči grafiti pa Andrej Intihar, ter dve produkciji, ki sta vzniknili iz izobraževalnih procesov: Glej me, kako ljubim; bo dovolj? krajinskega arhitekta Domna Šege, ki je nastal na Nomad Dance Academy preteklo leto, in predstava (P)razno? z Evinom Hadžialjevičem, Majo Kalafatič, Špelo Tovornik, Jasno Zavodnik in Jernejem Čampljem, ki je nastala v izobraževalnem procesu v okviru Med-Ukrepa. Omenjeni projekti so zanimivi predvsem zato, ker jih v selekciji najboljšega ne bi pričakovali, so pa vsekakor uvid v dinamiko slovenske plesne produkcije v Sloveniji. Seveda pa je tukaj kar nekaj zanimivih in kakovostnih, predstav med katerimi je treba omeniti predvsem predstavo SaD Sam, almost 6, ki je zame osebno odraz izjemnega talenta na izvedbeni in konceptualni ravni, medtem ko sta občinstvo očarala Rosana Hribar in Gregor Luštek s predstavo Duet 012.

Foto: Miha Fras

Oskarji triinosemdesetič oziroma slavospev Angležem

Prejšnje leto smo lahko videli vzpon kralja Jurija VI., Di Capriov kvazi inteligenten spopad z umom, rojstvo socialnega omrežja, balerinin boj za uspeh, vzpon irskega welter prvaka, čudoviti svet Alice in vsesplošnih igrac itn. Poglejmo, kateri film(i) je (so) zaznamoval(i) zadnje podelitev kipcev.

Aljaž Selinšek

Letošnji zmagovalec v najprestižnejši kategoriji, če jo lahko tako imenujemo, ne pomeni nobene presenečenja. *Kraljev govor* (*The King's Speech*, 2010, Tom Hooper) nas popelje v čas očeta Elizabete II., Jurija IV. Le-tega film poskuša prikazati čim bolj človeškega, zmotljivega ipd., pri čem kot orodje služi njegova govorna hiba. Zaradi nje namreč obiskuje govornega terapevta Lionela, ki ga je odigral Geoffrey Rush. Kralja igra Colin Firth, ki je prav tako prejel kipec za glavno moško vlogo. Kakšno presenečenje. Kraljev govor je prejel tudi tretji in četrti kipec, in sicer za režijo Toma Hoopera ter za originalen scenarij. Če bi torej lahko dejali, da Oskarji vsako leto poskrbijo za zmagovalni film, je letos to zagotovo *Kraljev govor*. Zakaj? Ker naj bi bil preprosto najboljši. Res je, na dogajanje okrog oskarjev je potrebno pogledati iz zraka. Ali bi se bilo primerno vprašati, ali še sploh kdo meni, da so nagrade podeljene tistim, ki so si jih zaslužili? Podelitev oskarjev oziroma sama vloga kipcev kot takih je le v samopotrjevanju Akademije in z njim povezane samopromocije. Kompetentnost nagrad tako danes kot nekoč je vsekakor vprašljiva.

Kakorkoli, nagrado za prilagojen scenarij je prejel film *Socialno omrežje* (*The Social Network*, 2010, David Fincher), ki ima nenadoma umetniško vrednost in še kaj. Zadeva, kot verjetno že ve vsak Zemljan, govori o začetkih opevanega Facebooka in njegovih dveh kreatorjih. Marka Zuckerberga igra sicer prijeten in kot zmeraj hudo inteligenten Jesse Eisenberg, ampak v Socialnem omrežju imamo občutek, da je Mark Zuckerberg lahko

počaščen, da ga igra prav Jesse. Kot kaže, so Jesseja producenti in celoten filmski vrh dokončno etiketirali za *de facto* intelektualca. Ali pa sam vztraja pri tem. Film je povprečen, protagonist prebavljiv, igra pa absurdno plastična in neprebavljiva. Razen, če smo zaljubljeni v Jesseja, seveda. Film je dobil dodatna kipca, za glasbo ter montažo. Nekaj je preprosto moral dobiti, če že govori o Facebooku. *Kraljev govor* je po presenečenju nekaterih premagal tudi film *Izvor* (*Inception*, 2010, Christopher Nolan), ki je sicer prav tako prejel štiri kipece. Za posebne učinke, dva za obdelavo zvoka ter za kinematografijo. O filmu smo podrobneje že pisali. Nadalje, oba kipca za stransko vlogo sta šla v roke ustvarjalcem filma *Borec* (*The Fighter*, 2010, David O. Russell). Prvega je prejel Batman Christopher Bale, drugega pa Melissa Leo. Nagrada za animirani film je po pričakovanjih

šla v roke ustvarjalcem *Sveta igrac 3* (*Toy Story 3*, 2010, Lee Unkrich), kjer so nas le-ti v tretje popeljali v animirano fikcijo, ki se ob različnih šablonsko umazano ažurnih filmih zdi prava umetnina.

Lansko leto je zaznamovala tudi *Alicina dogodivščina* (*Alice in Wonderland*, 2010, Tim Burton), ki je prejela dva oskarja (za kostumografijo ter umetniško režijo). Ponovno presenečenje. Res pa je, da je ta film režiral Burton in tudi tokrat ni razočaral ljubiteljev njegove *Predbožične nočne more* (*The Nightmare Before Christmas*, 1993). Kakorkoli, filozofskih tendenc v filmu ni za iskati oziroma so le-te zanemarjene in postavljene ob stran.

Ali Oskarji kot takšni resnično ne predstavljajo le spektakla za kot pijavke krvi željno ljudstvo? Seveda ga, ampak zanimivo pri tem je, da se ljudstvo tega zaveda in si tega želi. Zaigranost, diletantizem, bleferstvo in še kaj preprosto da-

nes pomenijo veliko. Kdaj pa se je še kdo vprašal po resnični vrednosti filma kot takega na podelitvi oskarjev. Niti vodijo drugačni motivi.

Za masko je nagrado prejel *Volkodlak* (*The Wolfman*, 2010, Joe Johnston), za tuj film pa danski *In a Better World*, avtorice Susanne Bier, ki bi jo morali poznati po delih *The One and Only*, 1999, ali *Open Hearts*, 2002. Omenimo še film *Black Swan* (*Black Swan*, 2010, Darren Aronofsky), ki je prejel zgolj eno nagrado, to je za glavno žensko vlogo, ki jo je odigrala Natalie Portman. Aronofsky je eden tistih režiserjev, ki se še trudi ohraniti svojo dediščino, ki jo je ustvaril npr. z delom *Pi* (*Pi*, 1998) ali z *Rekvijemom za sanje* (*Requiem for a Dream*, 2000). Režiser gledalcev ne pusti, kot danes marsikje slišimo, »prazne«, saj jim ponudi le možnosti, s katerimi bi lahko opisali ali zaključili film. Marsikomu prav zato, ker velikokrat ne ponudi odgovora, ni vseč. Režiser tokrat analizira boj ali rivalstvo dveh balerin, s čimer nas neposredno spomni na svoje prejšnje delo, kjer podobno v realističnem slogu prikaže odsek življenja wrestlerja (*The Wrestler*, 2009, Darren Aronofsky).

Posplošeno lahko rečemo, da postajajo Oskarji (oziroma so zmeraj bili) prej zabavni šov, kjer ljudje dobijo razne informacije o svojih idolih ter se tako izobrazijo o znakah oblačil, v katerih so se zvezdniki pojavili, kot kakšno resno prireditev. Zvezdniki po drugi strani blestijo na rdeči preprogi, jo uporabljajo za samopromocijo, ljudstvo pa se v zanikanju zrežiranega podeljevanja nagrad nad njimi naslaja. Kljub temu navsezadnje gre za Oskarje.

Kraljev govor (*The King's Speech*, 2010)

Do najvišje instance

Gregor Lozar

»Gospod direktor, to je nepravilno,« je vdrla v pisarno vidno obupana dama v krilu, sešitem iz tisoč raznobarnih kosov blaga. Takoj za njo pa tajnica: »Gospa, tukaj noter ne morete kar tako vdreti. Prosim, pojdite z mano, drugače bom poklicala varnostnike.«

»Gospod direktor, prosim, samo pet minut. Pa boste videli, da se mi godi krivica.« Gospod direktor je bil mož v zgodnjih srednjih letih, olikan in v lepi kravati: »Je že v redu Ljuba, pokličite Rogelnika in mu povejte, da bom nekoliko zamudil. Recite, naj začnejo kar brez mene, saj tako ve, kaj mu je storiti. Hvala.« Z nekoliko začudenim pogledom je Ljuba zapustila pisarno in prav po tiho zaprla vrata za seboj.

»Sedite gospa, prosim,« ji je pokazal stol, »torej v čem je problem?« Gospa je, kot bi čakala samo na to, povlekla iz torbe obširno mapo in začela gospodu direktorju razlagati svojo dolgo, zavito in krivično zgodbo, natančno in lepo podprto z dokumenti. Resnici na ljubo je njena predstavitev trajala nekoliko več kot pet minut, a na koncu je tudi direktor ugotovil, da se ji je zgodila očitna krivica. Globoko zamišljen se je z brado zatopil med palec in kazalec in, kot je zgledalo, sprejel odločitev. Dvignil je telefon in stisnil tipko ali dve: »Marušič, ste vi delali garancijo gospe Drevenšek. Ja, ... ja ... prosil bi vas, da ji povrnete vse stroške, ki jih je imela Aja, in Marušič, tudi opravičilo bi se spodobilo. Ja. V glavnem, uredite to. Na svidenje.« Odložil je telefon in pogledal damo: »To je urejeno, vi se kar javite pri gospodu Marušiču, pa vam bo vse nadalje razložil. Lahko še kaj storim za vas?« »Ne, ne, seveda ne, najlepša hvala gospod direktor.« »Potem bi vas prosil, da mi oprostite, ampak čaka me še pomemben sestanek.« »Seveda, seveda,« se je začela poslavljati gospa Drevenšek, »najlepša hvala gospod direktor«. Pospravila je svoje papirje, tajnici na poti ven vrgla vzvišen pogled in odšla. Še isti večer bo kolegicam na pijači razlagala, da je še pravica na svetu, le do najvišje instance je treba iti. Prav do direktorjev. Kajti tile so ponavadi poštene in ne vedo, kako se obnašajo njihovi zaposleni.

Po tem, ko je potolažena dama zapustila njegovo pisarno, se je gospod direktor ponovno posvetil svojim papirjem in iz minute v minuto je postajalo bolj jasno, da ga ne čaka nikakršen pomemben sestanek. Pa tudi nek Rogelnik je bil, kot je gospa Ljuba že zdavnaj slutila, čisto navadna izmišljaja. A papirji so bili realni in zvesto se jim je posvečal naslednjih dvajset minut. Nato je ponovno dvignil telefon: »Gospa Ljuba? Ja. Če še kdo kdaj takole vdre v mojo pisarno, se prosim prijavite na Zavod za zaposlovanje ... To bi bilo vse. Hvala.«

Zofijini ljubimci
DRUŠTVO ZA RAZVOJ HUMANISTIKE

V PRIHAJAJOČEM MESECU PRIPRAVLJAMO:

V četrtek, 10. marca 2011, ob 18.00 v dvorani Gustaf
dr. Danijel Rebolj
Nanotehnologija namesto betona in jekla

V četrtek, 24. marca 2011, ob 18.00 v dvorani Gustaf
BridA
Temne plati nanotehnologij

V četrtek, 31. marca 2011, ob 18.00 v dvorani Gustaf
dr. Gorazd Drevenšek
Družbene refleksije farmakologije

V četrtek, 7. aprila 2011, ob 18.00 v dvorani Gustaf
dr. Borut Bohanec
Vloga genetsko spremenjenih rastlin v družbenem razvoju

Partnerji KATEDRA, MKC, ZAVOD PEKARNA in RADIO MARŠ

Zofijini sporočamo:
pretirano zanemarjanje
možganov povzroča
resne poškodbe.
WWW.ZOFIJINI.NET

Oznanitve in odzvonitve

Lady Justine

Mariborski RKC je pogoltno odzvonilo, pa so to dali med cerkvena oznanila preostalim vernikom?

Bolj kot širjenje božje besede jih zanima šelestenje denarja.

Pred bogom smo vsi enaki, a kaj, ko si naša ljuba cerkev božjo besedo razlaga najprej sebi nagrabi, drobtinice pa daj revnim!

Oznanjali so nov svet, a kaj, ko so sami odzvonili.

V cerkvenih spovednicah se marsikaj sliši in še več presliši.

V temi arhivov je težko najti pravo pot.

Tretja republika, t. i. tretji rajh, še ni pozabljena, prav zato ohranimo našo 1. republiko.

Politika mahanja s časopisi in ponarejenimi arhivskimi dokumenti bo težko dobila 2. republiko.

So mogoče kvalificirani, da diskvalificirajo?

Moti jih rdeča Slovenija, pozabljajo pa, da so shodili na rdeči poti.

Koga voliti, postaja predvsem, koga ne izvoliti.

Rad bi bil mesija, a kaj, ko oznanja neke stare črne čase.

Sence rdeče pese in železne zavese še zdaj odmevajo v glavah dela naše politike.

Rešujejo državo, rešujejo svet, rešijo vse – samo da zmagajo?

Gledajo nazaj, da bi šli naprej?

Naprej zastave naše, tudi če so narobe obrnjene.

Radi bi obrnili svet, a kaj, ko se sam obrača.

Afer in slabih politikov nam ne zmanjka, združeni vzolajo gordijske vozle političnega pometanja pod preproge.

Lažje je zamenjati šefa stranke kot celo vlado.

Veliki politiki lažje lažejo.

Lažje nam je, ko ugasnemo televizijski parlament.

Lagali so nam o lepi prihodnosti.

Lahke besede politike težko premaknejo težje težave.

Cerkvenim zvonom je odzvonilo, delavskemu razredu pa zvoni.

Politični resnici rado spodsne na političnih lažeh.

Tajkunske pravljice rad bere kapital.

Lažje je zavoziti firmo, kot pošteno plačati delavce.

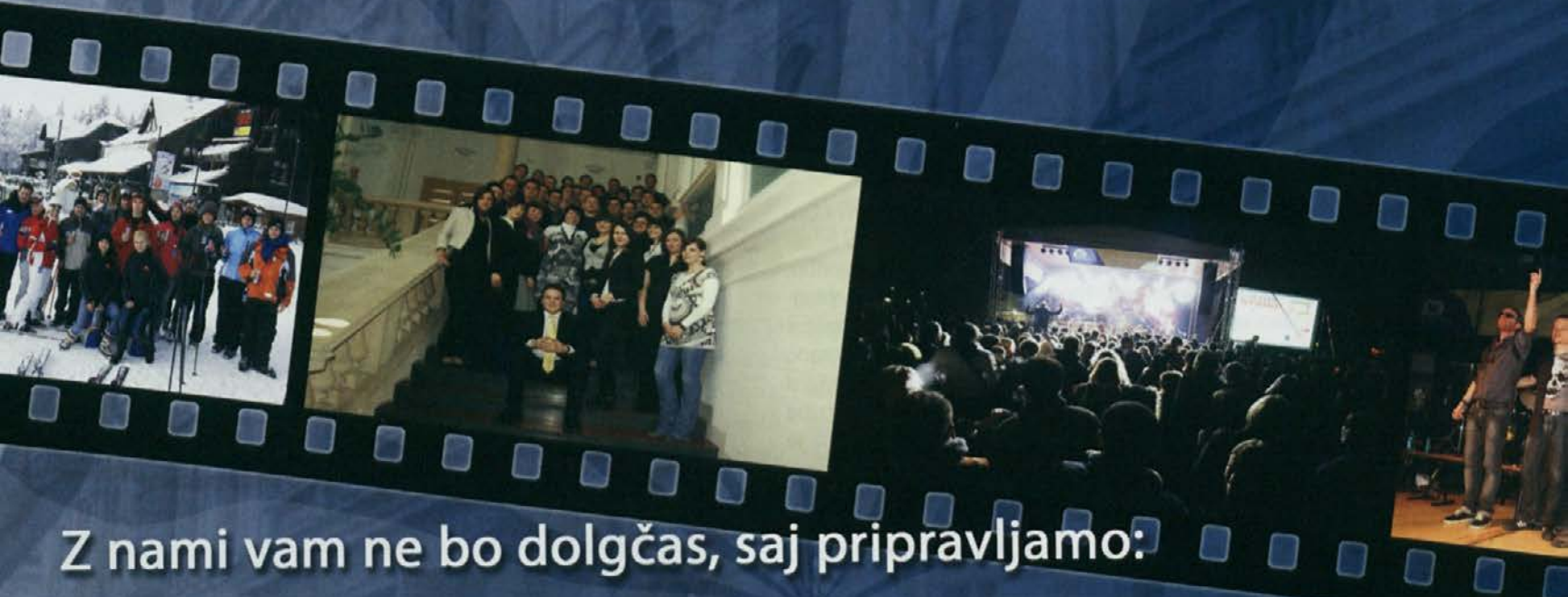
Študentski svet Univerze v Mariboru deluje »Od študentov za študente«, kar pomeni:

- rešujejo problematiko, ki je povezana s študenti,
- se zavzemajo za dobrobit študentov,
- prispevajo k študentu prijaznejšemu in kvalitetnejšemu študiju.

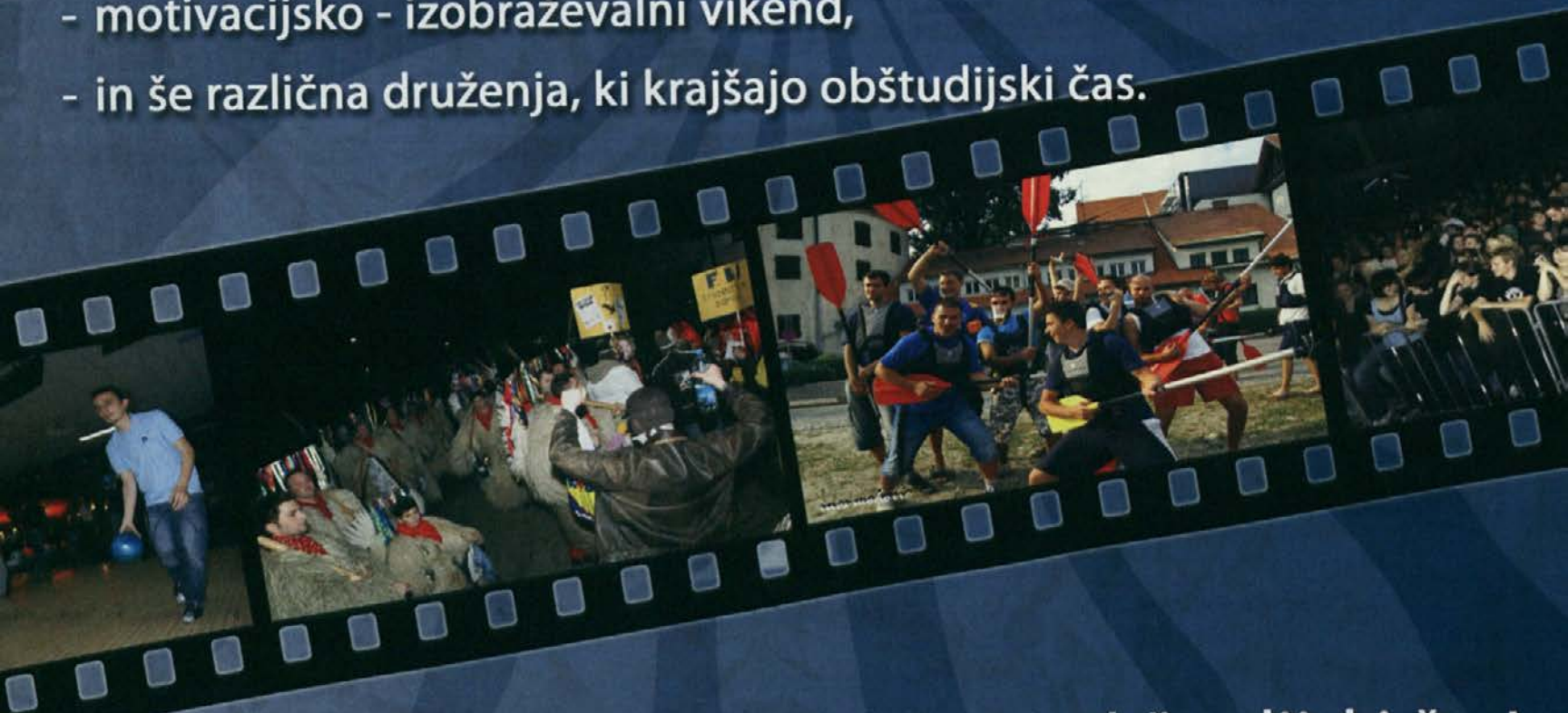
Univerza v Mariboru

Študentski svet

Z nami vam ne bo dolgčas, saj pripravljamo:

- največja brucovanja v Mariboru,
- športna tekmovanja,
- motivacijsko - izobraževalni vikend,
- in še različna druženja, ki krajšajo obštudijski čas.

Študiraj, bodi kritičen in izkoristi obštudijski čas!
 Obišči nas na naši spletni strani www.studentskivet.uni-mb.si
 in se nam pridruži na Facebooku, kjer boš izvedel več o nas!